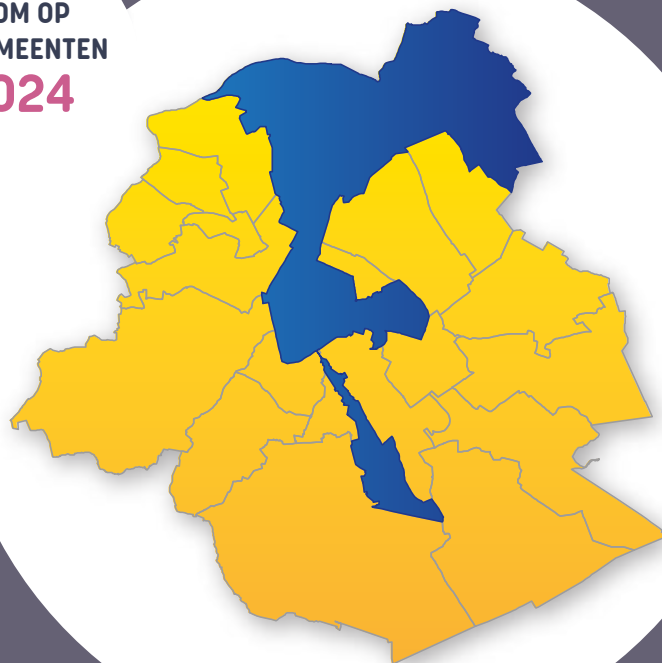

ZOOM OP
DE GEMEENTEN
2024

zoom op

DE STAD BRUSSEL

Bron

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van
Brussel-Hoofdstad

Vertalingen

SA Production

Lay-out

Nathalie DA COSTA MAYA

Wettelijk depot

D/2023/9334/16

**Reproductie met bronvermelding is
toegestaan**

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en
Observatorium voor Gezondheid en Welzijn
van Brussel-Hoofdstad (2024), Zoom op de
gemeenten: Stad Brussel, Brussels Hoofdstedelijk
Gewest en Vivalis.Brussels.

Dit document is ook beschikbaar in het Frans.

VOOR MEER INFORMATIE**Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse**

Naamsestraat 59, 1000 Brussel

bisa@perspective.brussels

<https://bisa.brussels/>

**Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van
Brussel-Hoofdstad**

Marion ENGLERT marion.englert@vivalis.brussels

Jonathan UNGER jonathan.unger@vivalis.brussels

Sarah MISSINNE sarah.missinne@vivalis.brussels

Peter VERDUYCKT peter.verduyckt@vivalis.brussels

Belliardstraat 71, Bus 1, 1040 Brussel

observat@vivalis.brussels

[https://www.vivalis.brussels/nl/informerer/
observatoire/observatorium-voor-gezondheid-en-
welzijn-van-brussel](https://www.vivalis.brussels/nl/informerer/observatoire/observatorium-voor-gezondheid-en-welzijn-van-brussel)

Verantwoordelijke uitgevers

Astrid ROMAIN (BISA) en Nathalie NOËL (Vivalis)

STAD BRUSSEL

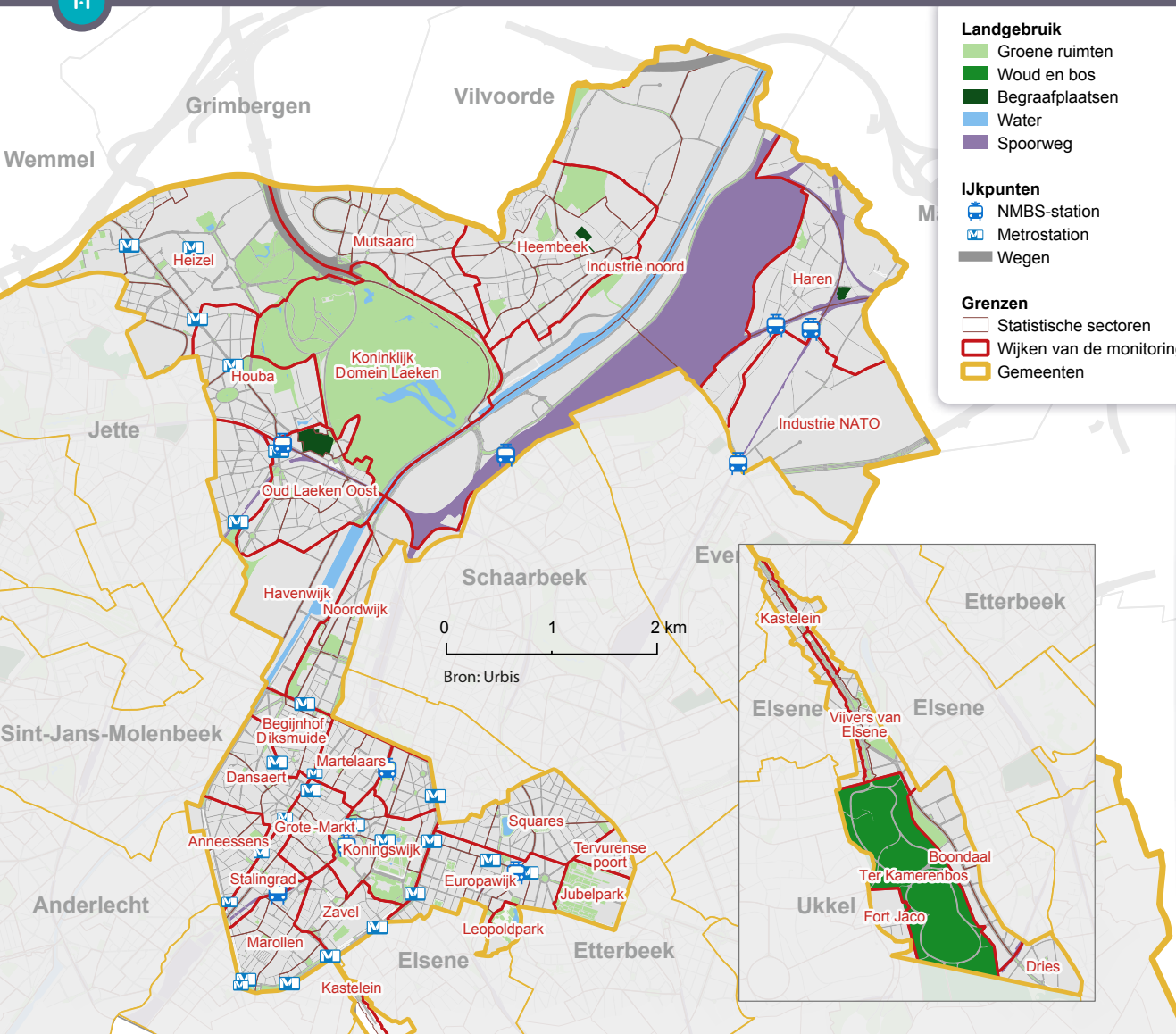
1. DE STAD BRUSSEL EN ZIJN INWONERS IN EEN NOTENDOP	4
1.1. Landschap en stedenbouwkundige structuur van het gemeentelijk grondgebied	4
1.2. De inwoners en hun kenmerken	6
1.3. Uitdagingen	8
2. BEVOLKING	9
2.1. Bevolkingsdichtheid en spreiding in de gemeente	9
2.2. Evolutie en loop van de bevolking	10
2.3. Structuur volgens leeftijd en geslacht	12
2.4. Nationaliteiten	13
2.5. Huishoudens	15
3. JONGE KINDEREN	16
3.1. Evolutie en kenmerken van de geboorten	16
3.2. Evolutie van het aantal kinderen jonger dan 3 jaar	17
3.3. Kinderopvang: dekkingsgraad en toegankelijkheid	18
4. ONDERWIJS	19
4.1. Evolutie van de bevolking van 3 tot en met 17 jaar	19
4.2. Schoolbevolking: onderwijsniveau, plaats van de school en onderwijsvorm	20
4.3. Schoolachterstand	21
5. ARBEIDSMARKT	22
5.1. Sociaal-economische positie van de bevolking	22
5.2. Activiteits-, werkgelegenheids- en werkloosheidsgraad	23
5.3. Profiel van de niet-werkende werkzoekenden	26
5.4. Kenmerken van loontrekkenden in de Stad Brussel	27
6. ECONOMISCHE ACTIVITEIT	28
6.1. Algemene situatie	28
6.2. De specifieke economische kenmerken van de Stad Brussel	28
6.3. Bedrijfsmigraties	30

7. INKOMENS	31
7.1. Fiscale inkomens	31
7.2. Personen die een uitkering ontvangen	35
7.3. Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming (RVT)	36
8. GEMEENTELIJKE FINANCIËN	37
8.1. Kernindicatoren voor de gemeentelijke financiën	37
8.2. Structuur van de belangrijkste gewone ontvangsten en uitgaven	37
8.3. Investerings	39
9. HUISVESTING	40
9.1. Kenmerken van woongebouwen	40
9.2. Sociale woningen en andere woningen van sociale aard	41
9.3. Vastgoedprijzen	43
10. MOBILITEIT EN MILIEU	44
10.1. Mobiliteit	44
10.2. Milieu	46
11. GEZONDHEID	50
11.1. Levensverwachting en mortaliteit	50
11.2. Algemene gezondheidstoestand	52
11.3. Preventie	55
11.4. Focus op de oudere bevolking	56
GLOSSARIUM	57
LIJST MET ACRONIEMEN EN AFKORTINGEN / MEER WETEN	61
BIBLIOGRAFIE	62

1. DE STAD BRUSSEL EN ZIJN INWONERS IN EEN NOTENDOP

1-1

Referentiekaart van Stad Brussel

1.1. LANDSCHAP EN STEDENBOUWKUNDIGE STRUCTUUR VAN HET GEMEENTELIJK GRONDGEBIED¹

De Stad Brussel (33,1 km², 20 % van het grondgebied van het Gewest) is de grootste gemeente van het Brussels Gewest en omvat verscheidene delen die zeer sterk van elkaar verschillen. Ze grenzen slechts gedeeltelijk aan elkaar en strekken zich uit van het centrum naar het noorden, zuiden en oosten van het Gewest. De gemeente Brussel, met als middelpunt het middeleeuwse hart van de stad, heeft zich geleidelijk aan uitgebreid door verschillende annexaties. In de jaren 1840 werd de Leopoldwijk aangelegd, de eerste grote uitbreiding van de gemeente (oostelijk deel) na de overdracht van een groot stuk grond van de gemeente Sint-Joost-ten-Node in 1853. Kort daarna werd de Louizalaan aangelegd op een gebied dat oorspronkelijk deel uitmaakte van Elsene (vanaf 1864 geleidelijk aan overgedragen aan de Stad Brussel), om zo aan te sluiten bij het Terkamerenbos (zuidelijk deel). In 1921 werden ook Laken, Neder-over-Heembeek en Haren (noordelijk deel) geannexeerd in toepassing van de wet betreffende de vergroting van de Stad Brussel met het oog op de uitbreiding van de maritieme installaties. Als gevolg van haar bijzonder complexe morfologie grenst de gemeente aan 11 van de 18 andere Brusselse gemeenten: Sint-Joost-ten-Node, Schaarbeek, Evere, Etterbeek, Elsene, Watermaal-Bosvoorde, Ukkel, Sint-Gillis, Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek en Jette.

¹ Dit gedeelte is opgesteld op basis van de vorige versie van Zoom op de gemeenten (2016) en het boek 'La Région de Bruxelles-Capitale. Histoire et Patrimoine des communes de Belgique' (Jaumain, 2008).

De **referentiekaart 1.1** geeft weer hoe de gemeente wordt opgedeeld wanneer infragemeentelijke statistieken worden voorgesteld, meer bepaald in de **statistische sectoren**² en de **wijken** van de Wijkmonitoring. De Stad Brussel telt in totaal 36 wijken. De grenzen van deze wijken vallen niet altijd samen met de gemeentegrenzen omdat ze over meerdere gemeenten verspreid kunnen liggen. Dit is het geval voor 16 van deze wijken, namelijk de Maritieme Wijk (met Sint-Jans-Molenbeek), de Noordwijk (Sint-Joost-ten-Node en Schaarbeek), de Tervurenpoort (Schaarbeek, Etterbeek, Sint-Lambrechts-Woluwe), de Europawijk, de Vijvers van Elsene en Louiza-Langehaag (Elsene), Kastelein (Elsene en Sint-Gillis), Brugmann-Lepoutre (Elsene en Vorst), Heizel en Houba (Jette), Industrie-noord en Industrie-NAVO (Evere), Jubelpark (Etterbeek), Dries en Boondaal (Elsene en Watermaal-Bosvoorde), Fort-Jaco (Ukkel).

De bevolkingsdichtheid van de Stad Brussel bedraagt 5.704 inwoners per km², met grote verschillen tussen de verschillende delen van de gemeente. De hoogste bevolkingsdichtheid is te vinden in het westen van de Vijfhoek en in Laken. Sommige wijken zijn dunbevolkt omdat ze industriegebieden omvatten (bv. Industrie-noord en Industrie-NAVO), groene ruimten (bv. Terkamerenbos, Jubelpark, Koninklijk Domein van Laken) of kantoorwijken (bv. Europawijk 2.1).

Naast de Vijfhoek ligt de Stad Brussel in zowel de **eerste** als de **tweede kroon** van het Gewest. Als gevolg hiervan zijn de gebouwen heterogeen qua bouwperiode. Een relatief groot deel van de gebouwen is oud: 38 % van de woningen in de gemeente is gebouwd voor 1919, een hoger percentage dan op gewestelijk niveau. Op het niveau van de gemeente is de verhouding sociale woningen iets hoger dan op gewestelijk niveau: men telt iets meer dan 9 sociale woningen per 100 huishoudens (tegenover 7 per 100 op gewestelijk niveau).

De Vijfhoek

De Vijfhoek is het historisch centrum, de middeleeuwse stad (intra-muros) die tot aan de industriële revolutie de grenzen van de agglomeratie vormde. Hij wordt voornamelijk begrensd door de huidige boulevards van de kleine ring, die de tweede middeleeuwse stadsmuur hebben vervangen.

De bevolking van de Vijfhoek is geconcentreerd in het westelijke deel, van het voormalige havendokken in het noorden (Begijnhof-Diksmuide en Dansaert) tot de Marollen in het zuiden. De dichtheid is er zeer hoog en de gebouwen zijn over het algemeen oud. Het centrum van de Vijfhoek, dat overeenkomt met de middeleeuwse en barokke stad (herkenbaar aan de kronkelende straatjes en huizen met puntgevels) is eveneens dichtbevolkt, hoewel de concurrentie met andere functies, met name commerciële, toeristische, administratieve, culturele en educatieve functies, hier duidelijker voelbaar is. Het oostelijke deel van de Vijfhoek, gekenmerkt door imposante neoklassieke gebouwen uit de 18de en 19de eeuw (bijvoorbeeld rond het Park van Brussel), is veel minder dichtbevolkt omdat hier veel kantoren,

nationale administratieve en statutaire zetels en verscheidene musea gevestigd zijn. Alleen de wijk Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw heeft een gedeeltelijk residentieel karakter behouden.

De Vijfhoek wordt van noord naar zuid doorkruist door de Lemonnier-, Anspach-, Adolphe Max- en Emile Jacqmainlaan, die getuigen van de reconstructie na de overwelving van de Zenne in de tweede helft van de 19de eeuw. Iets verder naar het oosten wordt de Vijfhoek gekenmerkt door de spoorverbinding Noord-Zuid, die in 1952 in gebruik werd genomen, bovengronds (van het Zuidstation naar de Kerk van de Kapel) en ondergronds (van de Kerk van de Kapel naar de Kruidtuin). De verbinding vereiste de sloop van zeer dichtbevolkte wijken en blijft nu aan de oppervlakte gematerialiseerd door grote modernistische gebouwen (Koninklijke Bibliotheek, Keizerinlaan, Keizerslaan, Rijksadministratief Centrum) die een echte scheiding vormen tussen de boven- en de benedenstad.

Het oosten van de gemeente: de Europawijk, de Pleinenwijk enz.

Het oosten van de gemeente omvat de Europawijk, de Pleinenwijk en de wijken Leopoldpark, Tervurenpoort en Jubelpark. Het hele gebied strekt zich uit van de Wetstraat tot aan het Jubelpark en wordt begrensd door Sint-Joost-ten-Node en Schaarbeek in het noorden, Schaarbeek, Etterbeek en Sint-Lambrechts-Woluwe in het oosten en Etterbeek en Elsene in het zuiden.

De Leopoldwijk, een aristocratische residentiële uitbreiding van de Vijfhoek uit de jaren 1840, die vanaf de jaren 1960 grotendeels werd herbouwd, is nu de belangrijkste zaken- en kantorenwijk van het Gewest en huisvest een groot aantal internationale instellingen/organisaties (overheidsbesturen, waaronder die van de Europese Unie, maar ook ambassades, ngo's en mediabedrijven). Ten noorden daarvan heeft de Pleinenwijk, die aan het begin van de 20ste eeuw werd verstedelijkt, haar residentiële karakter behouden.

Als gevolg van de aanwezigheid van verscheidene Europese instellingen herbergt de Europawijk bovendien een groot aantal internationale werknemers met directe of indirecte banden met deze instellingen (met name lobbying).

Het zuiden van de gemeente: de Louizalaan, het Terkamerenbos en de Campus Solbosch

Dit deel, in het zuidoosten van de gemeente, vormt een smal territoriaal aanhangsel met de Louizalaan, de Rooseveltlaan en het Terkamerenbos. Een deel van deze strook deelt de gemeente Elsene in tweeën, terwijl het andere deel (meer naar het zuiden) aan Watermaal-Bosvoorde en Ukkel grenst.

Hoewel er veel administratieve en commerciële functies langs de Louizalaan gevestigd zijn, blijft ook de woonfunctie er aanwezig (ondanks de geleidelijke vervanging van herenhuisen door modernere gebouwen). De noordoostelijke rand van het Terkamerenbos wordt sinds

2 De woorden in het blauw worden in het glossarium op het einde van dit document toegelicht.

lang gekenmerkt door prestigieuze woningen en tal van ambassades of diplomatieke residenties. Hier vindt men ook de Campus Solbosch van de Université Libre de Bruxelles, op het grondgebied van de Stad Brussel op de locatie van de Wereldtentoonstelling van 1910.

Het Terkamerenbos is een van de grote openbare parken en groene longen van het Gewest. Dit typische Engelse park uit de 19de eeuw is gerenoveerd en er zijn maatregelen genomen om de impact te verminderen van de drukke verkeerswegen die het doorkruisen.

Laken

In het noordwesten van de gemeente grenst Laken in het westen aan de gemeente Jette, in het noorden aan de Romeinse Steenweg en de Vlaamse randgemeenten (Wemmel en Grimbergen), in het noordoosten aan de Vuurkruisenlaan en in het zuidoosten aan het kanaal. Laken is verbonden met de Vijfhoek door de terreinen van de Haven van Brussel en het voormalige station Thurn & Taxis op de linkeroever van het kanaal, en door de sociale woonwijken Groendreef en Antwerpsesteenweg op de rechteroever.

De bevolking van Laken is geconcentreerd ten zuiden van het Koninklijk Domein en de Heizelvlakte met het Tentoonstellingspaleis. Het zuidoosten van Laken maakt deel uit van de **eerste kroon** van de stad en was aan het begin van de 20ste eeuw al grotendeels verstedelijkt. Het noorden en westen werden recenter verstedelijkt (**tweede kroon**), na de Tweede Wereldoorlog, met name door de bouw van een groot aantal bel-etagewoningen en de Modelwijk, een groot sociaal wooncomplex met een functionalistische inspiratie. Het deel van Laken ten noorden van het Koninklijk Domein, rond de Wandstraat, werd na de Tweede Wereldoorlog verstedelijkt in de vorm van een gemengd weefsel van individuele woningen en appartementsgebouwen, waarvan een deel sociaal.

Neder-Over-Heembeek

Ten noordoosten van Laken, grenzend aan de wijk Mutsaard, wordt Neder-over-Heembeek in het noorden begrensd door de Vlaamse gemeente Vilvoorde en in het oosten door het kanaal. De bevolking is geconcentreerd in het zuiden, rond de oude dorpskernen, waar de oude gebouwen na de Tweede Wereldoorlog geleidelijk aan werden geïntegreerd in een continuüm van gebouwen. Ondanks de grote productie van nieuwbouw sinds 2000 zijn er in het noorden van Neder-over-Heembeek nog steeds veel terreinen die braak liggen of in beslag worden genomen door verschillende activiteiten (bedrijvenparken, militair ziekenhuis), terwijl de oevers van het kanaal in beslag worden genomen door de haveninfrastructuur (met name de opslag van koolwaterstoffen) en industrieel braakland in reconversie.

Haren

Op de rechteroever van het kanaal, ten noorden van Schaarbeek en Evere, maakt Haren eveneens deel uit van het grondgebied van de Stad Brussel en strekt het zich oostwaarts

uit tot aan Machelen. Dit deel van het grondgebied is slechts met de rest van de gemeente verbonden door de grote spoorwegsite van het station Schaarbeek-Vorming, eveneens op het grondgebied van de Stad Brussel. Het terrein van de spoorweg en de haven van Brussel vormt een echte topografische barrière in het landschap. Zijn omvang, in combinatie met de aanwezigheid van andere bedrijventerreinen en het NAVO-hoofdkwartier in het zuiden, impliceert dat de bevolkte delen van Haren beperkt zijn tot de onmiddellijke omgeving van de oude dorpskern, voornamelijk langs de Verdunstraat en een deel van de Haachtsesteenweg.

1.2. DE INWONERS EN HUN KENMERKEN

Demografisch profiel

De **bevolking** van de Stad Brussel is sinds 1996 vrijwel doorlopend gegroeid. In de periode 2012-2020 is de bevolking van de gemeente bijna tweemaal meer gegroeid dan de bevolking van het Gewest (+13 % tegenover +7 % voor het Gewest). Op 1 januari 2022 telt de Stad Brussel 188.737 inwoners, 15 % van de bevolking van het Brussels Gewest. De bevolkingsdichtheid bedraagt 5.704 inwoners per km², wat de gemeente relatief dunbevolkt maakt, met name door de aanwezigheid van ruimten zonder woonfunctie. In dit opzicht en in vele andere verschilt de situatie sterk van wijk tot wijk, gelet op de grootte van de gemeente en de diversiteit van haar grondgebied. De bevolkingsdichtheid in bepaalde sectoren van de Vijfhoek (meer dan 18.000 inwoners/km²) is in geen enkel opzicht vergelijkbaar met die in de **tweede kroon** in het noorden of in de omgeving van het Terkamerenbos.

De grotere demografische groei van de gemeente in 2021 vergeleken met het Gewest wordt door verscheidene elementen verklaard. Het **natuurlijk saldo** van de gemeente is groter, onder meer wegens een iets jongere bevolkingsstructuur. Er is ook een groot **internationaal migratiesaldo**: de gemeente is een toegangspoort in het Brusselse en Belgische migratiesysteem. Dit internationaal migratiesaldo compenseert een **intern migratiesaldo** dat negatiever is dan dat van het Gewest.

Net als in het hele Gewest is de bevolking van de gemeente jong: bijna een op de vier inwoners is jonger dan 18 jaar. Het aandeel ouderen is er tussen 2012 en 2022 licht afgenomen en ligt nu iets lager dan in het Gewest.

Wat de **nationaliteiten** betreft, heeft meer dan een op de drie inwoners van de gemeente een buitenlandse nationaliteit en had bijna twee derde van de inwoners een buitenlandse nationaliteit bij de geboorte. De meerderheid van de niet-Belgen in de gemeente is afkomstig uit landen van de **EU-14** (41 %). Deze nationaliteiten zijn echter minder sterk vertegenwoordigd in de buitenlandse bevolking van de gemeente dan in die van het Gewest. De migranten uit Noord-Afrika en Sub-Saharisch Afrika zijn daarentegen oververtegenwoordigd in de gemeente. Sinds 2015 zijn Fransen de talrijkste niet-Belgen in de Stad Brussel, gevolgd door

Roemenen en Marokkanen. De aantallen Franse, Roemeense, Italiaanse en Spaanse inwoners zijn in de afgelopen jaren toegenomen in de gemeente, terwijl de aantallen Marokkaanse en Poolse inwoners afgenomen zijn. Op basis van de beschikbare gegevens zijn er relatief meer mensen **zonder papieren** in de Stad Brussel dan in het Gewest in zijn geheel.

Alleenwonenden zijn in de meerderheid in de Stad Brussel, goed voor 52 % van de huishoudens (tegenover 47 % op gewestelijk niveau). De andere types huishoudens zijn minder sterk vertegenwoordigd dat in het Gewest.

Sociaal-economisch profiel

De Stad Brussel wordt gekenmerkt door een bevolking met uiteenlopende sociaal-economische profielen. Toch ligt het **mediaan equivalent inkomen** in de gemeente lager dan dat van het Gewest en zijn mensen met een equivalent inkomen na belastingen tussen 5.000 en 15.000 euro oververtegenwoordigd in de gemeente. Laken en het westelijke deel van de Vijfhoek, dicht bij de oude industriële as van de Zennevallei, herbergen een bevolking die vaak uit de arbeidersklasse komt. In de Europawijk en de omgeving van de Louizalaan en de Franklin Rooseveltlaan wonen dan weer meer welgestelde mensen.

Tussen 2009 en 2019 zijn de inkomens in twee derde van de **statistische sectoren** gestegen. Anderzijds zijn ze gedaald in sommige sectoren (in het centrum en het noorden van de gemeente) die in 2009 al niet tot de meest welvarende van de gemeente behoorden, een teken van een precarisering van reeds arme sectoren.

De percentages **rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming** (RVT) in de bevolking op beroepsactieve leeftijd en bij de kinderen en jongeren van de Stad Brussel zijn hoger dan die van het Gewest. De kloof is het grootst bij de mensen van 65 jaar en ouder, wat de precaire situatie van een groot deel van deze leeftijdsgroep in de gemeente laat zien.

Het percentage mensen dat **leefloon** ontvangt binnen de bevolking tussen 18-65 jaar bedraagt 6 %, en 17 % bij de jongvolwassenen tussen 18-24 jaar. Deze percentages zijn hoog en voor de jongvolwassenen hoger dan in het Gewest. 18,5 % van de ouderen (65 jaar en ouder) in de gemeente ontvangt de IGO (tegenover 13 % in het Gewest). Deze indicator toont dus eveneens een belangrijke bestaansonzekerheid bij de ouderen.

In vergelijking met het Brussels Gewest is de **activiteitsgraad** (15-64 jaar) in de Stad Brussel minder hoog, ondanks een hogere activiteitsgraad bij de jongeren. In de **beroepsbevolking** ligt de **werkloosheidsgraad** (19 %) in de gemeente hoger dan in het Gewest, voor beide geslachten. Het verschil qua werkloosheid (in het nadeel van de Stad Brussel) is het grootst voor de 50-64-jarigen.

Wat de **kenmerken van het bedrijfsweefsel** betreft, telt de Stad Brussel in verhouding tot het aantal inwoners meer bedrijven dan het Brussels Gewest in zijn geheel, vooral in termen van vestigingen. De internationale werkgelegenheid is sterk vertegenwoordigd in de gemeente.

Bijna één **geboorte** op vijf vindt plaats in een gezin dat bestaat uit een alleenstaande moeder, en bijna één op vier vindt plaats in een gezin zonder inkomen uit arbeid. Die percentages liggen hoger dan in het Gewest als geheel. De **dekkingsgraad** van de **voorzieningen voor kinderopvang** bedraagt 60 plaatsen per 100 kinderen onder de 3 jaar. Wanneer men alleen kijkt naar de plaatsen die toegankelijk zijn, dus plaatsen die niet voorbehouden zijn voor bepaalde categorieën kinderen en waarvan het tarief variabel is afhankelijk van het inkomen van de ouders, daalt de dekkingsgraad tot 34 plaatsen per 100 kinderen jonger dan 3 jaar.

In het secundair **onderwijs** volgen de leerlingen vergeleken met de gewestelijke situatie iets vaker een beroepsopleiding en iets minder vaak een algemene richting. 24 % procent van de jongens en 18 % van de meisjes die in de Stad Brussel wonen hebben in het secundair onderwijs een **schoolachterstand** (van minstens twee jaar), wat hoog is en iets boven de cijfers ligt voor het Gewest als geheel. Wanneer men echter een onderscheid maakt per studierichting en per graad, ziet men bij de jongens en behalve in het technisch en het kunstonderwijs dat het aandeel leerlingen met een achterstand systematisch iets groter is voor de Stad Brussel dan voor het Gewest. Bij de meisjes is de schoolachterstand eveneens frequenter in de gemeente, behalve in de beroepsrichting.

De oude residentiële gebouwen (van voor 1900) zijn oververtegenwoordigd (25 % van de gebouwen) in de gemeente vergeleken met het Gewest. Toch zijn de recente gebouwen niet ondervertegenwoordigd: meer dan een op de zes gebouwen (17 %) dateert van na 1962, een percentage dat dicht aanleunt bij het gewestelijke cijfer (16 %). De mediane **verkoopprijs** van de appartementen is in de Stad Brussel hoger dan op het niveau van het Gewest, terwijl de huizenprijzen er lager liggen. Tussen 2011 en 2021 steeg de voor inflatie gecorrigeerde mediane verkoopprijs van de huizen en appartementen aanzienlijk in de gemeente, net als in het Gewest in zijn geheel.

Het aantal **sociale woningen** (8.267) in verhouding tot het aantal huishoudens ligt in de Stad Brussel hoger (9 per 100 huishoudens) dan in het Brussels Gewest (7 per 100 huishoudens). De gemeente telt trouwens een relatief groot aantal andere openbare woningen (van de gemeente of het Woningfonds), in totaal 2.429, evenals 1.052 privéwoningen die via socialehuisvestingsmaatschappijen worden verhuurd.

Wat de **gemeentelijke financiën** betreft, onderscheidt de Stad Brussel zich van de andere Brusselse gemeenten: haar rol als hoofdstad op verscheidene niveaus brengt vrij hoge uitgaven met zich mee. Om deze kosten te dekken, ontvangt de Stad Brussel een aanzienlijke financiële steun van andere overheidsniveaus. Bovendien is de opbrengst van de opcentiemen bij de personenbelasting per inwoner lager dan die van de 19 gemeenten samen, wat verband houdt met de lagere inkomens van de inwoners van de gemeente. Anderzijds is de opbrengst

van de opcentiemen op de onroerende voorheffing per inwoner veel hoger dan die van het Gewest, deels vanwege de hoge dichtheid van kantoren in de gemeente.

De bevolking van de Stad Brussel is minder **gemotoriseerd** dan de bevolking van het Gewest: 60 % van de huishoudens heeft geen auto, tegenover 52 % voor het Gewest. Het aanbod aan **Cambio**-deelauto's is er groter dan in het Gewest als geheel.

Het aandeel van het gemeentelijke grondgebied met **vegetatiebedekking** (of boombedekking) is iets kleiner dan in het Gewest als geheel. Het aandeel van de voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten is groter in de Stad Brussel dan op gewestelijk niveau.

Gezondheid van de inwoners

De **levensverwachting** in de Stad Brussel is lager dan in het Gewest als geheel. Bij de mannen wordt deze kloof sinds 1999 kleiner. De gezondheidssituatie van de inwoners van de gemeente is gekoppeld aan hun sociaal-economische situatie.

In de gemeente zijn er sociale ongelijkheden in de gezondheid, zoals blijkt uit de analyse van de frequentie van diabetes, die varieert naargelang het sociaal-economische niveau van de wijken.

De moeilijke sociaal-economische situatie van de ouderen kwam al eerder aan bod. Men stelt trouwens vast dat de bewoners (van 65 jaar en ouder) van woonzorgcentra vaker **RVT** zijn dan het geheel van de bevolking van dezelfde leeftijd in de gemeente.

1.3. UITDAGINGEN

Een groeiende bevolking

De bevolking van de Stad Brussel is sterk gegroeid, veel sneller dan de gewestelijke bevolking. Deze groei heeft plaatsgevonden in verschillende wijken van de gemeente, waaronder bepaalde arme wijken, waar de inkomens trouwens gedaald zijn. Naast deze kwantitatieve aspecten vormen ook de culturele diversiteit van de bevolking en haar aanpak een uitdaging voor de Stad Brussel: ze herbergt meer dan 20 % van de internationale immigranten van het Gewest en de helft van haar bevolking is in het buitenland geboren.

Bestaansonzekerheid en tweedeling

Een deel van de inwoners van de gemeente leeft in moeilijke financiële en materiële omstandigheden. Terwijl de inkomens in de meeste **statistische sectoren** stijgen, dalen de

mediane inkomens in andere. Het betreft de al geprecariseerde centrale sectoren, maar ook sectoren in het noorden van de gemeente waar de demografische groei sterk is geweest. Tegelijkertijd ondergaan sommige wijken gentrificatieprocessen, terwijl ook in andere, reeds welgestelde, wijken de huur- of verkoopprijzen stijgen. Veel wijken kunnen dus met sociologische veranderingen te maken krijgen, en de sociaal-ruimtelijke ongelijkheden zullen waarschijnlijk toenemen. Bijzondere aandacht moet uitgaan naar de risico's van woninguitzetting en de overconcentratie van de meest kansarmen in de residuele huursector, waar de kwaliteit van de woningen vaak problematisch is.

De bijzondere situatie van de ouderen

Zoals reeds vermeld zal het aantal ouderen in de gemeente verder toenemen. Het betreft een meer en meer diverse populatie (in 2012 was iets meer dan een derde van de 65-plussers in het buitenland geboren en in 2022 zal dit voor meer dan de helft van hen het geval zijn), die bovendien een grote bestaansonzekerheid kent: 43 % van de ouderen is RVT en 18,5 % leeft van de IGO. Bovendien wonen bijna 3 op 10 van de 65-plussers alleen. Het isolement en de onzekerheid zijn problemen die elkaar nog kunnen versterken. De trend van de dematerialisering van de diensten (inclusief de overheidsdiensten) kan een bijkomende moeilijkheid zijn voor de ouderen, vooral wanneer ze in armoede leven en moeite hebben met het Frans of Nederlands. De begeleiding van deze bevolking is dus een echte uitdaging voor de Stad Brussel, net als voor andere gemeenten van het Gewest.

De verbetering van de leefomgeving

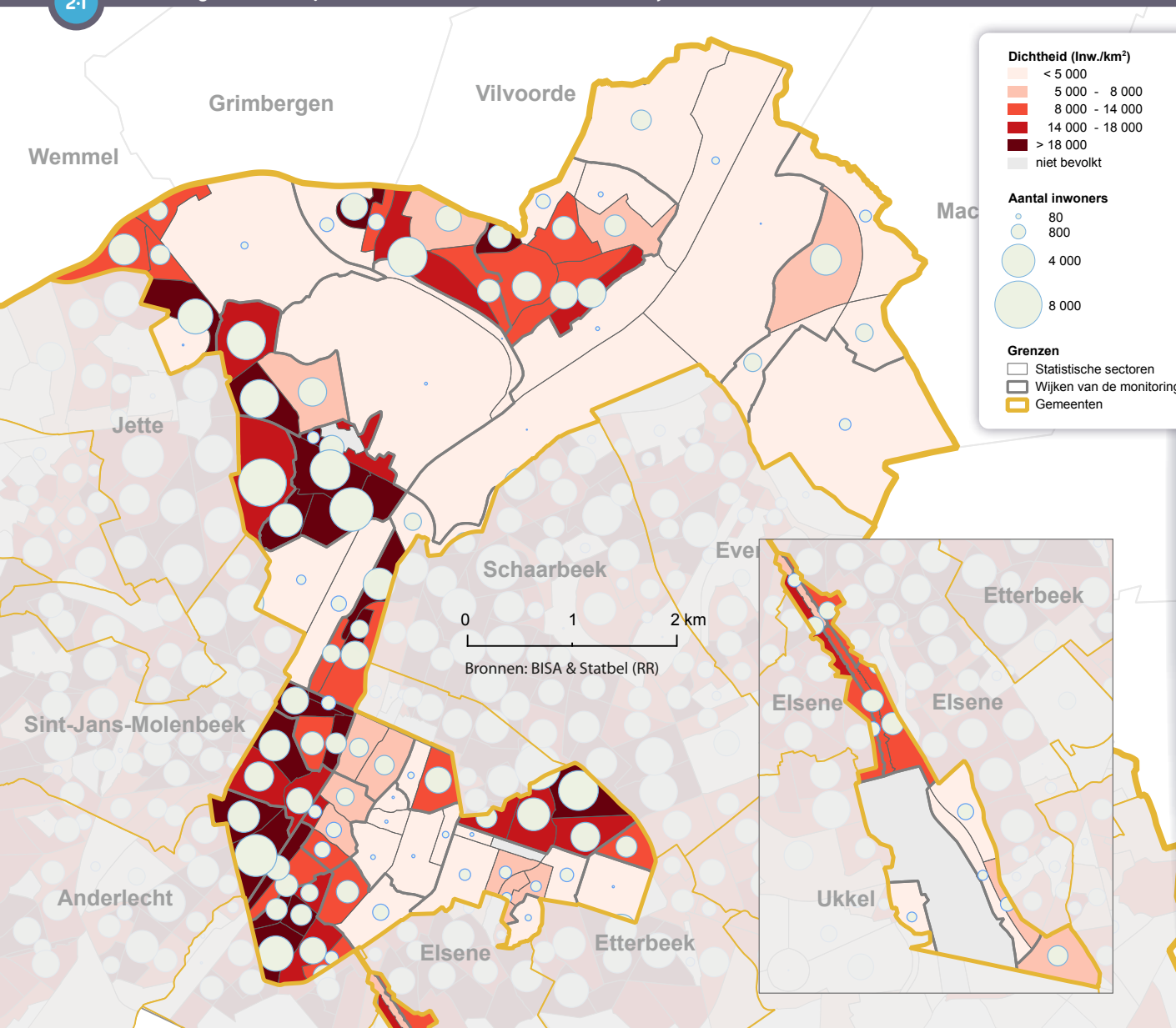
Een groot gedeelte van de inwoners van de Stad Brussel woont in het stadscentrum of in de **eerste kroon**. Ze lijden onder bepaalde negatieve gevolgen van de verstedelijking: gebrek aan groene ruimten, verkeersopstoppingen en luchtvervuiling. Om enkele van deze uitdagingen aan te gaan, heeft men stedenbouwkundige keuzes gemaakt. De voetgangerszone in het stadscentrum en de herziening van de verkeersplannen hebben geholpen om het aantal auto's in het stadscentrum terug te dringen. Bij die keuzes moet er echter stilgestaan worden over de gevolgen van de veranderingen voor de meest kwetsbaren. Zo impliceren maatregelen voor de bevordering van de zachte mobiliteit niet noodzakelijk een verbetering van de ontwikkeling van thuisdiensten (medische of verpleegkundige bezoeken enz.) voor onder meer de ouderen. De gemeente moet de verschillende uitdagingen, bijvoorbeeld op het sociale vlak en dat van het milieu, met elkaar verzoenen.

Bovendien kunnen bepaalde grootschalige stedenbouwkundige projecten een impact hebben op de levenskwaliteit van de inwoners op korte en middellange termijn, alsook op de levensvatbaarheid van activiteitssectoren (bijvoorbeeld kleine winkels) die banen bieden waarvoor weinig vaardigheden vereist zijn. Hoewel deze projecten, zoals de werken aan de metro 3 in het hart van de wijk Stalingrad, een positieve impact kunnen hebben op lange termijn, kunnen de gevolgen op korte termijn moeilijk zijn voor de inwoners.

2. BEVOLKING

2.1

Bevolkingsdichtheid per statistische sector, Stad Brussel, 1 januari 2021

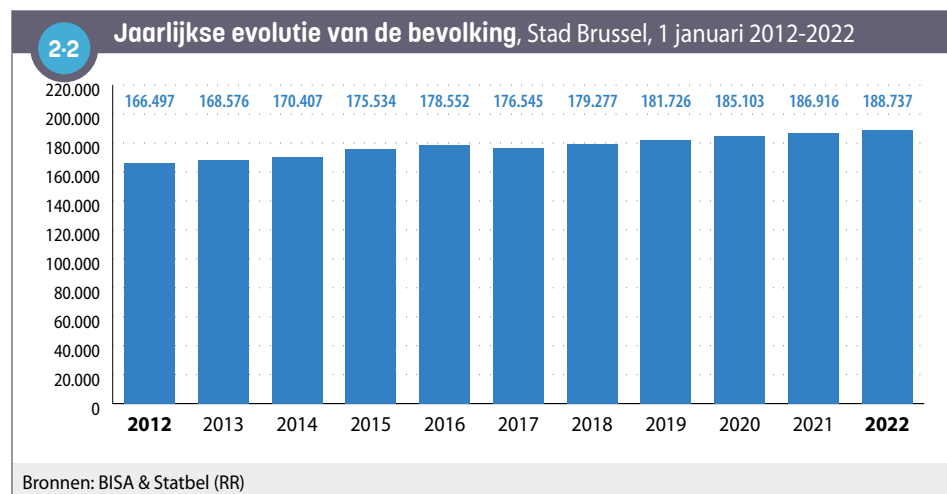

2.1. BEVOLKINGSDICHTHEID EN SPREIDING IN DE GEMEENTE

Op 1 januari 2022 telt de Stad Brussel officieel 188.737 inwoners, of 15 % van de bevolking van het Brussels Gewest. De bevolkingsdichtheid bedraagt 5.704 inwoners per km², zodat de gemeente in het algemeen weinig dichtbevolkt is. Voor het Brussels Gewest bedraagt de bevolkingsdichtheid 7.528 inwoners per km². Maar gelet op de grootte van de gemeente (20 % van de gewestelijke oppervlakte), is de Stad Brussel onderhevig aan aanzienlijke variaties in dichtheid. In het westen van de Vijfhoek, in Laken en aan de grens met Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node, vindt men dichtbevolkte [statistische sectoren](#) 2.1. Meer dan een kwart van de inwoners van de gemeente woont in een gebied met een bevolkingsdichtheid van meer dan 20.000 inwoners/km². Anderzijds zijn grote delen van de Stad Brussel dunbevolkt omdat ze voor andere functies worden gebruikt (kantoren, winkels, openbare of private groenzones, industriezones enz.)

2.2. EVOLUTIE EN LOOP VAN DE BEVOLKING

Tussen 1 januari 2012 en 2022 is de bevolking van de Stad Brussel met 13 % gegroeid, terwijl ze met 7 % is toegenomen op gewestelijk niveau. De Stad Brussel kende de tweede grootste demografische groei van het Gewest over deze periode **2-2**.

In 2021 is de bevolking van de Stad Brussel sneller gestegen dan die van het Gewest (+1,0 % tegenover +0,2 % voor het Gewest).

Meer gedetailleerd is de bevolkingsgroei het resultaat van een combinatie van drie factoren **2-3**:

- het natuurlijk saldo
- het intern migratiesaldo
- het internationaal migratiesaldo.

In 2021 is het **natuurlijk saldo** voor de Stad Brussel positief, wat betekent dat er meer geboorten (2.378) dan overlijdens (1.180) zijn. In verhouding tot de bevolking (per 1.000 inwoners) is het saldo (6,4 ‰) iets hoger dan dat van het Gewest (5,6 ‰). Dat kan worden verklaard door het lagere aantal sterfgevallen (in verhouding tot de bevolking) in de gemeente, wat te maken heeft met het feit dat de bevolking jonger is dan op gewestelijk niveau. Het aantal overlijdens (nog steeds in verhouding tot de bevolking) komt overeen met dat van het Gewest.

Net zoals in de andere Brusselse gemeenten is het **intern migratiesaldo** in 2021 negatief in de Stad Brussel. Het is namelijk zo dat het aantal personen uit een andere Belgische gemeente

dat zich in de gemeente is komen vestigen (14.001) in 2021 lager is dan het aantal personen dat de gemeente heeft verlaten om zich elders in België te vestigen (18.331). Toch is dat saldo in verhouding met het bevolkingsaantal negatiever (23 ‰) dan op gewestelijk niveau (-17 ‰).

Het **internationaal migratiesaldo** is positief, net als in alle Brusselse gemeenten. Het aantal personen dat vanuit het buitenland naar de Stad Brussel is verhuisd (10.393) is groter dan het aantal personen dat de gemeente heeft verlaten om zich in het buitenland te vestigen (5.826)³. Dat saldo per 1.000 inwoners (24 ‰) is echter duidelijk hoger in de Stad Brussel dan in het Brussels Gewest in zijn geheel (14 ‰). De Stad Brussel is de gemeente met het op één na grootste internationaal migratiesaldo (in verhouding tot de bevolking) van het Gewest, na Sint-Joost-ten-Node.

In het algemeen zijn de migratiebewegingen (instroom en uitstroom in verhouding tot de bevolking) in de Stad Brussel groter dan op gewestelijk niveau.

2-3 Loop van de bevolking in 2021

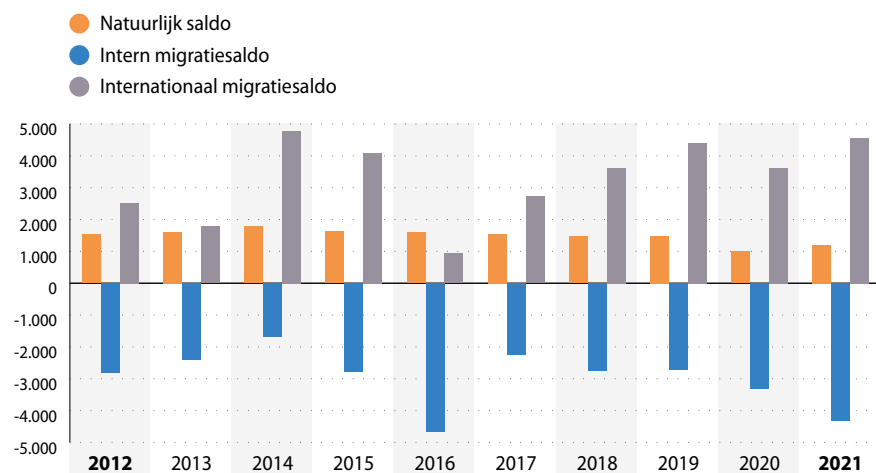
	Stad Brussel		Brussels Gewest	
	Aantal		Aantal	
Natuurlijke loop				
Geboorten	2.378	12,7 ‰	15.690	12,8 ‰
Overlijdens	1.180	6,3 ‰	8.849	7,2 ‰
Natuurlijk saldo	1.198	6,4 ‰	6.841	5,6 ‰
Interne migraties				
Inwijking	14.001	74,5 ‰	89.758	73,5 ‰
Uitwijking	18.331	97,6 ‰	110.809	90,7 ‰
Intern migratiesaldo	-4.330	-23,1 ‰	-21.051	-17,2 ‰
Internationale migraties				
Immigratie (inclusief heringeschreven en inkomende veranderingen van register)	10.393	55,3 ‰	48.414	39,6 ‰
waarvan Niet-EU	3.712	19,8 ‰	16.406	13,4 ‰
Emigratie (inclusief ambtshalve geschrapt en uitgaande veranderingen van register)	5.826	31,0 ‰	31.449	25,8 ‰
waarvan Niet-EU	1.457	7,8 ‰	7.079	5,8 ‰
Internationaal migratiesaldo	4.567	24,3 ‰	16.965	13,9 ‰
waarvan Niet-EU	2.255	12,0 ‰	9.327	7,6 ‰
Totaal aangroei (inclusief statistische aanpassing)				
Jaarlijkse bevolkingsgroei	1.821	1,0 %	2.667	0,2 %
Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (tussen 1 januari 2012 en 1 januari 2022)		1,3 %		0,7 %

Bronnen: BISA & Statbel (RR)
Noot: de statistische aanpassing omvat laattijdig geregistreerde wijzigingen (na 1 maart van het volgende jaar).

³ Deze aantallen omvatten registerwijzigingen, schrappingen en herinschrijvingen na schrapping.

De afgelopen 10 jaar zijn het natuurlijk en het internationaal migratiesaldo altijd positief geweest in de Stad Brussel, terwijl het intern migratiesaldo systematisch sterk negatief was. Het natuurlijk migratiesaldo is in de afgelopen jaren echter gedaald. De omvang van de migratiesaldi varieert van jaar tot jaar, maar sinds 2017 wordt het netto intern migratiesaldo steeds negatiever, terwijl het internationaal migratiesaldo veeleer toeneemt (met uitzondering van 2020 ten gevolge van de Covid-19-crisis) ²⁻⁴.

2.4 Jaarlijkse evolutie van het natuurlijk saldo en de migratiesaldo's, Stad Brussel, 2012-2021

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

En de niet-officiële bevolking?

Naast de **officiële bevolking** telt elke gemeente een bepaald aantal mensen die er wonen, maar niet tot de officiële bevolking worden gerekend (asielzoekers, mensen in irregulier verblijf / mensen zonder papieren, diplomaten en hun gezinsleden enz.). Specifiek wat de geboorten en de overlijdens betreft, zijn de gegevens van de **Statistische formulieren voor geboorten en overlijdens** een nuttige aanvulling op de officiële bevolkingsgegevens. Ze maken melding van alle personen die geboren en overleden zijn in het Brussels Gewest, niet alleen van wie er officieel woont⁴. Zo werden in 2019 306 geboorten niet opgenomen in het officiële bevolkingsregister van de Stad Brussel. Dit is een relatief verschil van 11 % ten opzichte van het aantal geboorten dat in het bevolkingsregister werd geregistreerd, veel groter dan voor het Gewest in zijn geheel (3 %).

Daarnaast ontvingen in 2021 4.288 personen **dringende medische hulp** (DMH) van het OCMW (POD Maatschappelijke Integratie). Bijgevolg wordt 28 % van de DMH van het Gewest in de Stad Brussel verleend. Wanneer dit cijfer in verhouding wordt gezien tot de gemeentelijke bevolking, is het aandeel groter voor de Stad Brussel (2,3 %) dan voor het Gewest (1,2 %). De Stad Brussel is de gemeente waar dat aandeel het grootst is. Volgens een schatting van het KCE (2015)⁵ schommelt het aandeel mensen zonder papieren dat gebruikmaakt van de DMH tussen 10 % en 20 %. In het licht van deze indicaties zou het aantal mensen zonder papieren (in verhouding tot de totale bevolking) in de gemeente bijgevolg relatief hoog liggen.

⁴ Het verschil tussen het aantal geboorten dat wordt geregistreerd op basis van de Formulieren voor geboorten en het aantal dat wordt geregistreerd in het Rijksregister, kan verschillende oorzaken hebben. Als de moeder niet is ingeschreven in het Rijksregister (bijvoorbeeld als ze geen verblijfsvergunning heeft), wordt de geboorte wel geregistreerd in de Formulieren voor geboorten, maar niet in het Rijksregister. Omgekeerd, als de moeder legaal in België verblijft maar de geboorte in het buitenland plaatsvindt, wordt deze niet geregistreerd in de Formulieren voor geboorte maar wel in het Rijksregister.

⁵ Roberfroid D. *et al*, 2015.

2.3. STRUCTUUR VOLGENS LEEFTIJD EN GESLACHT

Op 1 januari 2022 was twee derde (67 %) van de inwoners van de gemeente tussen de 18 en 64 jaar oud. Deze verhouding is iets hoger dan die van het Gewest (65 %) ²⁻⁵. Meer dan één op vijf inwoners van de Stad Brussel is jonger dan 18 jaar (22 %), een percentage dat vergelijkbaar is met dat van het Gewest. De 65-plussers vertegenwoordigen 11 % van de bevolking van de gemeente (tegenover 13 % voor het Gewest). De gemiddelde leeftijd ligt lager dan die van het Gewest (36,6 jaar in de Stad Brussel tegenover 37,8 jaar in het Gewest) ²⁻⁶.

Tussen 2012 en 2022 is de gemiddelde leeftijd nauwelijks geëvolueerd. De senioriteitscoëfficiënt (80+/65+) is de laatste jaren zowel voor de Stad Brussel als voor het Gewest gedaald. De coëfficiënt ligt lager dan die van het Gewest. Tot slot telt de gemeente iets meer mannen dan vrouwen (104 mannen op 100 vrouwen), terwijl op gewestelijk niveau de vrouwen op 1 januari 2022 in de meerderheid zijn (96 mannen op 100 vrouwen) ²⁻⁶. Dit kan worden verklaard door de leeftijdsstructuur (een jongere bevolking is vaak mannelijker dan een oudere bevolking, aangezien de levensverwachting van vrouwen hoger is dan die van mannen) of door de aanwezigheid van populaties uit bepaalde migraties, die mannelijker kunnen zijn.

2-5	Uitsplitsing van de bevolking per leeftijdsgroep, 1 januari 2012 en 2022							
	Stad Brussel				Brussels Gewest			
	01/01/2012		01/01/2022		01/01/2012		01/01/2022	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
0 - 17 jaar	38.126	22,9	42.424	22,5	255.118	22,4	273.645	22,4
18 - 64 jaar	109.359	65,7	125.556	66,5	730.020	64,1	788.876	64,5
65 jaar en ouder	19.012	11,4	20.757	11,0	153.716	13,5	160.116	13,1
Totaal	166.497	100	188.737	100	1.138.854	100	1.222.637	100

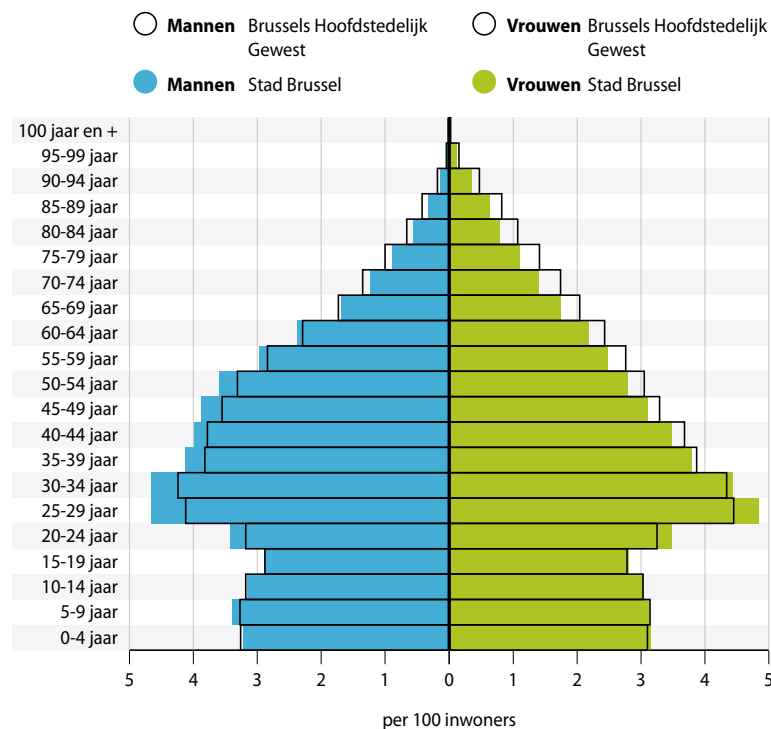
Bronnen: BISA & Statbel (RR)

2-6	Indicatoren over de structuur van de bevolking, 1 januari 2012 en 2022			
	Stad Brussel		Brussels Gewest	
	01/01/2012	01/01/2022	01/01/2012	01/01/2022
Gemiddelde leeftijd totaal (jaar)	36,3	36,6	37,5	37,8
Gemiddelde leeftijd mannen (jaar)	35,5	36,3	36,1	36,7
Gemiddelde leeftijd vrouwen (jaar)	37,1	37,0	38,9	38,8
Senioriteitscoëfficiënt [80+/65+] (%)	30,2	26,7	33,1	29,2
Geslachtsverhouding (%)	102,3	104,5	94,3	96,5

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

De eerste vergelijkende leeftijdspiramide ²⁻⁷ toont dat de jongvolwassenen (20-29 jaar) oververtegenwoordigd zijn in vergelijking met het Gewest, voor beide geslachten. Deze aanzienlijke oververtegenwoordiging geldt ook voor mannen tot 54 jaar. Anderzijds is er een ondervertegenwoordiging van vrouwen vanaf 35 jaar, maar ook van mannen vanaf 70 jaar. De bevolking jonger dan 20 jaar is niet oververtegenwoordigd in de gemeente. De gemeente lijkt dus aantrekkelijk te zijn voor jongvolwassenen en alleenstaande mannen.

2-7 Vergelijkende leeftijdspiramide, Stad Brussel en Brussels Gewest, per 100 inwoners, 1 januari 2022

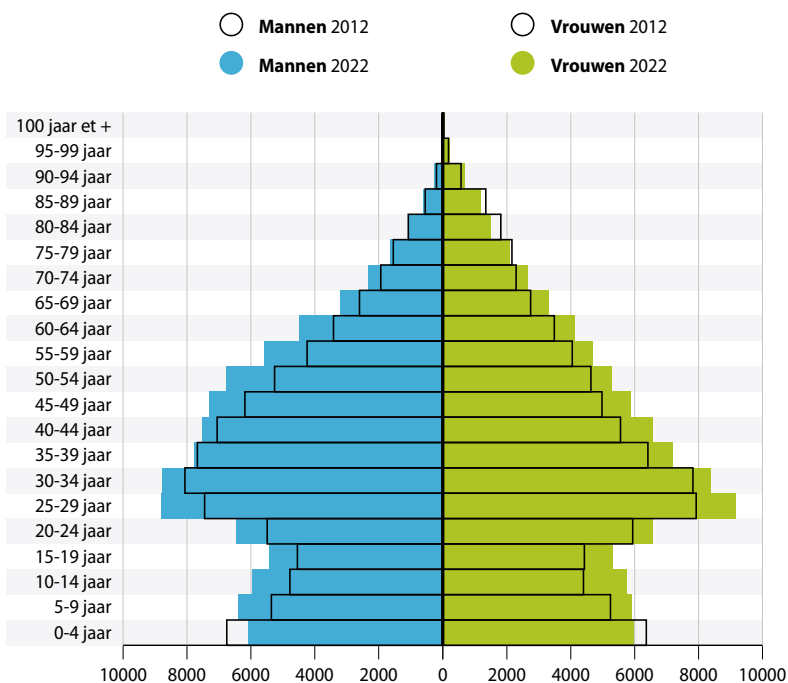

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

De evolutie van de tweede leeftijdspiramide tussen 2012 en 2022 ²⁻⁸ toont een daling van het aantal jonge kinderen. Alle andere leeftijdscategorieën groeien, behalve de leeftijdsgroep van 80-89 jaar. De kinderen van 10 tot 14 jaar vertonen de sterkste relatieve toename. De groei van mannen is groter dan die van vrouwen in de meeste leeftijdscategorieën.

2-8

Vergelijkende leeftijdspiramide, Stad Brussel, 1 januari 2012 en 2022

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

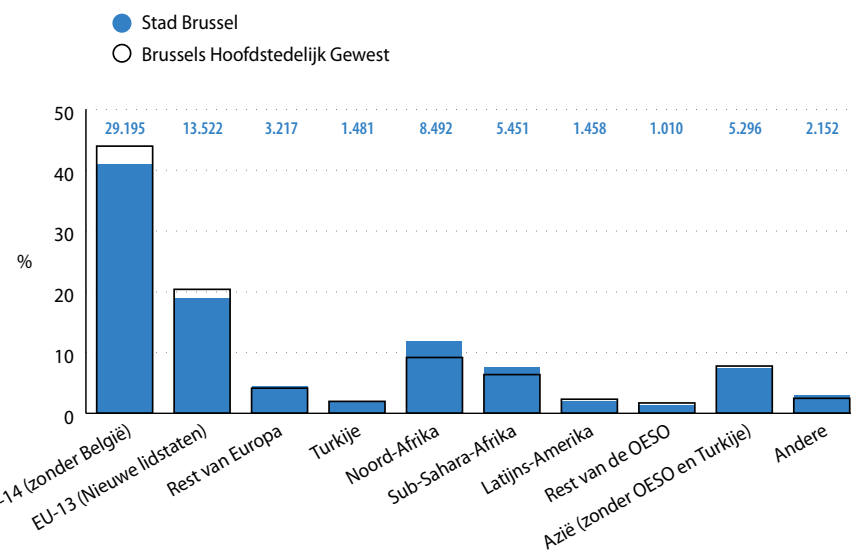
2.4. NATIONALITEITEN

Op 1 januari 2022 hebben 71.274 personen, of 38 % van de bevolking van de gemeente, niet de Belgische nationaliteit. Dat percentage is vergelijkbaar met dat van het Gewest (36 %). Zoals in de meeste Brusselse gemeenten is de buitenlandse bevolking tussen 2012 en 2022 sneller gegroeid dan de Belgische bevolking. De Stad Brussel is echter een van de gemeenten waar het aandeel van de buitenlandse bevolking in de totale bevolking minder is veranderd dan in het Gewest als geheel.

Van de inwoners met buitenlandse nationaliteit is 41 % afkomstig uit de EU-14 (zonder België), een percentage dat iets lager ligt dan in het Gewest. De tweede groep met een buitenlandse nationaliteit, die bestaat uit de onderdanen van de EU-13, is eveneens licht ondervetegenwoordigd in de gemeente. De immigranten uit Noord-Afrika en Sub-Saharisch Afrika zijn evenwel oververtegenwoordigd: zij vormen respectievelijk 12 % en 8 % van de buitenlandse bevolking ²⁻⁹.

2-9

Verdeling van de buitenlandse bevolking naar nationaliteitsgroep, 1 januari 2022

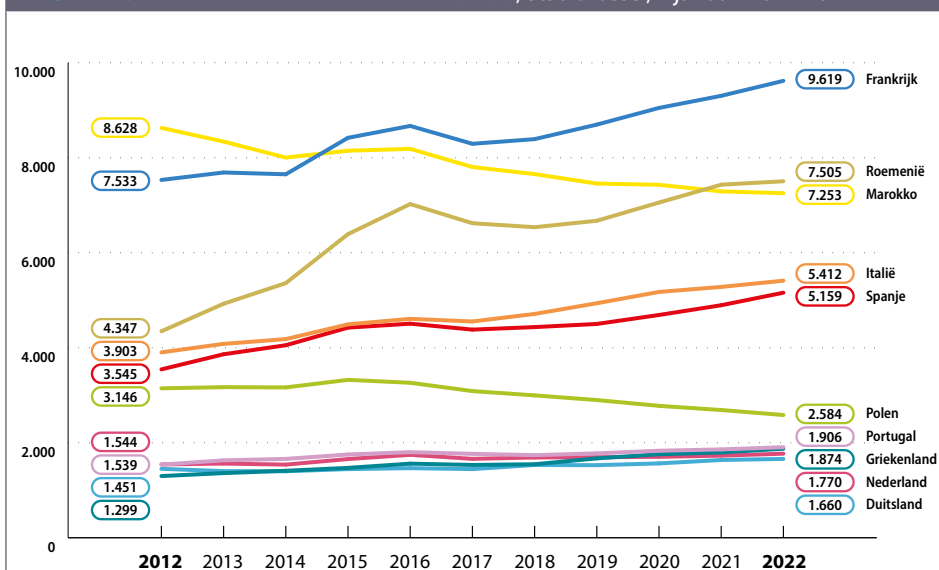

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

Onder de inwoners van de Stad Brussel met een buitenlandse nationaliteit zijn de Fransen op 1 januari 2022 veruit het best vertegenwoordigd, gevolgd door de Roemenen en de Marokkanen **2-10**. Deze drie groepen vertegenwoordigen respectievelijk 13 %, 11 % en 10 % van de totale buitenlandse bevolking in de gemeente in 2022.

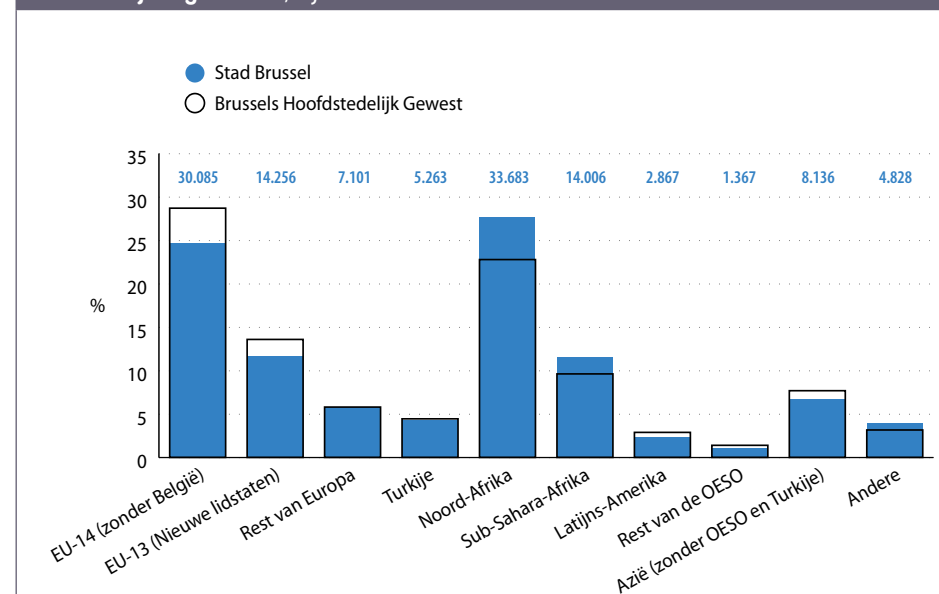
In de periode 2012-2022 is het aantal Fransen en Roemenen sterk toegenomen. Anderzijds is het aantal Marokkanen gedaald: tot in 2014 vormden zij de grootste groep mensen met een buitenlandse nationaliteit in de gemeente. De Poolse gemeenschap in de gemeente is eveneens afgenomen **2-10**.

2-10 Evolutie van het aantal onderdanen van de 10 meest vertegenwoordigde buitenlandse nationaliteiten in 2022, Stad Brussel, 1 januari 2012-2022

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

2-11 Verdeling van de bevolking geboren als niet-Belg per nationaliteitsgroep bij de geboorte, 1 januari 2022

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

De analyse van de huidige nationaliteit vormt slechts een gedeeltelijke weerspiegeling van de diversiteit van de bevolking. Terwijl 38 % van de inwoners van de Stad Brussel momenteel een buitenlandse nationaliteit heeft, was dat bij de geboorte nog 64 %. Een deel van de Belgische bevolking van de gemeente heeft dus na de geboorte de Belgische nationaliteit verworven. Zo is het aantal inwoners van de Stad Brussel dat met een Noord-Afrikaanse nationaliteit geboren is (33.683 personen) vier keer groter dan het aantal personen met de overeenkomstige nationaliteit (8.492 personen) **2-11**. De met een Noord-Afrikaanse nationaliteit geboren personen vormen de grootste groep personen van buitenlandse afkomst van de gemeente. Ze zijn oververtegenwoordigd in de Stad Brussel, net als de personen uit Sub-Saharisch Afrika.

2.5. HUISHOUDENS

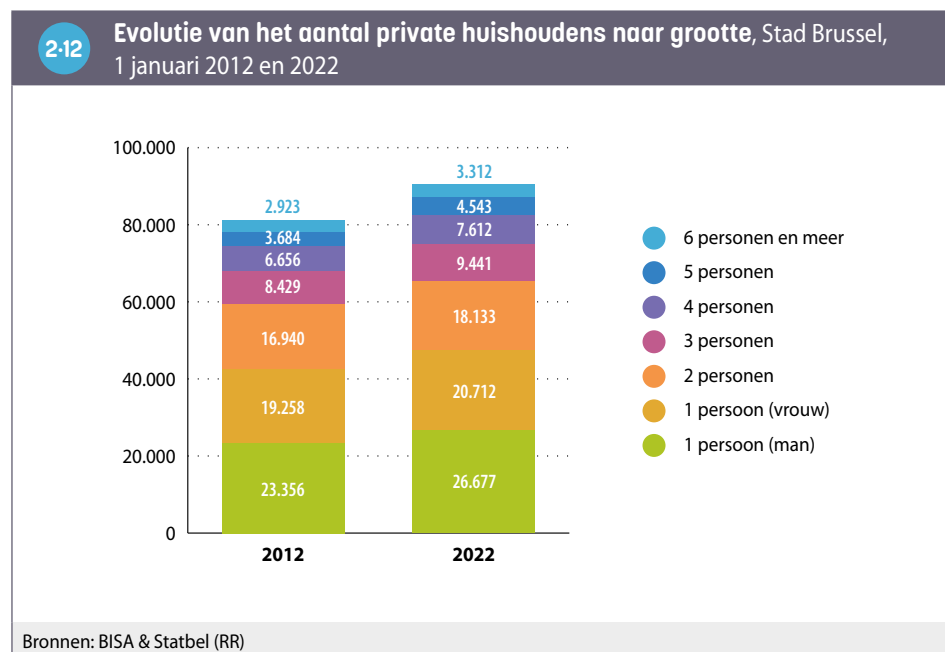
De Stad Brussel telt op 1 januari 2022 90.430 private huishoudens, 9.184 meer dan in 2012.

In 2022 bestaat 52 % van de huishoudens uit één persoon (58 % mannen, 42 % vrouwen), 20 % uit twee personen, 10 % uit drie personen en 17 % uit ten minste vier personen.

Tussen 2012 en 2022 zijn alle categorieën van huishoudens toegenomen. De helft van de toename van het aantal huishoudens in de gemeente houdt verband met de groei van het aantal eenpersoonshuishoudens. Het aantal huishoudens bestaande uit één man is sterker gestegen dan dat van de huishoudens met één vrouw. De huishoudens met 5 personen zijn het sterkst toegenomen (+23 %) ²⁻¹².

De gemiddelde omvang van de private huishoudens is kleiner in de Stad Brussel (2,07) dan in het Brussels Gewest (2,15).

Alleenwonenden zijn oververtegenwoordigd in de Stad Brussel (52 % van de huishoudens, tegenover 47 % op gewestelijk niveau). De Stad Brussel is de gemeente met het vierde grootste aandeel alleenstaande huishoudens. Alle andere types huishoudens zijn ondervertegenwoordigd in vergelijking met de gewestelijke situatie ²⁻¹³.

2-13 Aantal private huishoudens volgens type, 1 januari 2022

	Stad Brussel		Brussels Gewest	
	Aantal	%	Aantal	%
Alleenwonenden	47.003	52,0	263.886	46,8
Koppels zonder kinderen	11.495	12,7	81.344	14,4
Koppels met kind(eren)	19.038	21,1	131.805	23,4
Alleenstaande ouders	9.137	10,1	65.482	11,6
Andere types	3.757	4,2	21.365	3,8
Totaal	90.430	100	563.882	100

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

3. JONGE KINDEREN

3.1. EVOLUTIE EN KENMERKEN VAN DE GEBOORTEN

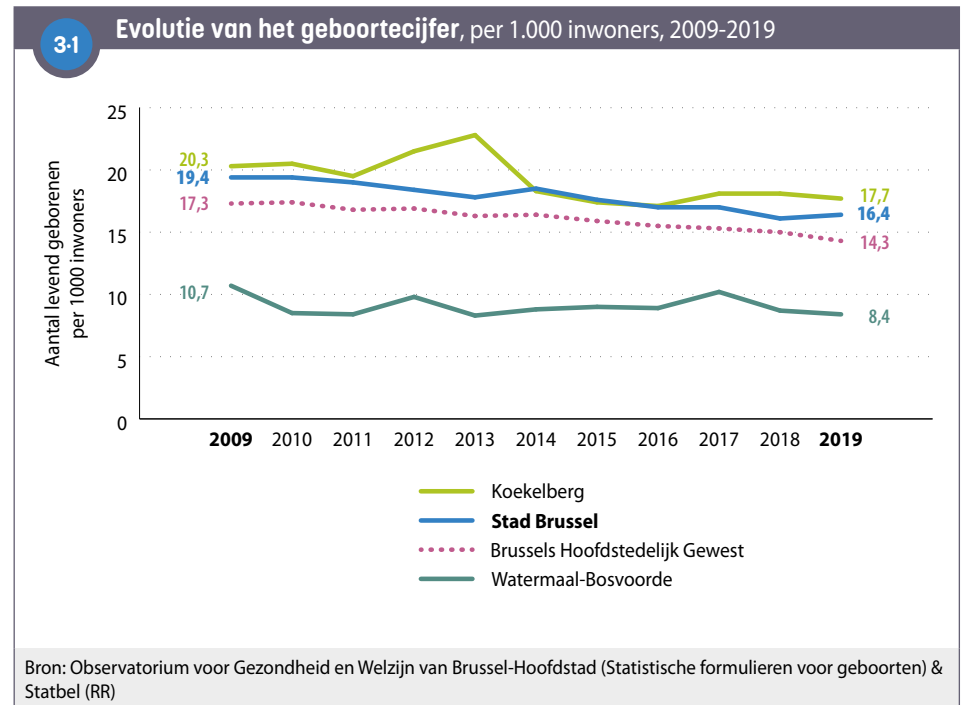
In 2019 zijn op basis van de [Statistische formulieren voor geboorten](#) (met inbegrip van de geboorten die niet in het bevolkingsregister zijn opgenomen, maar zonder de geboorten die in het buitenland hebben plaatsgevonden) 3.011 kinderen geboren in een huishouden in de Stad Brussel. Het [geboortecijfer](#) was dat jaar 16 ‰. Deze waarde (de derde hoogste van het Gewest) is hoger dan de gewestelijke waarde (14 ‰). In het Brussels Gewest is dat cijfer het hoogst in Koekelberg en het laagst in Watermaal-Bosvoorde [31](#). Dit geboortecijfer, gebaseerd op de Formulieren voor geboorten, omvat ook de geboorten waarvoor de moeders niet zijn ingeschreven in het Rijksregister.

Het [geboortecijfer](#) hangt, voor een gegeven bevolking, af van:

- de trend van vrouwen in de vruchtbare leeftijd om kinderen te krijgen (gemeten door de conjuncturele [vruchtbaarheidscijfer](#))
- het aandeel van deze vrouwen in de totale bevolking.

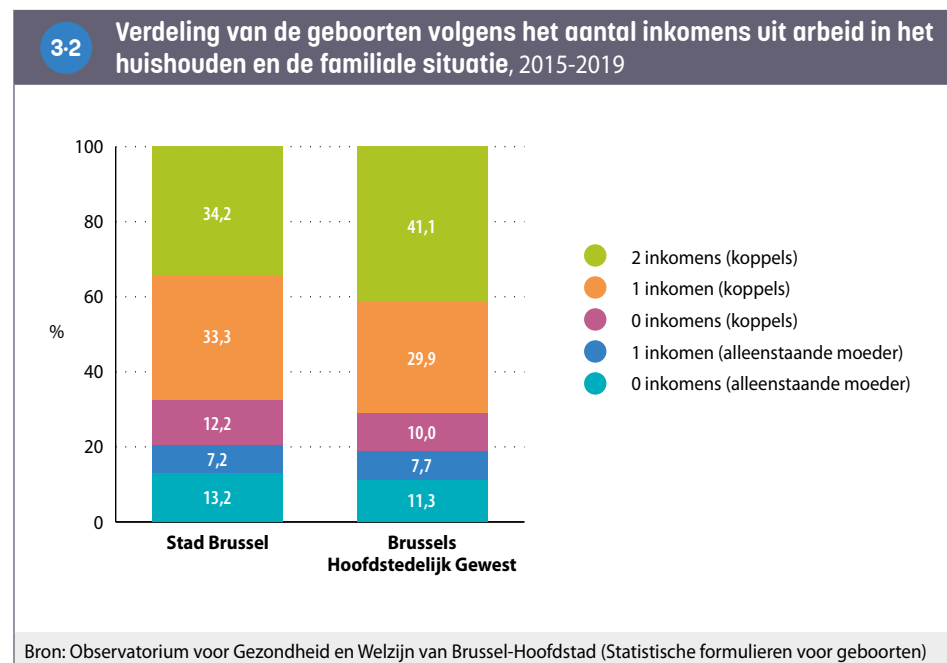
In de Stad Brussel is het aandeel van vrouwen in de vruchtbare leeftijd in de bevolking vergelijkbaar met het gewestelijke aandeel, en hetzelfde geldt voor de conjuncturele [vruchtbaarheidscijfer](#). Het verschil tussen de [geboortecijfers](#) voor de Stad Brussel en het Gewest wordt dus verklaard door de geboorten van vrouwen die niet ingeschreven zijn in het Rijksregister.

Net als in de 19 gemeenten samen is het [geboortecijfer](#) gedaald in de Stad Brussel: het bedroeg 19 ‰ in 2009.

Eén op de vijf geboorten (20 %) in de Stad Brussel vindt plaats in een huishouden bestaande uit een alleenstaande vrouw, een aandeel dat iets hoger is dan in het Gewest (19 %). Bij 13 % van de geboorten is de moeder niet alleenstaand maar heeft ze ook geen inkomen uit arbeid **3-2**.

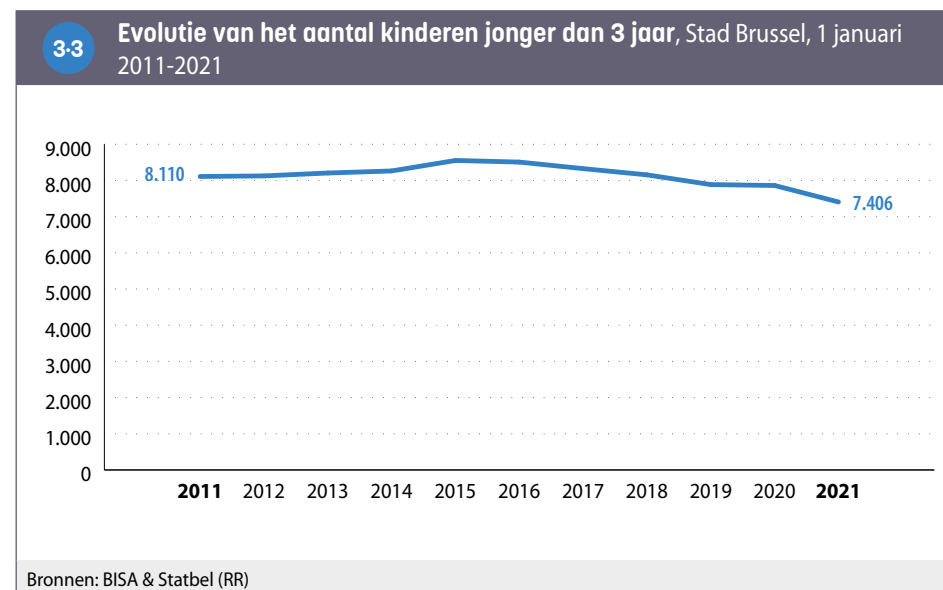
Meer in het algemeen vindt 25 % van de geboorten in de gemeente plaats in een huishouden (alleenstaande ouder of koppel) zonder inkomen uit arbeid, wat een zeer aanzienlijk aandeel is en nog hoger ligt dan in het Brussels Gewest (21 %).

56 % van de vrouwen die in de Stad Brussel wonen en tussen 2015 en 2019 zijn bevallen, had een buitenlandse nationaliteit, wat iets hoger is dan het cijfer voor het Gewest (53 %). De Marokkaanse nationaliteit is de sterkst vertegenwoordigde nationaliteit bij de niet-Belgische vrouwen van de gemeente die in 2019 zijn bevallen (12 % van alle geboorten), gevolgd door de Roemeense (7 %), de Franse (4 %) en de Guinese (4 %) nationaliteit.

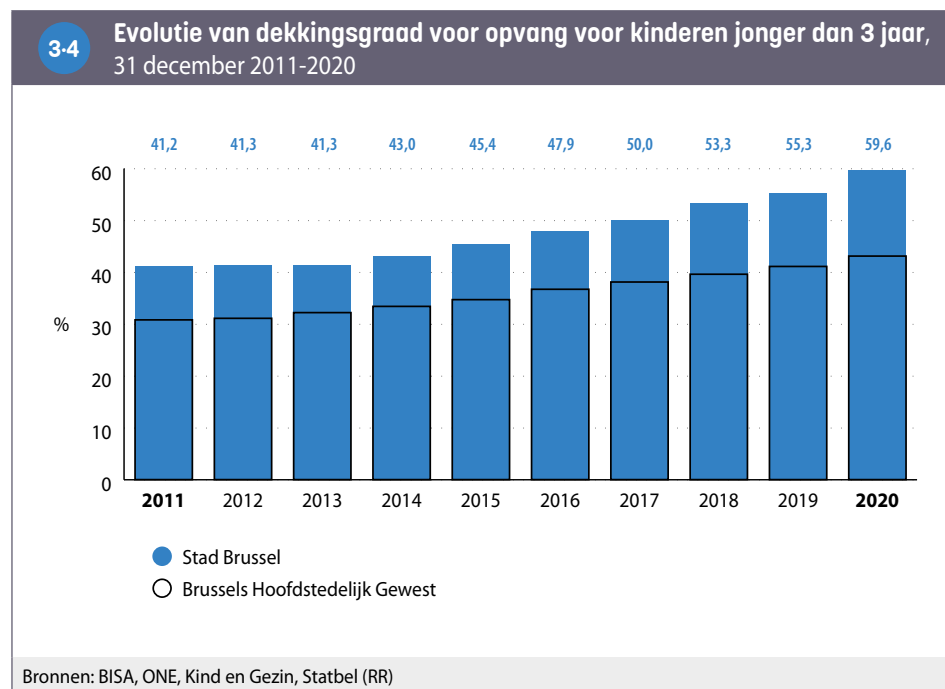
3.2. EVOLUTIE VAN HET AANTAL KINDEREN JONGER DAN 3 JAAR

Op 1 januari 2021 telt de Stad Brussel 7.406 kinderen jonger dan 3 jaar, wat overeenkomt met 4 % van de totale bevolking, een aandeel dat vergelijkbaar is met dat van het Gewest. Het aantal kinderen jonger dan 3 jaar in de gemeente is sinds 2015 doorlopend gedaald **3-3**. Die dalende trend in het aantal kinderen van deze leeftijd wordt algemeen waargenomen in heel het Brussels Gewest.

3.3. KINDEROPVANG: DEKKINGSGRAAD EN TOEGANKELIJKHEID

Op 31 december 2020 bedraagt de [dekkingsgraad van de opvang](#) voor kinderen jonger dan 3 jaar 60 % in de Stad Brussel, dus 6 plaatsen per 10 kinderen van deze leeftijd. Dat percentage (het vierde hoogste van het Gewest) is beduidend hoger dan dat van het Brussels Gewest. Het cijfer is sinds 2013 aanzienlijk gestegen, zowel door een toename van het aantal plaatsen als door een daling van het aantal kinderen jonger dan 3 jaar [3-4](#).

Op 31 december 2020 beschikt de Stad Brussel over 4.414 plaatsen in de kinderopvang [3-5](#). Het gaat hierbij grotendeels om (97 %) plaatsen in de collectieve opvang. De gezinsopvang (onthaalouders) is in het algemeen vrij weinig ontwikkeld in het Gewest.

Sommige van deze plaatsen zijn voorbehouden voor (of geven voorrang aan) bepaalde categorieën kinderen, bijvoorbeeld kinderen van het personeel van ondernemingen of instellingen (die niet noodzakelijk in het Brussels Gewest wonen), of voor inwoners van de gemeente. In de Stad Brussel komt dit vaak voor: de gemeente herbergt 40 % van de plaatsen van dit type in het Gewest. Wanneer men de opvangplaatsen die voorbehouden zijn voor

bepaalde categorieën kinderen buiten beschouwing laat, varieert de dekkingsgraad (2020) dus sterk en daalt hij van 60 % naar 45 % in de gemeente.

Wanneer men alleen rekening houdt met de *volledig toegankelijke* plaatsen, dus plaatsen die niet voorbehouden zijn en ook worden aangeboden tegen een tarief berekend op basis van het inkomen van de ouders, daalt de dekkingsgraad tot 34 % in de Stad Brussel (dus bijna één plaats per vier kinderen jonger dan 3 jaar), een percentage dat toch hoger ligt dan dat van het Gewest (26 %). Zo is 57 % van alle plaatsen in de Stad Brussel niet voorbehouden en aangeboden tegen een tarief berekend op basis van het inkomen van de ouders. Dat percentage is iets lager dan dat van het Gewest (60 %).

3-5 Kinderopvang en toegankelijkheid van het aanbod, 31 december 2015 en 2020

	Stad Brussel		Brussels Gewest	
	2015	2020	2015	2020
Totaal aantal kinderopvangplaatsen	3.863	4.414	18.576	20.643
waarvan				
Aantal plaatsen in groepopvang	3.741	4.270	17.992	20.111
Aantal plaatsen in gezinsopvang	122	144	584	532
waarvan				
Aantal gereserveerde plaatsen of plaatsen met voorrang	1.046	1.097	2.691	2.754
Aantal toegankelijke plaatsen	2.817	3.317	15.885	17.889
Aantal kinderopvangplaatsen per 100 kinderen jonger dan drie jaar	45,4	59,6	34,7	43,1
Aantal toegankelijke kinderopvangplaatsen per 100 kinderen jonger dan drie jaar	33,1	44,8	29,7	37,4
Aantal toegankelijke en inkomensgerelateerde kinderopvangplaatsen per 100 kinderen jonger dan drie jaar	25,4	34,1	20,1	25,9
Aandeel inkomensgerelateerde kinderopvangplaatsen ten opzichte van het totaal aantal plaatsen (%)	55,8	57,3	58,1	60,1

Bronnen: BISA, ONE, Kind en Gezin, Statbel (RR)

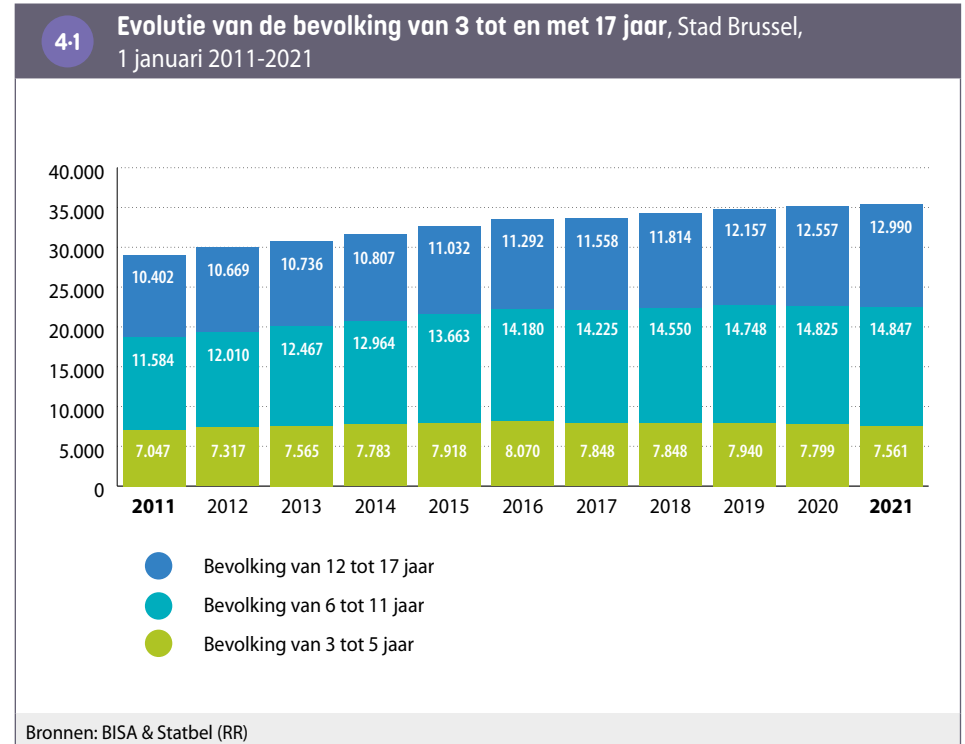
4. ONDERWIJS

4.1. EVOLUTIE VAN DE BEVOLKING VAN 3 TOT EN MET 17 JAAR

Tussen 2011 en 2021 is het aantal kinderen van 3 tot 17 jaar gestegen ⁴⁻¹. De kinderen van 3 tot en met 17 jaar kunnen worden onderverdeeld in drie leeftijdsgroepen: kleuterschool (3 tot 5 jaar), lager onderwijs (6 tot 11 jaar) en secundair onderwijs (12 tot 17 jaar). Over de volledige periode 2011-2021 is het aantal kinderen van 3 tot 5 jaar matig gestegen (+7 %) in de Stad Brussel, maar toch meer dan in het Gewest als geheel (+3 %). In dezelfde periode steeg het aantal 6- tot 11-jarigen en 12- tot 17-jarigen sterker (respectievelijk +28 % en +25 %) en ook sneller dan op gewestelijk niveau (+21 % en +20 %).

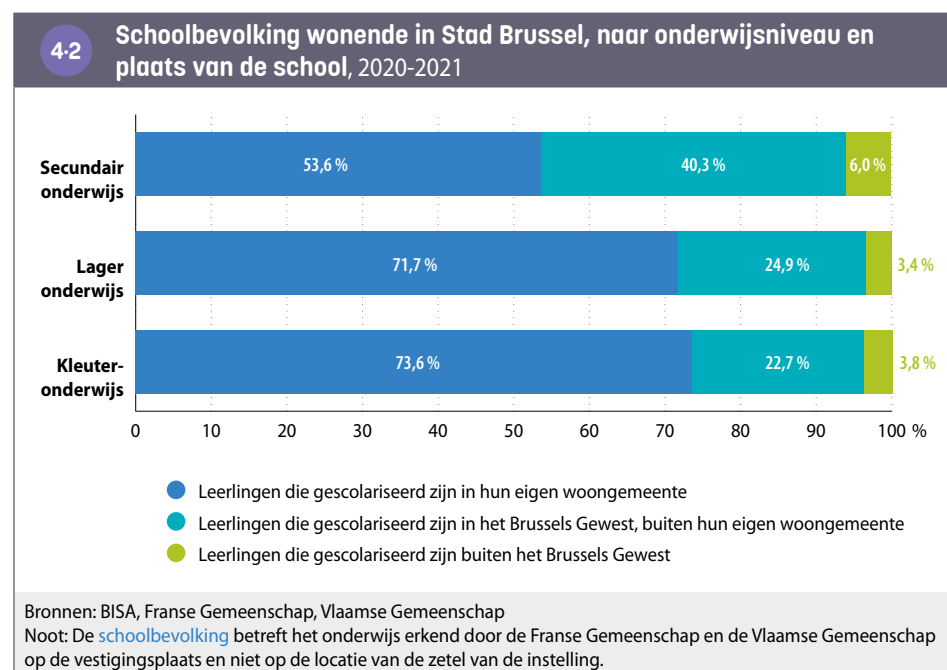
Het aandeel van de kinderen van 3-5 jaar, 6-11 jaar en 12-17 jaar in de totale bevolking van de gemeente in 2021 bedraagt respectievelijk 4 %, 8 % en 7 %. Het aandeel van de 6- tot 11-jarigen en de 12- tot 17-jarigen is licht gestegen in vergelijking met 2011.

Merk op dat de cijfers in Figuur ⁴⁻¹ gebaseerd zijn op de [officiële bevolking](#). Dat betekent dat sommige kinderen (van wie de ouders bijvoorbeeld in het [Wachtregister](#) zijn ingeschreven of in een onregelmatige situatie verkeren) niet meegeteld zijn. Die kinderen kunnen evenwel schoollopen in de gemeente en meegeteld worden in de gegevens over de [schoolbevolking](#). Omgekeerd zijn er ook kinderen die wel in de officiële bevolkingcijfers voorkomen, maar die we niet terugvinden in de schoolbevolking. De schoolbevolking telt immers enkel de kinderen die schoollopen in een school van de Franse of Vlaamse Gemeenschap. Dat verklaart de mogelijke verschillen tussen de gegevens over de officiële bevolking en die over de schoolbevolking (zie volgend punt).

4.2. SCHOOLBEVOLKING: ONDERWIJSNIVEAU, PLAATS VAN DE SCHOOL EN ONDERWIJSVORM

In de loop van het schooljaar 2020-2021 zijn respectievelijk 8.066, 14.412 en 14.289 kinderen, die in de Stad Brussel wonen, ingeschreven in het kleuter-, lager en secundair onderwijs in een van de twee Gemeenschappen (Franse of Vlaamse)⁶. 74 % van de leerlingen ingeschreven in het kleuteronderwijs gaat naar een school in de gemeente, tegenover 72 % van de leerlingen in het lager onderwijs en 54 % van de leerlingen in het secundair onderwijs **4-2**.

Hoewel een deel van de leerlingen die in de gemeente wonen dus buiten de gemeente naar school gaat, zijn er ook bewegingen in de tegenovergestelde richting. 34 % van de leerlingen in het kleuteronderwijs in de gemeente woont namelijk elders. Dat geldt ook voor 40 % van de leerlingen die naar een basisschool in de gemeente gaan en voor 66 % van de leerlingen die naar een secundaire school gaan.

⁶ De leerlingen die onderwijs volgen buiten de Gemeenschappen (Europese of internationale scholen, privé scholen die niet officieel erkend zijn door een van de twee Gemeenschappen, thuisonderwijs), zijn dus niet meegeteld.

In vergelijking met alle leerlingen in het Gewest zijn de leerlingen in de Stad Brussel minder vaak ingeschreven in het algemeen onderwijs (30 % tegenover 33,5 %) en vaker in het technisch onderwijs (19 % tegenover 16 %) **4-3**.

4-3 Verdeling van de schoolbevolking in het leerplichtonderwijs (woonplaats) naar onderwijsniveau en onderwijsvorm, 2020-2021

	Stad Brussel		Brussels Gewest
	Aantal	% in het niveau	% in het niveau
Kleuteronderwijs			
Gewoon kleuteronderwijs	7.990	99,1	99,2
Buitengewoon kleuteronderwijs	76	0,9	0,8
Totaal kleuteronderwijs	8.066	100	100
Lager onderwijs			
Gewoon lager onderwijs	13.761	95,5	95,6
Buitengewoon lager onderwijs	651	4,5	4,4
Totaal lager onderwijs	14.412	100	100
Secundair onderwijs			
Secundair onderwijs 1 ^{ste} graad	4.668	32,7	32,1
Secundair onderwijs 2 ^{de} en 3 ^{de} (en 4 ^{de} graad voor de Franse Gemeenschap)			
<i>Algemeen</i>	4.239	29,7	33,5
<i>Technisch</i>	2.716	19,0	16,4
<i>Kunst</i>	88	0,6	0,5
<i>Beroeps</i>	1.680	11,8	11,3
<i>Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs (DBSO)</i>	259	1,8	1,6
Buitengewoon secundair onderwijs	505	3,5	3,5
Secundair DASPA en OKAN	134	0,9	1,1
Totaal secundair onderwijs	14.289	100	100

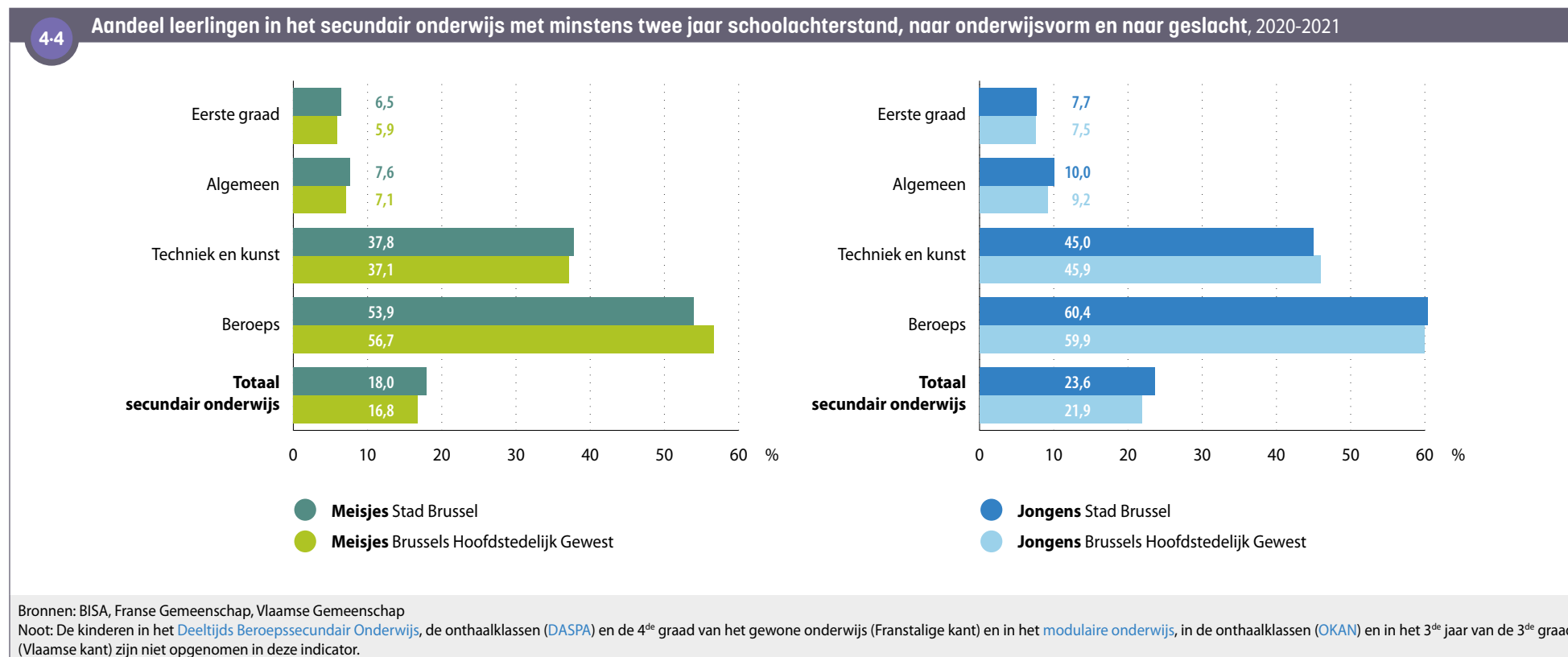
Bronnen: BISA, Franse Gemeenschap, Vlaamse Gemeenschap
 Noot: De gegevens van de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap zijn per onderwijsvorm gegroepeerd.

4.3. SCHOOLACHTERSTAND

Van de leerlingen die in de Stad Brussel wonen, heeft 24 % van de jongens en 18 % van de meisjes een schoolachterstand (van minstens twee jaar) in het secundair onderwijs⁷. Deze percentages zijn iets hoger dan die van het Gewest (respectievelijk 22 % en 17 %).

Het aandeel leerlingen met een schoolachterstand hangt sterk samen met de studierichting, zowel in de Stad Brussel als op gewestelijk niveau. Het beroeps onderwijs vertoont het hoogste percentage leerlingen met een schoolachterstand, gevolgd door het technisch en kunst onderwijs en daarna het algemeen onderwijs. Algemeen beschouwd komt schoolachterstand bij de jongens vaker voor dan bij de meisjes.

Wanneer men echter een onderscheid maakt per studierichting en per graad, ziet men bij de jongens en behalve in het technisch en het kunst onderwijs dat het aandeel leerlingen met een achterstand systematisch iets groter is voor de Stad Brussel dan voor het Gewest. Meisjes hebben ook vaker een schoolachterstand in de gemeente, met uitzondering van de beroepsopleidingen ^{4.4}.

⁷ Het betreft de schoolachterstand van adolescenten die in de Stad Brussel wonen, ongeacht waar ze naar school gaan.

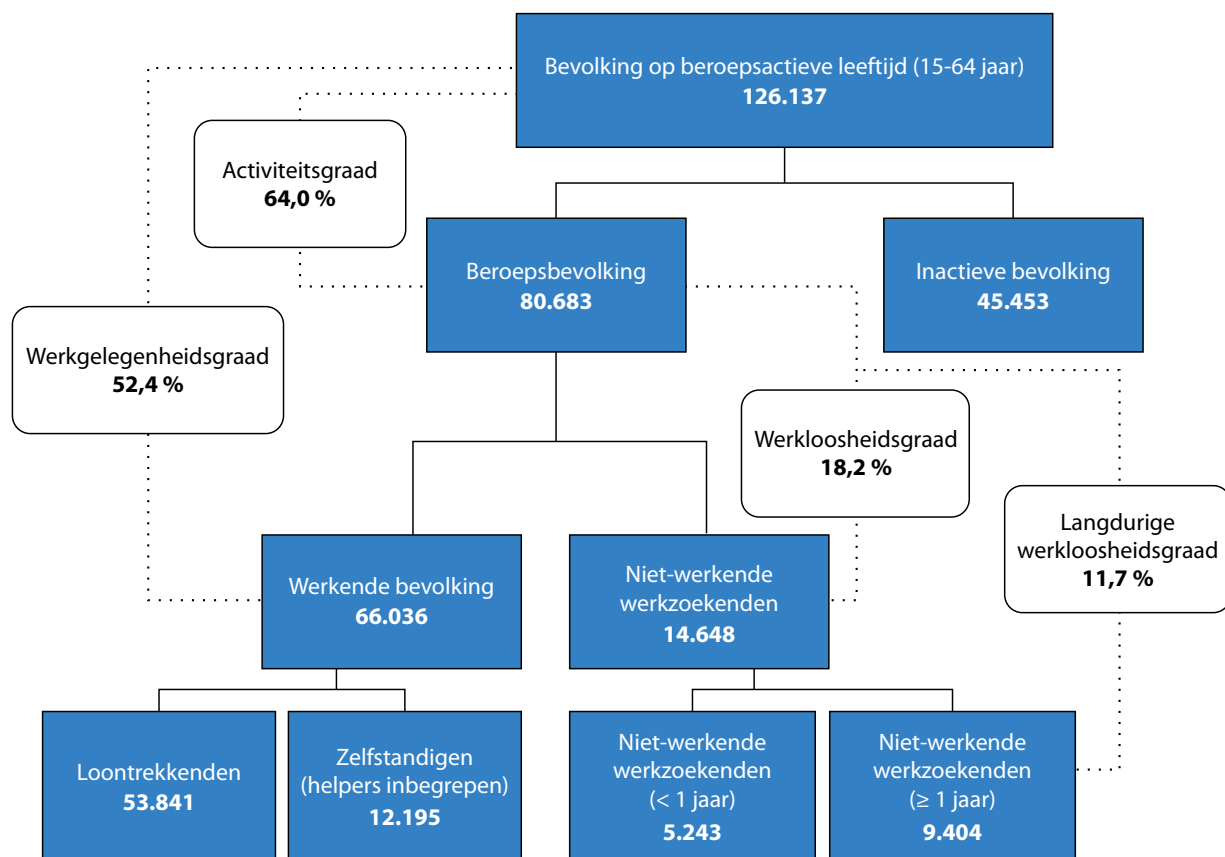
5. ARBEIDSMARKT

5-1

Structuur en voornaamste indicatoren van de bevolking op beroepsactieve leeftijd, Stad Brussel, jaargemiddelde 2019

5.1. SOCIAAL-ECONOMISCHE POSITIE VAN DE BEVOLKING

In 2019 waren 80.683 inwoners van de Stad Brussel actief op de arbeidsmarkt. Dat is iets meer dan twee derde van de 126.137 personen op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar). Ongeveer 82% van hen heeft werk en 18% is bij Actiris ingeschreven als *niet-werkende werkzoekende* (NWWZ). Meer dan zes op de tien van die werklozen waren minstens een jaar werkloos ⁵⁻¹.

Bronnen: Steunpunt Werk, Actiris

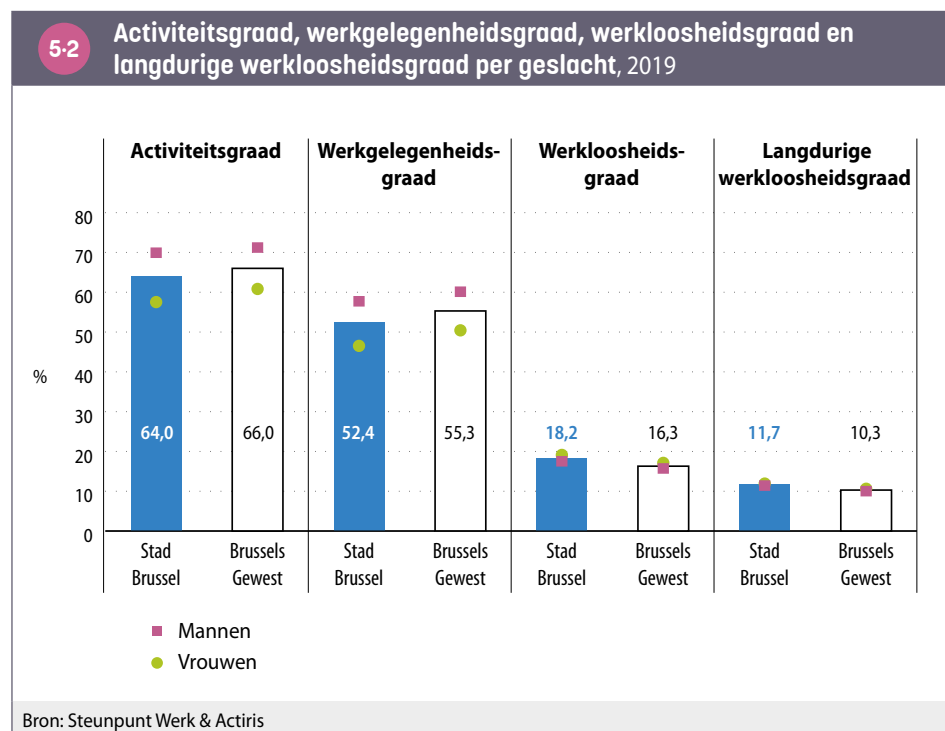
Noot: De bevolking op beroepsactieve leeftijd is het gemiddelde van de bevolking op beroepsactieve leeftijd op 1 januari 2019 en die op 1 januari 2020.

5.2. ACTIVITEITS-, WERKGELEGENHEIDS- EN WERKLOOSHEIDSGRAAD

De **activiteitsgraad** (15-64 jaar) in de Stad Brussel ligt iets lager dan het gewestelijke niveau, met een groter verschil voor de vrouwen. Binnen de **beroepsbevolking** ligt de **werkloosheidsgraad** (totaal en langdurig⁸) lager in de Stad Brussel dan op gewestelijk niveau, zowel voor mannen als voor vrouwen. Tot slot is de **werkgelegenheidsgraad** lager in de Stad Brussel dan in het Gewest, iets meer voor vrouwen, als gevolg van de lagere activiteitsgraad.

In het algemeen zijn de **genderongelijkheden** op het vlak van de **activiteits-** en de **werkgelegenheidsgraad** iets meer uitgesproken in de Stad Brussel dan op gewestelijk niveau

5-2.

De **activiteitsgraad** van de **jongeren** (15-24 jaar) is in de Stad Brussel hoger dan op gewestelijk niveau, wat erop kan wijzen dat de jongeren van de gemeente minder geneigd zijn om hoger onderwijs te volgen. De activiteitsgraad in de leeftijdscategorieën 25-49 jaar en 50-64 jaar ligt lager dan in het Gewest. Voor de jongvolwassenen van de Stad Brussel die zich op de arbeidsmarkt begeven (**beroepsbevolking** tussen 15 en 24 jaar), is de toegang tot de arbeidsmarkt even moeilijk als in het Gewest in zijn geheel. Hun **werkloosheidsgraad** bedraagt 24 %, dus bijna 1 op de 4 jongeren. De werkloosheidsgraad van de leeftijdscategorieën 25-49 jaar en 50-64 jaar is eveneens hoog en hoger dan op gewestelijk niveau. Meer bepaald bedraagt het werkloosheidscijfer voor de leeftijdsgroep 50-64 jaar 21 % (vergeleken met 18 % voor het Gewest). Terwijl de **werkgelegenheidsgraad** van de jongvolwassenen in de Stad Brussel iets hoger ligt dan op gewestelijk niveau (wegens hun hogere activiteitsgraad), ligt die van de leeftijdsgroepen 25-49 jaar en 50-64 jaar er lager

5-3.

5-3 Voornaamste indicatoren van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) naar leeftijdsgroep, 2019

	Activiteitsgraad (%)		Werkgelegenheidsgraad (%)		Werkloosheidsgraad (%)	
	Stad Brussel	Brussels Gewest	Stad Brussel	Brussels Gewest	Stad Brussel	Brussels Gewest
15 - 24 jaar	26,7	25,1	20,3	19,2	23,8	23,6
25 - 49 jaar	73,8	77,0	61,5	65,3	16,6	15,1
50 - 64 jaar	66,5	69,2	52,7	57,0	20,8	17,6
Totaal	64,0	66,0	52,4	55,3	18,2	16,3

Bron: Steunpunt Werk

8 De langdurige **werkloosheidsgraad** komt overeen met het aandeel personen in de beroepsbevolking dat een jaar of langer werkloos is.

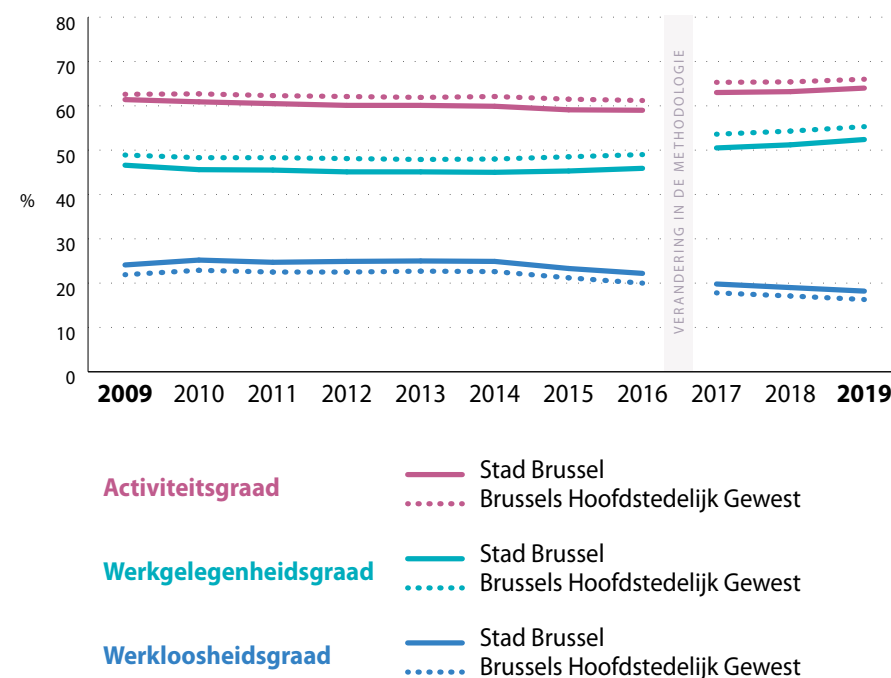
Wat de evolutie in de [activiteitsgraad](#) en de [werkgelegenheidsgraad](#) betreft, moet worden gewezen op de kentering op figuur 5-4: sinds 2017 worden ook de werknemers van Europese en internationale instellingen tot de beroepsbevolking gerekend, wat de activiteitsgraad en de werkgelegenheidsgraad omhoogtrekt. Vóór 2017 waren er geen gedetailleerde statistieken over de werkgelegenheid in deze instellingen en werden deze personen ten onrechte als inactief beschouwd. Als gevolg daarvan werden de werkgelegenheids- en activiteitsgraad tot 2016 onderschat en de werkloosheidsgraad overschat. Merk op dat voor de Stad Brussel het in aanmerking nemen van de personen die in die instellingen werken een niet te verwaarlozen invloed heeft. In 2021 werken immers 5.840 inwoners van de gemeente in Europese en internationale instellingen⁹. Dat is 9% van de werkende beroepsbevolking (en 7% van de totale beroepsbevolking).

De [activiteitsgraad](#) is tussen 2009 en 2016 gedaald (-3 procentpunten), terwijl de [werkgelegenheidsgraad](#) in dezelfde periode vrijwel stabiel is gebleven. De twee cijfers zijn echter gestegen tussen 2017 en 2019.

Afgezien van het effect van de kentering (zie boven) is de [werkloosheidsgraad](#) van de Stad Brussel vanaf 2015 gedaald, net als in het Brussels Gewest. Die daling kan worden verklaard door meerdere factoren, waaronder een verbetering van de economische activiteit in het hele land en bepaalde tewerkstellingsmaatregelen in het Gewest. De daling wordt echter ook verklaard door strengere voorwaarden voor de toegang tot inschakelingsuitkeringen (federale maatregelen). Dat verklaart deels de sterkere daling van de werkloosheid onder jongeren. Sinds 2015 zijn de inschakelingsuitkeringen immers beperkt tot drie jaar; er werden ook andere, meer beperkende voorwaarden ingevoerd (met betrekking tot leeftijd, diploma en wachttijden). Deze sterkere beperking van de RVA-uitkeringen wordt deels weerspiegeld in het aantal inschrijvingen bij Actiris (geen inschrijving of schrapping).

5-4

Evolutie van de werkloosheidsgraad, werkgelegenheidsgraad en activiteitsgraad, jaargemiddelde 2009-2019

Bron: Steunpunt Werk

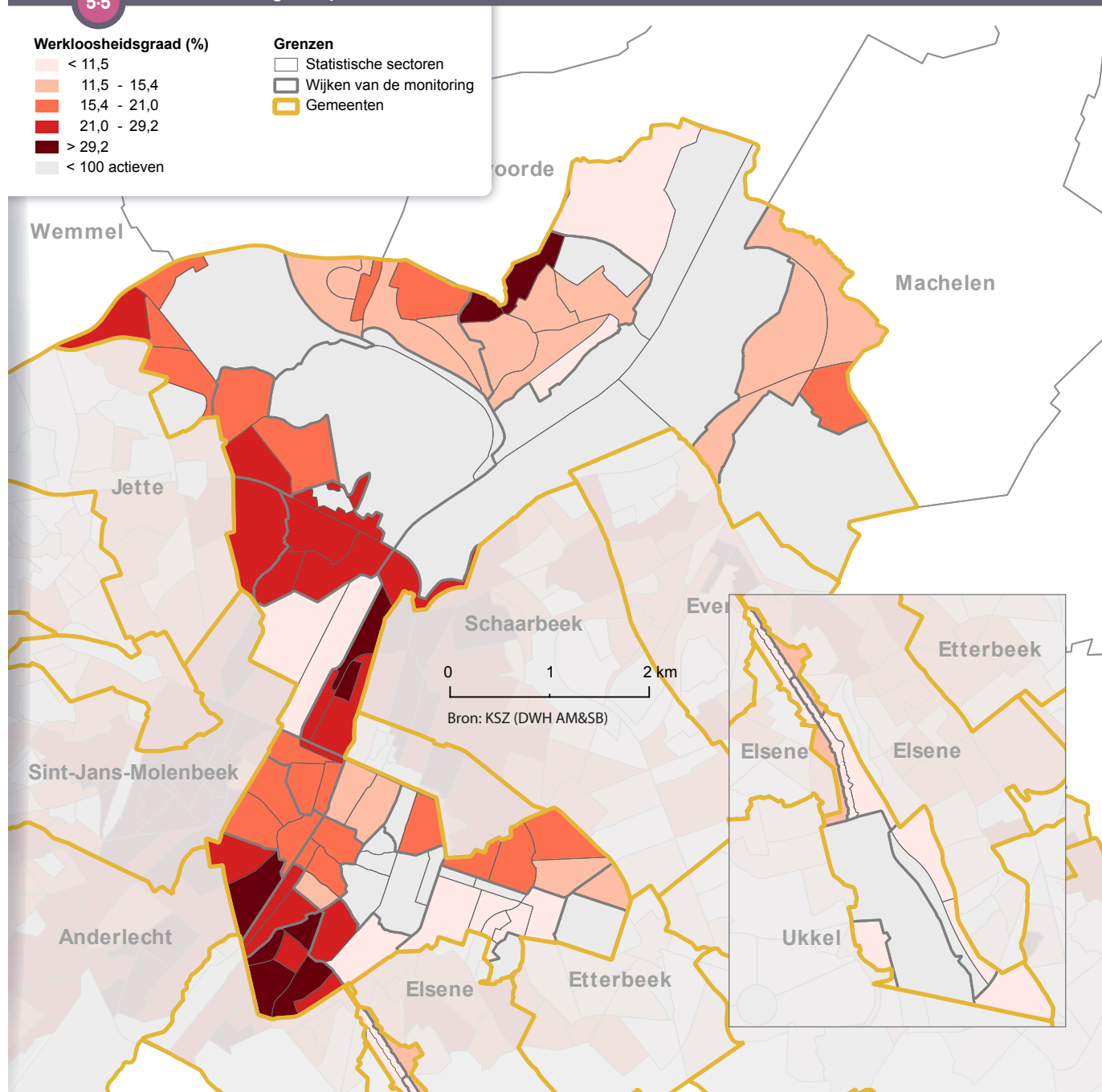
Noot: Sinds 2017 worden ook de werknemers van Europese en internationale instellingen tot de [beroepsbevolking](#) gerekend. Vóór 2017 waren er geen gedetailleerde statistieken over de werkgelegenheid in deze instellingen en werden deze mensen ten onrechte als inactief beschouwd. Als gevolg daarvan worden tot 2016 de [werkgelegenheids-](#) en [activiteitsgraad](#) onderschat en wordt de [werkloosheidsgraad](#) overschat.

9 Bron: BISA. Militairen en werknemers onder Belgisch contract (onderworpen aan RSZ-bijdragen) zijn niet in dit aantal inbegrepen.

De **werkloosheidsgraad** varieert op het grondgebied van de **5-5**, van minder dan 5% (Neder-Heembeek Noord)¹⁰ tot 43% (statistische sector Justitiepaleis - Sint-Pietersziekenhuis). Hij is over het algemeen hoger in het zuiden van de Vijfhoek (met uitzondering van de **sector** Kleine Zavel), in de Noordwijk, in Laken en in twee sectoren van Neder-Over-Heembeek (Coin des Cerisiers en Val Maria) met veel sociale woningen. De werkloosheidsgraad is daarentegen laag in de Europawijk, in het zuidelijke deel van de gemeente (in de omgeving van de Louizalaan en de Franklin Rooseveltlaan), in de sectoren Thurn & Taxis en Groendreef en in Neder-Heembeek Noord.

5-5

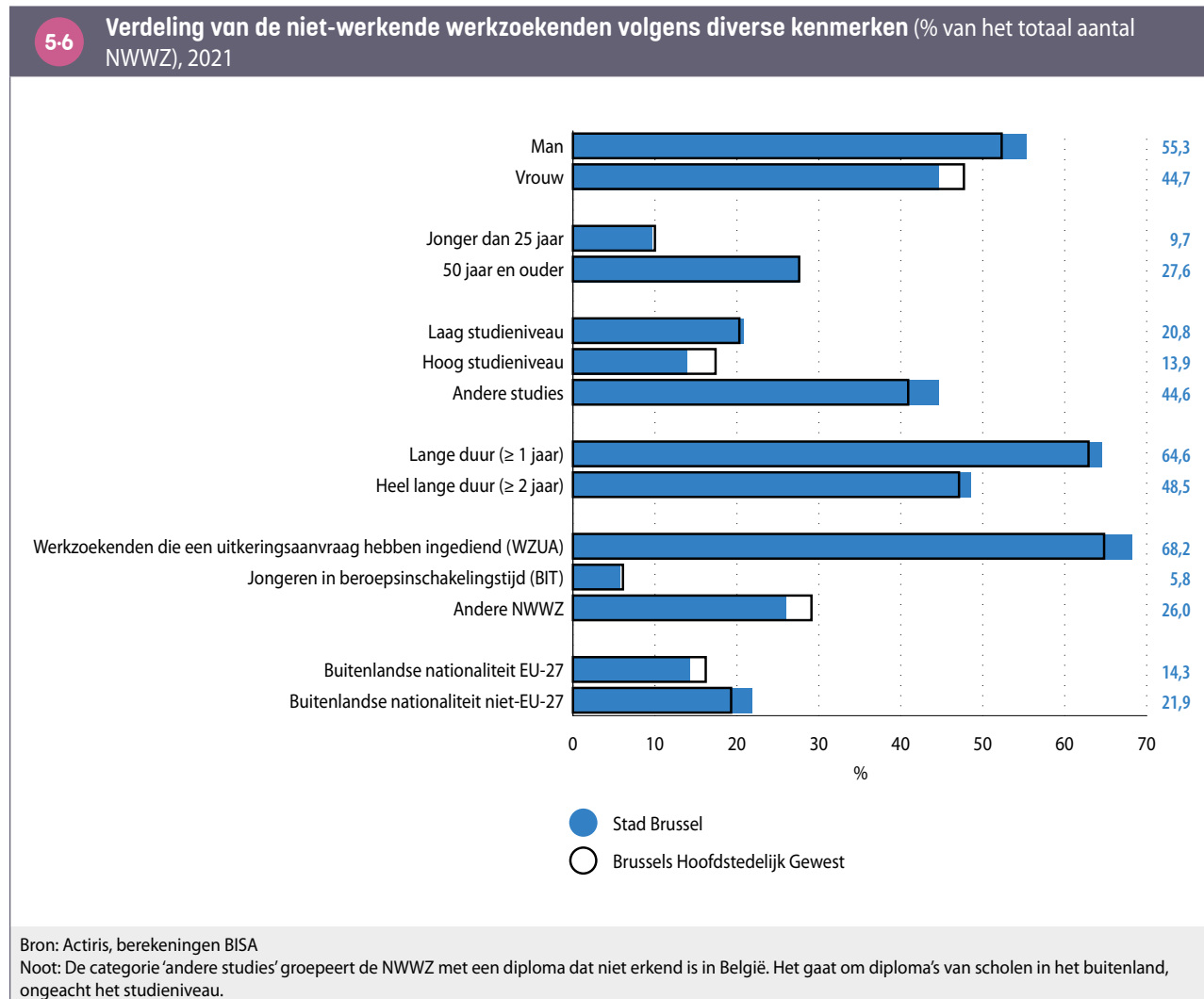
Werkloosheidsgraad per statistische sector, Stad Brussel, 2018

10 In andere dunbevolkte gebieden zijn de waarden nog lager.

5.3. PROFIEL VAN DE NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN

Het profiel van de *niet-werkende werkzoekenden* (NWWZ) – ingeschreven bij Actiris – verschilt tussen de Stad Brussel en het Gewest **5-6**. De NWWZ's van de gemeente hebben vaker een nationaliteit van buiten de EU dan de NWWZ's van het Gewest. Ze zijn ook vaker langdurig (meer dan een jaar) of zeer langdurig (meer dan twee jaar) niet-werkend werkzoekend. Ze hebben vaker diploma's die niet erkend zijn in België ('Andere studies') dan in het Gewest, en mannen zijn sterker vertegenwoordigd.

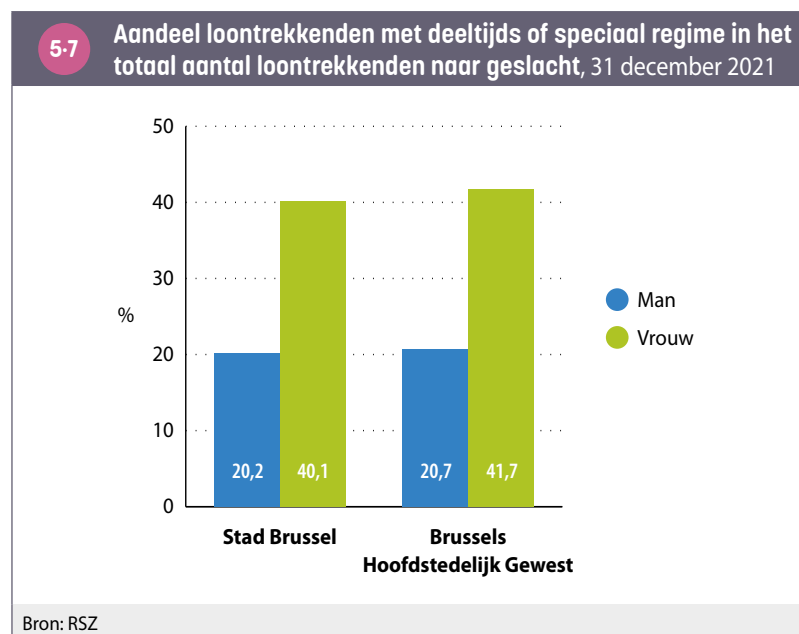

5.4. KENMERKEN VAN DE LOONTREKKENDEN IN DE STAD BRUSSEL

In 2019 waren 53.841 inwoners van de Stad Brussel loontrekkenden. 34 % van hen werkt in de gemeente waar ze wonen en 66 % werkt elders¹. In tegenstelling tot het volgende hoofdstuk ('Economische activiteiten') waar dieper ingegaan wordt op loontrekkenden die in de Stad Brussel werken richt dit hoofdstuk zich op de kenmerken van de loontrekkenden die in de Stad Brussel wonen.

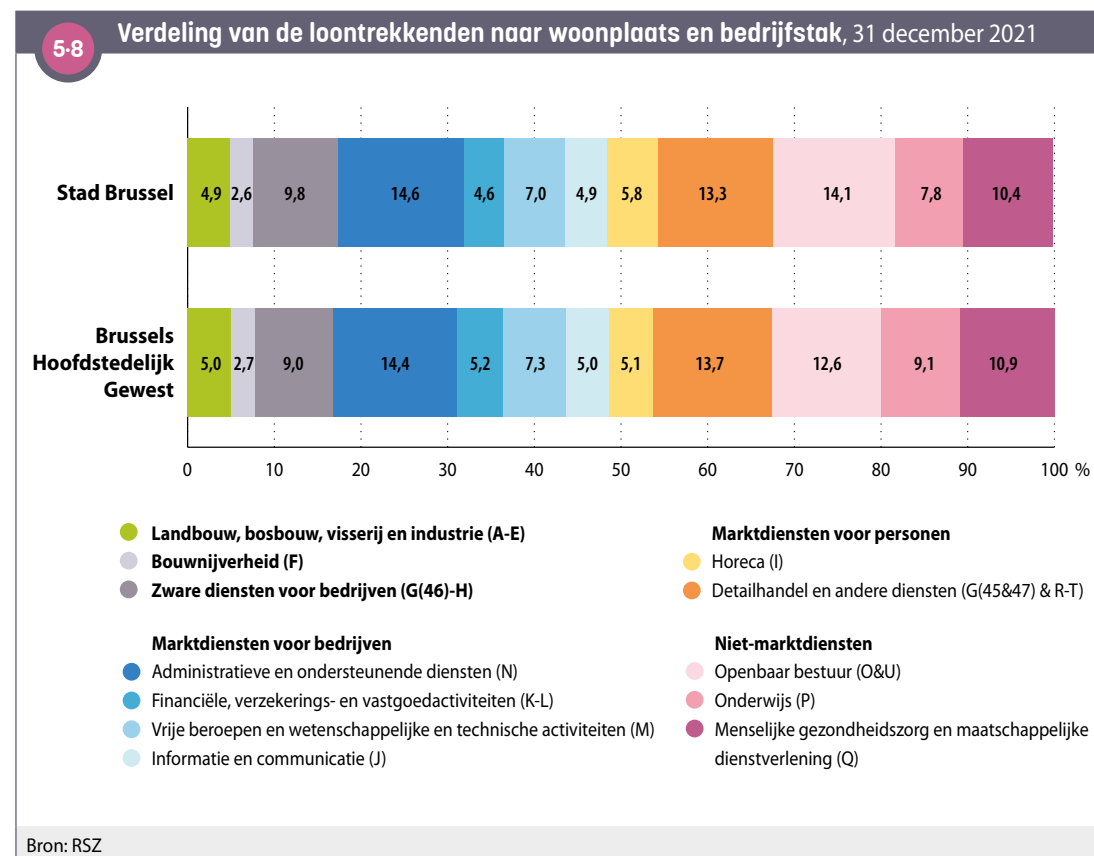
Deeltijdse loontrekkenden

In het algemeen werken vrouwen in de Stad Brussel en in de rest van het Gewest veel vaker deeltijds dan mannen. 40 % van de vrouwelijke loontrekkenden van de gemeente heeft een deeltijdse baan, tegenover 20 % van de mannelijke loontrekkenden. Het aandeel deeltijds werk bij de vrouwen ligt in de Stad Brussel iets minder hoog dan in het Brussels Gewest ⁵⁻⁷.

Activiteitssectoren van de loontrekkenden in de Stad Brussel

De verdeling per activiteitssector van de loontrekkenden van de gemeente verschilt niet veel van het gewestelijke gemiddelde. De drie belangrijkste activiteitssectoren van de loontrekkenden van de gemeente zijn de **administratieve en ondersteunende diensten** (15 % van de werknemers), de openbare besturen (14 %) en de **detailhandel en andere diensten** (13 %). In vergelijking met de gewestelijke verdeling zijn de loontrekkenden in de Stad Brussel iets sterker vertegenwoordigd in de sector van de openbare besturen en iets ondervertegenwoordigd in het onderwijs ⁵⁻⁸.

6. ECONOMISCHE ACTIVITEIT

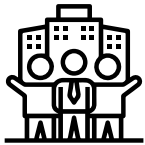
6-1

Beschrijving van de economische activiteiten in Stad Brussel, 2019

19.919

maatschappelijke
zetels, btw-plichtig

10.848

lokale
vestigingseenheden

221.194

werknemers

12.844

zelfstandigen

30.666

werknemers in de
internationale instellingen

6.1. ALGEMENE SITUATIE

In 2019 telt men op het grondgebied van de Stad Brussel 19.919 **maatschappelijke zetels** van btw-plichtige ondernemingen en 10.848 **vestigingseenheden** (exploitatiezetels van ondernemingen met ten minste één bij de RSZ aangegeven werknemer)¹². Deze ondernemingen hebben 221.194 mensen in dienst (die in de gemeente werken, ongeacht hun woonplaats). Daarnaast zijn 12.844 zelfstandigen actief in de Stad Brussel¹³ 6-1. Ten slotte zijn 30.666 banen verbonden aan Europese en internationale instellingen op het grondgebied van de Stad Brussel, een hoog aantal (goed voor 62 % van alle internationale banen in het Brussels Gewest).

12 Het aantal **maatschappelijke zetels** van btw-plichtige bedrijven is bijna altijd hoger dan het aantal **vestigingseenheden** binnen een gemeente. Dit komt doordat de statistieken van de btw-plichtige bedrijven ook ondernemingen bevatten die geen werknemers aangeven bij de RSZ, zoals het geval is voor een groot aantal zelfstandigen. Deze bedrijven zonder werknemers zijn niet opgenomen in de statistieken van de lokale vestigingseenheden.

13 Een bedrijf kan gekoppeld zijn aan een rechtspersoon (nv, bvba, coöperatie) of een natuurlijke persoon (een zelfstandige). Een **maatschappelijke zetel** is de centrale vestiging van een bedrijf (de enige als het bedrijf 1 vestiging heeft, de plaats waar de jaarbalans wordt opgemaakt als het er meerdere heeft). De statistieken tellen het aantal bedrijven met een btw-nummer. Niet alle bedrijven hebben een btw-nummer, de vrije beroepen zijn bijvoorbeeld niet btw-plichtig. Het aantal **zelfstandigen** komt overeen met het aantal inschrijvingen van het RSVZ. Dat aantal omvat in principe alle zelfstandigen, ook de helpers.

6.2. DE SPECIFIEKE ECONOMISCHE KENMERKEN VAN DE STAD BRUSSEL

In vergelijking met het Brussels Gewest hebben de banen op het grondgebied van de Stad Brussel de volgende kenmerken 6-2:

- het aandeel zelfstandigen is er duidelijk minder groot (5,5 % van de werkende beroepsbevolking in de Stad Brussel is zelfstandig, tegenover 13 % in het Gewest);
- het aandeel ambtenaren en bedienden is in verhouding iets groter dan in het Brussels Gewest in zijn geheel, in tegenstelling tot het aandeel arbeiders; 19 % van de loontrekkenden die in de Stad Brussel werken is een ambtenaar, tegenover 18 % in het Gewest. De arbeiders vertegenwoordigen 17 % van de loontrekkenden, tegenover 20 % voor het Gewest.
- Het aandeel van de mannen bij de loontrekkenden is in de gemeente iets groter, terwijl in het Gewest de vrouwen iets in de meerderheid zijn.

6-2

Kenmerken van de werkenden, naar werkplaats, 2019

	Stad Brussel	Brussels Gewest
Aandeel van de zelfstandigen bij de werkenden	5,5 %	13,2 %
Verdeling van de arbeid in loondienst volgens statuut		
Aandeel arbeiders	16,6 %	20,1 %
Aandeel bedienden	64,3 %	61,9 %
Aandeel ambtenaren	19,0 %	17,9 %
Verdeling van de loontrekkenden naar geslacht		
Aandeel vrouwen	48,5 %	51,2 %
Aandeel mannen	51,5 %	48,8 %
Bronnen: Steunpunt Werk, RSZ; berekeningen BISA Noot: de gegevens met betrekking tot statuut en geslacht hebben betrekking op de loontrekkenden zoals geteld door de RSZ.		

Wat de kenmerken van het bedrijfsleven betreft, telt de gemeente in verhouding tot het aantal inwoners meer bedrijven dan het Brussels Gewest in zijn geheel, zowel voor de [maatschappelijke zetels](#) als voor de [vestigingseenheden](#). Het verschil is vooral opvallend wat het aantal maatschappelijke zetels betreft: er zijn 58 maatschappelijke zetels per 1.000 inwoners in de Stad Brussel, tegenover 31 per 1.000 in het Gewest.

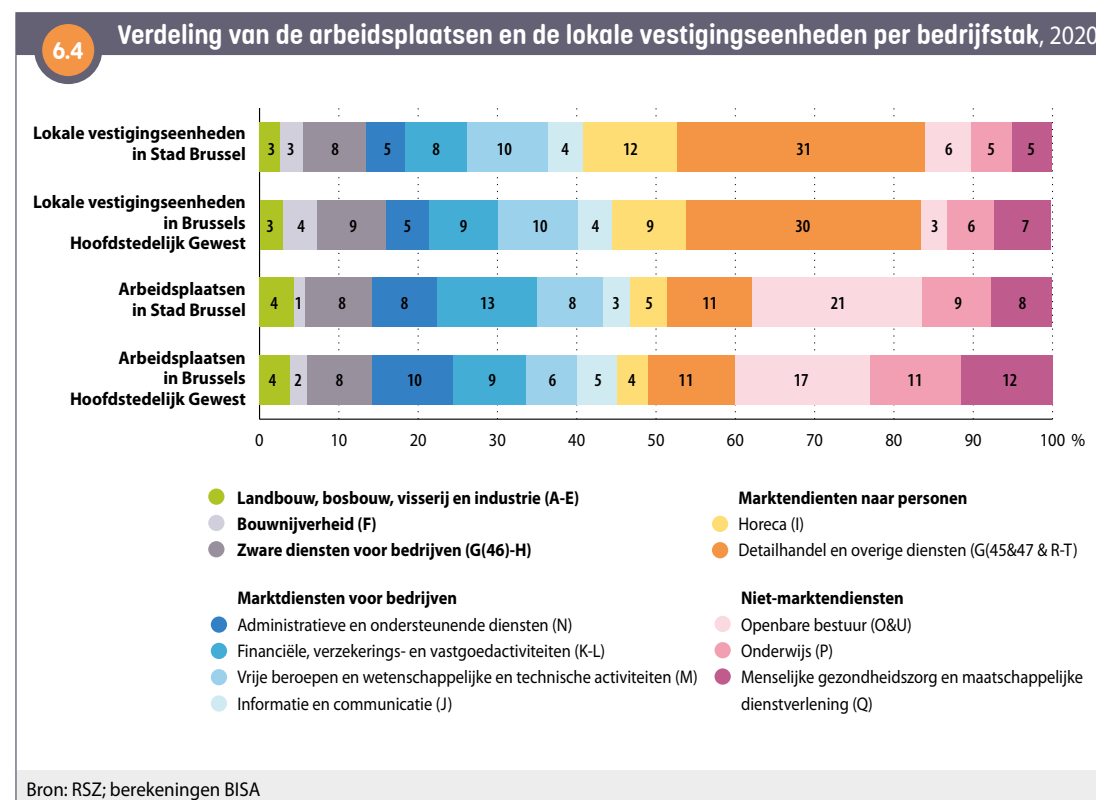
De [indicator van de ondernemingsdynamiek](#), die het verschil meet tussen de oprichting en de stopzetting van ondernemingen in de loop van een jaar, is evenwel lager in de Stad Brussel dan in het Brussels Gewest [6.3](#).

De Stad Brussel telt verhoudingsgewijs minder kleine bedrijven (minder dan 5 werknemers) dan het Gewest.

6.3 Beschrijving van de ondernemingen, 2020		
	Stad Brussel	Brussels Gewest
Aantal maatschappelijke zetels voor 1.000 inwoners	109,7	92,9
Aantal lokale vestigingseenheden voor 1.000 inwoners	57,9	30,9
Indicator van de ondernemingsdynamiek	2,2 %	2,9 %
Aandeel lokale vestigingseenheden:		
van 1 tot 4 werknemers	59,3 %	64,8 %
van 5 tot 9 werknemers	16,6 %	14,6 %
van 10 tot 49 werknemers	18,2 %	15,6 %
van 50 tot 199 werknemers	4,4 %	3,7 %
van meer dan 200 werknemers	1,5 %	1,3 %
Bronnen: RSZ, Statbel, BISA; berekeningen BISA		

De belangrijkste activiteitssectoren van de gemeente, in vergelijking met het Gewest als geheel, zijn als volgt [6.4](#):

- de sector van de overheidsadministratie is oververtegenwoordigd en vormt de belangrijkste sector van de Stad Brussel wat het aantal banen betreft (21 % van de banen in de gemeente). Naast de gemeentebesturen herbergt de Stad Brussel ook veel gewestelijke administraties (Leefmilieu Brussel, Bruxelles Formation enz.) en federale besturen. Deze oververtegenwoordiging geldt ook voor het aantal vestigingen.
- de tweede sector, die eveneens oververtegenwoordigd is wat het aantal banen betreft (in vergelijking met het Gewest), is die van de [financiële, verzekerings- en vastgoedactiviteiten](#).
- de derde sector – de detailhandel (11 % van de banen) – is in de Stad Brussel in dezelfde verhoudingen aanwezig als in het Gewest.
- de sector van de gespecialiseerde, wetenschappelijke en technische activiteiten is ook oververtegenwoordigd in termen van het aantal banen in de gemeente.
- daartegenover staat dat andere sectoren wat het aantal banen betreft ondervertegenwoordigd zijn in de gemeente, zoals de onderwijssector, menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening en activiteiten in de [administratieve en ondersteunende diensten](#) of informatie/communicatie.

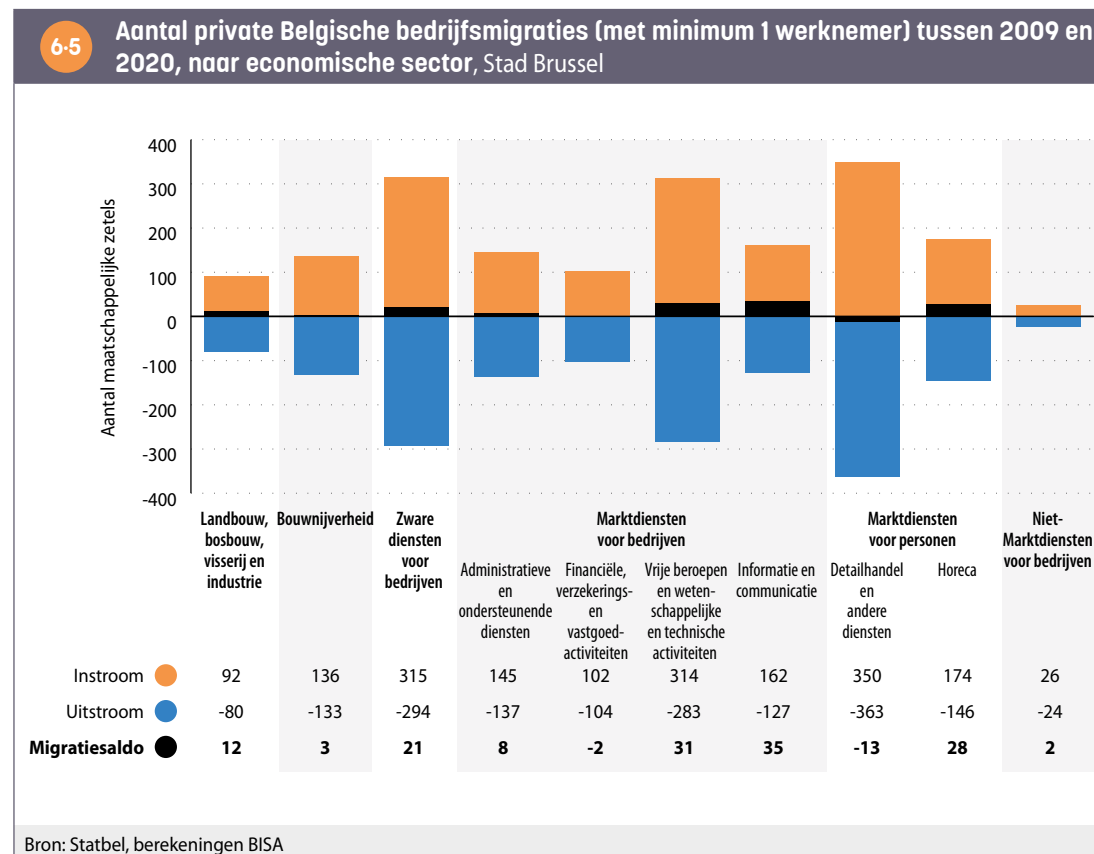
6.3. BEDRIJFSMIGRATIES

Tussen 2009 en 2020 was het **saldo van de bedrijfsmigraties** in de Stad Brussel positief (+125 ondernemingen, of +2 per 1.000). De Stad Brussel heeft bedrijven gewonnen als gevolg van de migraties van **maatschappelijke zetels** van Belgische privébedrijven met minstens één werknemer¹⁴. In de periode 2009-2020 hebben 1.816 bedrijven zich in de gemeente gevestigd en hebben 1.691 ze verlaten.

Het saldo van de bedrijfsmigraties van de Stad Brussel is in alle activiteitssectoren positief, met uitzondering van de financiële, verzekerings- en vastgoedactiviteiten en de detailhandel. De positiefste saldi hebben betrekking op de sector van de informatie en de communicatie, de gespecialiseerde, wetenschappelijke en technische activiteiten en de horeca **6-5**.

Als we de bedrijfsmigratie in de Stad Brussel uitsplitsen naar het Gewest van herkomst of bestemming (nog altijd voor de periode 2009-2020), kent de gemeente:

- een negatief migratiesaldo voor de migraties uit of naar Vlaanderen of Wallonië (-68 bedrijven, of -1 per 1.000 bedrijven);
- een positief migratiesaldo uit of naar de 18 andere Brusselse gemeenten (+193 bedrijven, of +4 per 1.000 bedrijven).

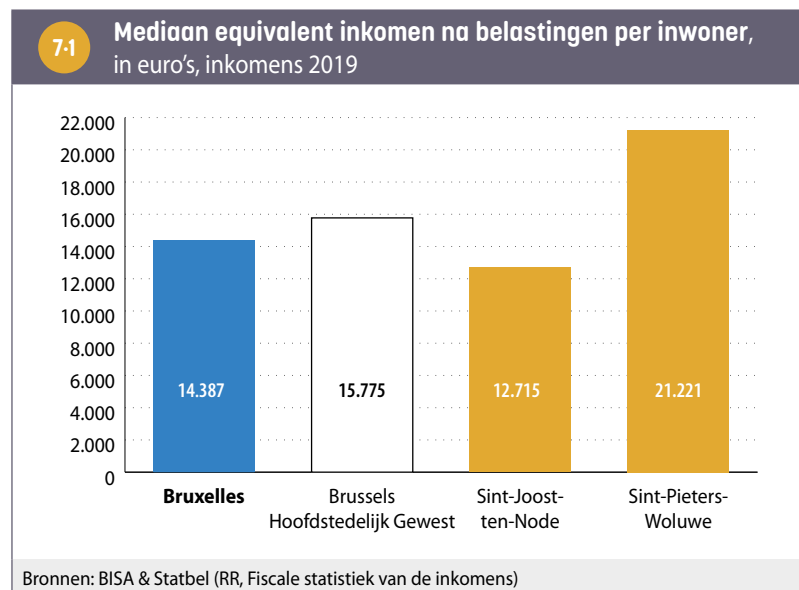

¹⁴ De analyse van de migratie is gebaseerd op de intergemeentelijke verplaatsingen van de **maatschappelijke zetels** van Belgische privébedrijven met ten minste één werknemer over de periode 2009-2020 (zie de Focus nr. 54 en 55 van het BISA voor meer methodologische details).

7. INKOMENS

7.1. FISCALE INKOMENS

Op basis van de [fiscale statistieken](#) en rekening houdend met de samenstelling van de huishoudens bedraagt het [mediaan equivalent inkomen per inwoner na belastingen](#)¹⁵ in de Stad Brussel 14.387 euro voor 2019, dus 9% onder de gewestelijke mediaan. Dit inkomen is het laagst in de gemeente Sint-Joost-ten-Node en het hoogst in Sint-Pieters-Woluwe [7-1](#).

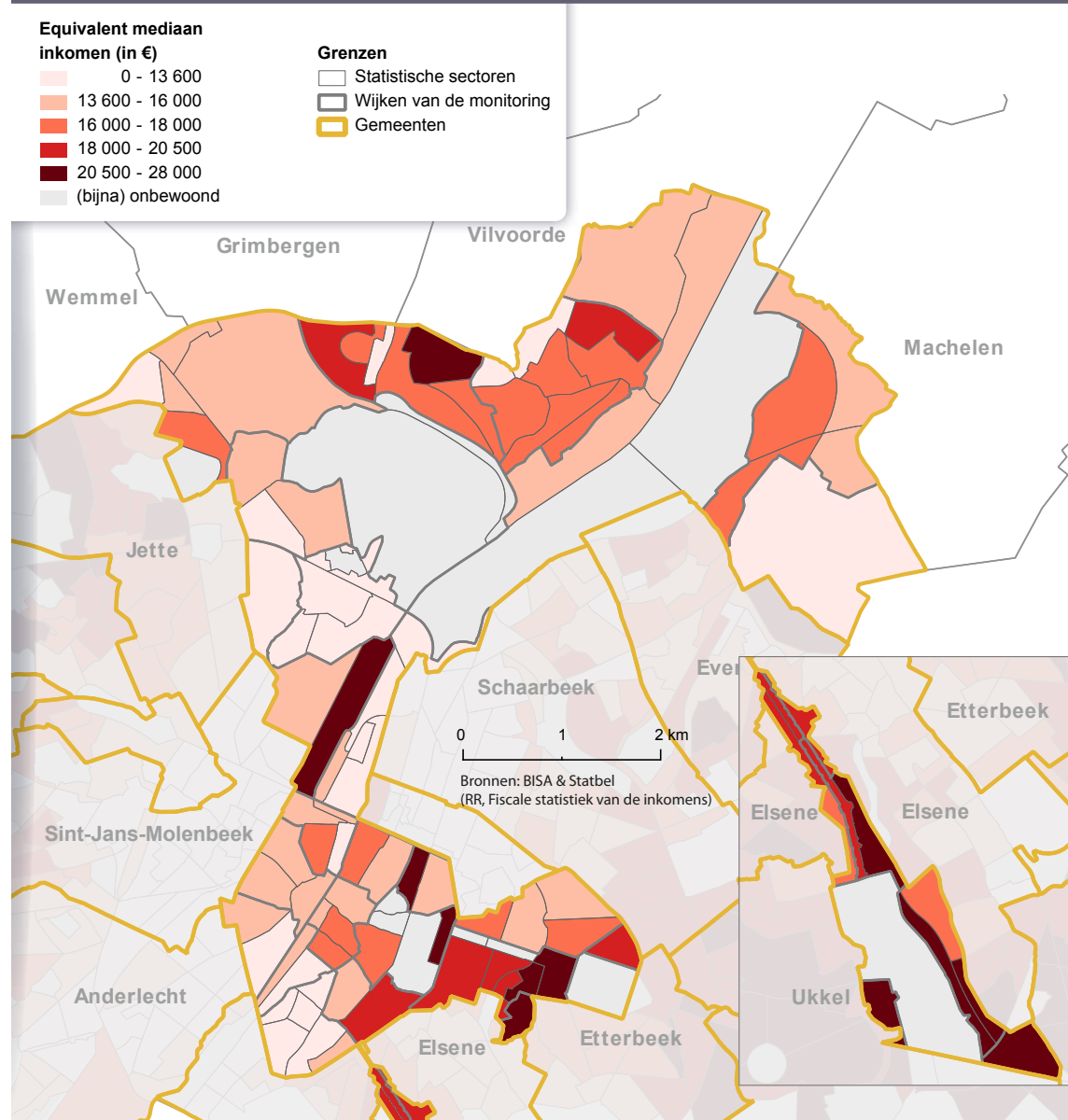

De [mediane equivalente inkomens na belastingen](#) verschillen aanzienlijk op het grondgebied van de Stad Brussel [7-2](#). De gemeente is uitgestrekt en loopt van het noorden tot het zuidoosten van het Gewest. Haar grondgebied

¹⁵ In dit hoofdstuk worden de termen 'mediaan inkomen' of 'mediaan equivalent inkomen' willekeurig gebruikt om te verwijzen naar het 'mediaan equivalent inkomen per inwoner na belastingen'.

7-2

Mediaan equivalent inkomen na belastingen per inwoner per statistische sector, Stad Brussel, in euro's, inkomens 2019

bestaat dus uit wijken die behoren tot de **arme sikkel** en andere die behoren tot het meer welgestelde gebied van het Gewest, het zuidoostelijke kwadrant. Het mediaan equivalent inkomen is laag in het zuiden van de Vijfhoek, in de Noordwijk, in Laken en in bepaalde **sectoren** van Neder-Over-Heembeek en Haren. Anderzijds is het hoger (meer dan 20.500 euro) rond Schuman en het Leopoldpark, langs de Louizalaan, rond het Terkamerenbos en ook in enkele verspreide maar minder bevolkte sectoren (Groendreef ter hoogte van het Kanaal, met de Up-Site-toren, of in de buurt van Mutsaard, in het noorden van de gemeente).

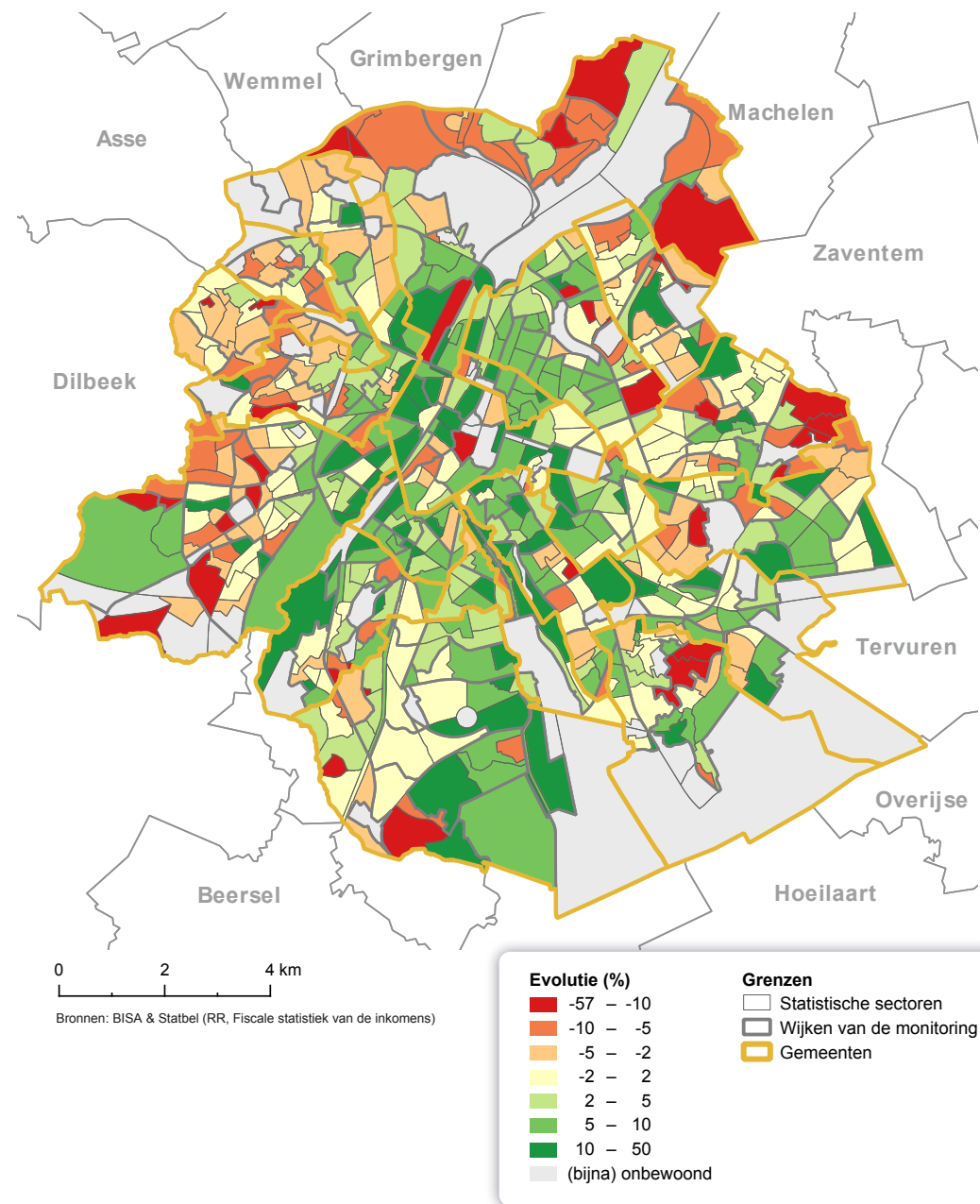
Kaart 7-3 toont de evolutie van de inkomens in reële termen¹⁶ per **statistische sector** tussen 2009 en 2019 in het Brussels Gewest. In het algemeen wordt een stijging van het **mediaan equivalent inkomen** waargenomen in de **eerste kroon** van de stad, vooral langs het kanaal ter hoogte van de **arme sikkel** (hoewel dat een van de meest achtergestelde gebieden van de hoofdstad blijft). Er is ook een toename in veel welgestelde sectoren, vooral in het zuidoostelijke kwadrant van de **tweede kroon**. Omgekeerd zien we een daling van de mediane inkomens in veel **statistische sectoren** van de tweede kroon, in het bijzonder in het noordwesten van het Gewest, maar ook in veel sectoren met sociale huisvesting¹⁷.

Bijna twee derde van de **statistische sectoren** in de Stad Brussel (die samen goed zijn voor ongeveer twee derde van de bevolking van de gemeente) zien hun mediaan inkomen stijgen. De sectoren waar het mediaan inkomen is gedaald, bevinden zich in het zuiden van de Vijfhoek (in de buurt van de Stalingradlaan en het station Kapellekerk) en in het noorden van de gemeente. Andere sectoren hebben te maken met aanzienlijke dalingen, maar zijn dunbevolkt (bijvoorbeeld Centraal Station, Groendreef).

Deze inkomensverschuivingen binnen een **statistische sector/wijk** kunnen het gevolg zijn van de verandering in het inkomen van inwoners die gedurende heel de periode ter plaatse zijn gebleven, maar ook van bewegingen van de bevolking (migratie, geboorten en sterfgevallen) en de evolutie van de kenmerken hiervan.

7-3

Evolutie van het mediaan equivalent inkomen na belastingen per inwoner per statistische sector, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in %, inkomens 2009-2019

¹⁶ Het betreft de evolutie van de reële inkomens of tegen constante prijzen, dus met neutralisatie van de impact van de inflatie.

¹⁷ Zie BISA (2021) voor meer informatie over deze evoluties.

De mate van **inkomensongelijkheid**, gemeten aan de hand van de **Gini-coëfficiënt**, is een klein beetje groter in de Stad Brussel dan het gemiddelde van de 19 Brusselse gemeenten **7.4**. De grootte van de gemeente en de diversiteit van haar wijken is een factor die deze situatie verklaart.

7.4 Gini-coëfficiënt op basis van het equivalent inkomen per persoon, inkomens 2019		
	Stad Brussel	Gemiddelde van de 19 Brusselse gemeenten
Gini-coëfficiënt – Totaal belastbaar inkomen per persoon	0,43	0,41
Gini-coëfficiënt – Inkomen na belastingen per persoon	0,34	0,33
Bronnen: BISA & Statbel (RR, Fiscale statistiek van de inkomens)		

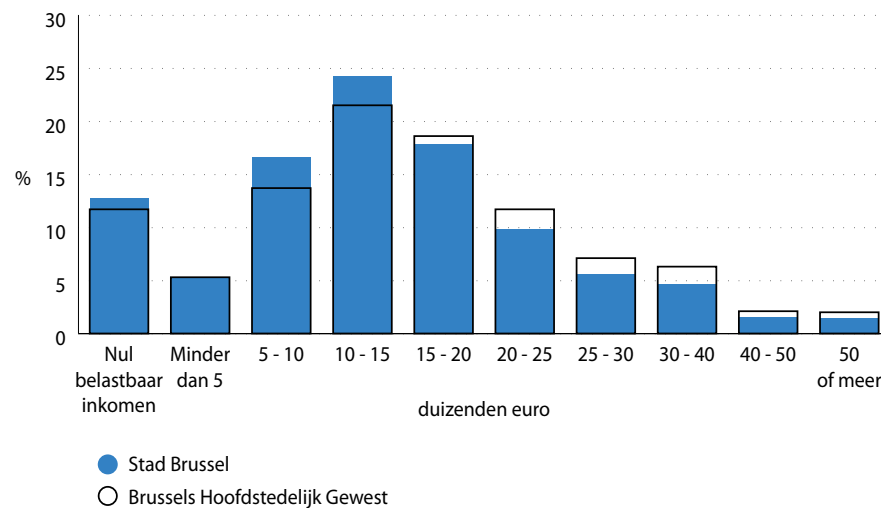
De personen met een **equivalent inkomen na belastingen** tussen 5.000 en 15.000 euro zijn oververtegenwoordigd in vergelijking met het gewestelijke niveau. De personen met een inkomen van meer dan 15.000 euro zijn ondervertegenwoordigd in de verschillende klassen. Deze ondervertegenwoordiging is iets meer uitgesproken voor de inkomensklassen tussen 20.000 en 40.000 euro **7.5**.

Het aandeel van de bevolking dat leeft in een gezin met een totaal netto belastbaar inkomen dat nul is, is in de Stad Brussel een klein beetje hoger dan in het Brussels Gewest. De aangiften waarvan het totale netto belastbaar inkomen nul is, betreffen personen met vrijgestelde inkomens of die geen enkel inkomen aangeven aan de personenbelasting. Het kan gaan om personen die niet-belastbare sociale uitkeringen (zoals het leefloon en tegemoetkomingen voor personen met een handicap) ontvangen, maar ook om internationale ambtenaren, bepaalde studenten enz.

De hierboven vermelde categorieën van belastingplichtigen kunnen in bepaalde gevallen ook tot de klassen met zeer lage equivalent inkomens behoren (lager dan 5.000 euro), terwijl hun effectieve inkomen in werkelijkheid soms hoger ligt. Deze inkomensklassen moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, gezien de vertekeningen die inherent zijn aan de **fiscale statistiek** (zie glossarium).

7.5

Verdeling van de bevolking volgens het equivalent inkomen na belastingen, inkomens 2019

Bronnen: BISA & Statbel (RR, Fiscale statistiek van de inkomens)

Noot: Omwille van de eenvoud worden de klassen aangeduid met afgeronde cijfers, terwijl in werkelijkheid enkel de ondergrens van elke klasse wordt opgenomen.

Wanneer men naar het belastbare inkomen kijkt dat individueel door de belastingplichtigen wordt aangegeven, ziet men dat het mediaan belastbaar inkomen van de vrouwen in de Stad Brussel globaal lager is dan dat van de mannen, net als in de rest van het Brussels Gewest ^{7.6}. Dat is het geval voor alle types huishoudens, behalve de alleenwonenden. Op gewestelijk niveau en in de Stad Brussel geven alleenstaande vrouwen een hoger belastbaar mediaan inkomen aan dan hun mannelijke tegenhangers. In de categorie van de koppels met kinderen zijn de verschillen in belastbaar inkomen het grootst, zowel voor de gemeente als voor het Gewest. De mediane inkomens in de Stad Brussel zijn lager dan die van het Gewest, ongeacht het geslacht of het type huishouden.

7.6 Mediaan belastbaar inkomen van de aangevers naar geslacht en positie in het huishouden, in euro's, inkomens 2019

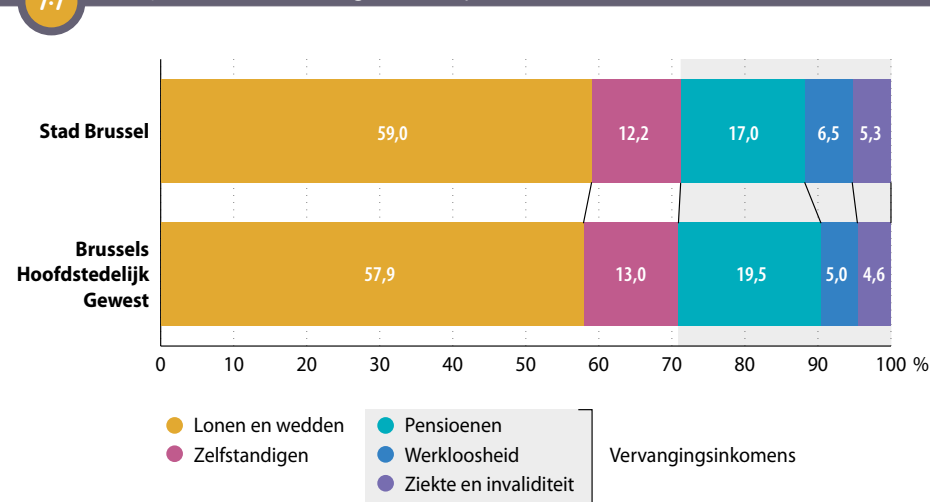
	Stad Brussel			Brussels Hoofdstedelijk Gewest		
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
Alleenwonend	16.887	17.619	17.237	18.090	19.182	18.753
Samenwonend of gehuwd zonder kinderen	22.347	17.582	20.285	23.208	18.087	21.060
Samenwonend of gehuwd met kind(eren)	22.130	15.732	19.720	23.438	17.525	21.052
Alleenstaande ouder	19.596	16.844	17.144	21.221	18.032	18.495
Totaal	20.359	16.986	18.799	21.751	18.408	19.886

Bronnen: BISA & Statbel (RR, Fiscale statistiek van de inkomens)

Noot:
 • Alleen aangevers die op 1 januari 2019 18 jaar of ouder waren, zijn in deze tabel opgenomen.
 • Aangevers met een nul of negatief belastbaar inkomen (gecorrigeerd met het huwelijksquotiënt) werden uitgesloten voordat het mediaan inkomen werd berekend.
 • De regel 'Totaal' bevat alleen aangevers met het type positie in het huishouden dat in deze tabel wordt gepresenteerd. De inkomens van leden van collectieve huishoudens, kinderen, andere leden van een huishouden of personen die tot andere soorten huishoudens behoren, zijn niet in aanmerking genomen voor de berekening van de medianen in de regel 'Totaal'.

Uit de analyse van de bron van deze fiscale inkomens (voor belastingen) in 2019 blijkt dat het aandeel van de inkomens uit arbeid in loondienst groter is in de Stad Brussel dan in het Gewest (59 % tegenover 58 %). Het aandeel van de inkomsten uit zelfstandige arbeid ligt eveneens in de buurt van dat van het Gewest (12 % tegenover 13 %). Het aandeel van de inkomsten uit pensioen is in de Stad Brussel iets kleiner dan op gewestelijk niveau (17 % tegenover 19,5 %). Het aandeel van het vervangingsinkomen (werkloosheids- en ziekte/invaliditeitsuitkering) is daarentegen iets hoger (12 % tegenover met 10 %) ^{7.7}.

7.7 Componenten van het gezamenlijk netto inkomen, inkomens 2019

Bronnen: BISA & Statbel (Fiscale statistiek van de inkomens)

Noot: De inkomens van zelfstandigen worden in de aangiften van de personenbelasting doorgaans onderschat.

7.2. PERSONEN DIE EEN UITKERING ONTVANGEN

Het aantal personen dat een vervangingsinkomen (werkloosheidsuitkering of invaliditeitsuitkering) of een bijstandsuitkering ontvangt, is een indicator van het aantal personen dat met een **beperkt inkomen** moet leven, vaak zelfs onder de **armoederisicogrens**.

Met uitzondering van het leefloon en de invaliditeitsuitkeringen bij de 18-64-jarigen leven de inwoners van de Stad Brussel vaker van een vervangingsinkomen of een bijstandsuitkering dan op gewestelijk niveau, ongeacht de leeftijdsgroep of het type inkomen/uitkering.

Van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) ontvangt 10 % een werkloosheidsuitkering, 6 % een **leefloon** of **equivalent leefloon**, 5 % een invaliditeitsuitkering en 2 % een tegemoetkoming voor personen met een handicap. Van de jongeren tussen 18 en 24 jaar ontvangt 17 %, dus meer dan één op zes jongvolwassenen, een leefloon (of equivalent leefloon).

Het aandeel 65-plussers met een IGO in de gemeente bedraagt 18,5 %, tegenover 13 % voor het Brussels Gewest. De Stad Brussel is na Sint-Joost en Sint-Gillis de Brusselse gemeente met het derde grootste aandeel. Het aandeel 65-plussers met een uitkering voor personen met een handicap is eveneens in de gemeente hoger dan in het Gewest (9 % tegenover 6 %) **7-8**.

7-8

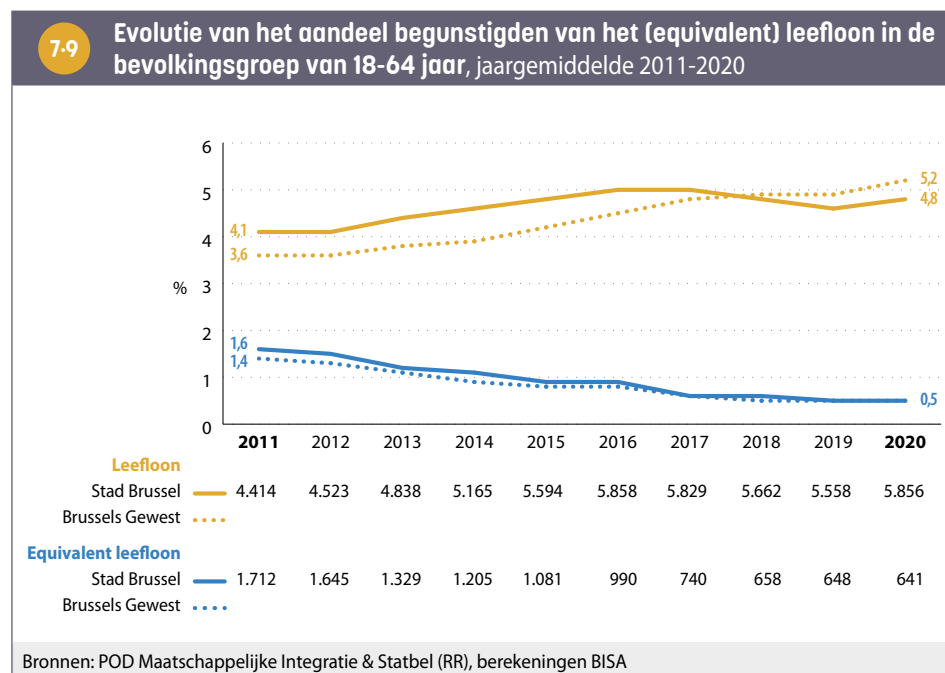
Aantal en percentage personen die een werkloosheidsuitkering, invaliditeitsuitkering of sociale bijstandsuitkering ontvangen naar leeftijdsklasse, januari 2011 en 2021

	Stad Brussel			Brussels Hoofdstedelijk Gewest	
	Aantal (2021)	% (2011)	% (2021)	% (2011)	% (2021)
Bevolking van 18 tot 24 jaar	16.492	100	100	100	100
Leefloon of equivalent leefloon (OCMW)	2.810	10,5	17,0	9,1	15,4
Werkloosheids- of inschakelingsuitkering (1)	508	8,8	3,1	7,9	2,5
Bevolking van 18 tot 64 jaar	123.598	100	100	100	100
Leefloon of equivalent leefloon (OCMW)	6.900	5,6	5,6	5,0	6,0
Werkloosheids- of inschakelingsuitkering (1)	12.049	14,4	9,7	13,2	8,5
Invaliditeitsuitkeringen (2)	6.362	5,2	5,1	3,4	5,1
Tegemoetkomingen voor personen met een handicap (2)	2.770	2,0	2,2	1,8	2,0
Bevolking van 65 jaar en ouder	20.514	100	100	100	100
Inkomensgarantie voor ouderen (IGO)	3.796	13,7	18,5	9,3	12,7
Tegemoetkomingen voor personen met een handicap (2)	1.857	8,8	9,1	6,0	6,4

Bronnen: POD MI, RVA, RIZIV, FOD Sociale Zekerheid - DGPH, FPD, Statbel (RR); berekeningen BISA
 (1) Het gaat om het aantal betalingen van uitkeringen.
 (2) Gegevens voor december 2010 en december 2020.

De **evolutie** van het aandeel van de personen met een **leefloon** in de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) van de Stad Brussel toont een toename tussen 2011 en 2016 en een daling tot in 2019 **7-9**. Dit aandeel stijgt vervolgens tussen 2019 en 2020, in de context van de coronacrisis, en stijgt verder tussen 2020 en 2021. Het Gewest als geheel kent sinds 2011 een voortdurende stijging. Het aandeel leefloners in de bevolking (18-64 jaar) van de Stad Brussel is nu iets kleiner dan in het Gewest, wat niet het geval was in 2011.

Het aantal en het aandeel van personen die een **equivalent leefloon** ontvangen is gedaald in de periode 2011-2020 (vóór de oorlog in Oekraïne), in lijn met de gewestelijke situatie. Die trend kan worden verklaard door de afname van de migratiestromen en door bepaalde maatregelen die op federaal niveau zijn genomen op het gebied van het asiel- en migratiebeleid. In deze periode heeft dit geleid tot een vermindering van het aantal asielzoekers en vreemdelingen die niet in het bevolkingsregister zijn ingeschreven en in aanmerking komen voor financiële hulp. Sommige van deze bevolkingsgroepen worden ook naar onthaalstructuren gestuurd. We benadrukken dat deze cijfers dateren van vóór de oorlog in Oekraïne en de instroom van vluchtelingen uit dat land, aangezien de Oekraïense vluchtelingen onder tijdelijke bescherming (onder de vereiste voorwaarden) recht hebben op een equivalent leefloon.

7.3. RECHTHEBBENDEN OP DE VERHOOGDE TEGEMOETKOMING (RVT)

Het aantal **rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming** (RVT) voor de verzekering voor geneeskundige verzorging kan worden gebruikt als indicator voor het aantal personen dat in moeilijke financiële omstandigheden leeft.

In januari 2021 hebben 57.035 inwoners van de Stad Brussel recht op de verhoogde tegemoetkoming als titularis of als persoon ten laste, ofwel 30 % van de bevolking. Dit is een hoog percentage, hoger dat van het Gewest als geheel (26,5 %). De verhoudingen zijn hoger in alle leeftijdsgroepen. Het verschil tussen de situatie in de gemeente en die in het Gewest is het grootst voor 65-plussers, aangezien 42 % van de inwoners van deze leeftijd in de gemeente RVT is (vergeleken met 33 % voor het Gewest) **7-10**.

7-10

Aantal en percentage rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming in het kader van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging (RVT), naar leeftijdsklasse en geslacht, januari 2021

Leeftijdsklasse	Stad Brussel						Brussels Hoofdstedelijk Gewest		
	Aantal rechthebbenden ⁽¹⁾			Percentage rechthebbenden ⁽¹⁾ in de bevolking			Percentage rechthebbenden ⁽¹⁾ in de bevolking		
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
Jonger dan 18 jaar	8.480	8.100	16.580	38,8	38,7	38,7	32,7	32,7	32,7
18 - 24 jaar	3.008	2.888	5.896	36,1	35,4	35,8	31,8	31,7	31,8
25 - 64 jaar	12.137	13.556	25.693	21,6	26,7	24,0	19,4	23,8	21,6
65 jaar en ouder	3.694	5.172	8.866	40,9	45,0	43,2	30,6	35,3	33,4
Totaal	27.319	29.716	57.035	28,6	32,5	30,5	24,8	28,2	26,5

Bronnen: BISA, KSZ (DWH AM&SB), Statbel (RR)
(1) Titularissen en personen ten laste.

8. GEMEENTELIJKE FINANCIËN

8.1. KERNINDICATOREN VOOR DE GEMEENTELIJKE FINANCIËN

De gewone begroting van de gemeente betreft het geheel van ontvangsten en uitgaven die op een regelmatige en gebruikelijke wijze voorvallen. De ontvangsten en uitgaven betreffende investeringen hebben een onregelmatig karakter. Ze worden apart in beschouwing genomen, in de zogeheten buitengewone begroting.

Wanneer de periode van 2015-2020 in beschouwing wordt genomen, valt op dat Brussel een tekort had op de gewone dienst van 2018 tot 2020, aangezien de uitgaven in die jaren groter waren dan de ontvangsten. In 2020 namen, ten gevolge van de COVID-19-crisis, de uitgaven van de stad Brussel sneller toe dan haar ontvangsten, wat de verbetering van het saldo van 2019 opnieuw teniet deed. Het gecumuleerd resultaat bleef evenwel ieder jaar positief.

De ontvangsten en de uitgaven van een gemeente hangen sterk af van haar aantal inwoners. Om gemeenten te kunnen vergelijken worden de ontvangsten en de uitgaven, alsook de schuld en de investeringen daarom uitgedrukt **per inwoner**.

In de rekeningen van 2015-2020 waren de gewone ontvangsten en uitgaven per inwoner, alsook de schuld en de investeringsuitgaven per inwoner in Brussel gemiddeld in deze periode veel hoger dan voor het geheel van de 19 Brusselse gemeenten. Als gevolg van haar hoofdstedelijke functie op meerdere niveaus zijn de kernindicatoren van de gemeentelijke financiën voor de stad Brussel vrij hoog. Om het hoofd te bieden aan de aanzienlijke uitgaven die dit statuut van hoofdstad met zich meebrengt, krijgt de stad Brussel heel wat financiële steun van de andere bestuursniveaus **8-1**.

8-1 Kernindicatoren van de gemeentelijke financiën, gemiddelde van de rekeningen 2015-2020		
	Stad Brussel	19 Brusselse gemeenten
Gewone ontvangsten in euro per inwoner	3.531	1.922
Gewone uitgaven in euro per inwoner	3.537	1.886
Schuld in euro per inwoner	2.270	1.463
Investeringsuitgaven in euro per inwoner	561	292

Bronnen: GOB - BPB & Statbel (RR), berekeningen BISA

8.2. STRUCTUUR VAN DE BELANGRIJKSTE GEWONE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

Het geheel van de **fondsen en dotaties**¹⁸ vormt de grootste bron van **ontvangsten** voor de stad Brussel. Het aandeel van deze bron ligt hoger in vergelijking met de 19 gemeenten samen (42 % voor Brussel ten opzichte van 38 % voor het geheel van de 19 gemeenten, gemiddelde 2015-2020). De algemene dotatie aan de gemeenten is goed voor 7 % van de ontvangsten van Brussel, de andere fondsen en dotaties, die de overdrachten omvatten van andere bestuursniveaus naar de stad Brussel voor haar hoofdstedelijke rol, voor 35 % **8-2**. Bij de hervorming van de algemene dotatie in het jaar 2017 steeg het bedrag voor Brussel. Herleid tot het aantal inwoners, ligt de algemene dotatie van Brussel in de periode 2015-2020 onder het niveau van het geheel van de 19 gemeenten, terwijl de andere fondsen en dotaties in Brussel bijna drie maal hoger liggen.

De tweede ontvangstensbron in Brussel zijn de opcentiemen op de **onroerende voorheffing**¹⁹. Hun aandeel in de gewone ontvangsten is net iets groter in vergelijking met de 19 gemeenten samen (30 % van de gewone ontvangsten in Brussel tegenover 29 % voor de 19 gemeenten, gemiddelde van de rekeningen van 2015-2020). Herleid tot het aantal inwoners toont de stad Brussel de hoogste opbrengst uit de onroerende voorheffing van alle 19 gemeenten, bijna het dubbele van het geheel van de Brusselse gemeenten, hoewel het percentage opcentiemen bij de onroerende voorheffing vergelijkbaar is met het gemiddelde. De zeer hoge kantoordensiteit is hiervoor wellicht een belangrijke verklarende factor.

De ontvangsten van de **gemeentebelasting** (10 %) en de ontvangsten uit **prestaties** (8 %) vormen eveneens belangrijke inkomensbronnen voor de stad Brussel. Hun aandeel is vergelijkbaar met het geheel van de 19 gemeenten.

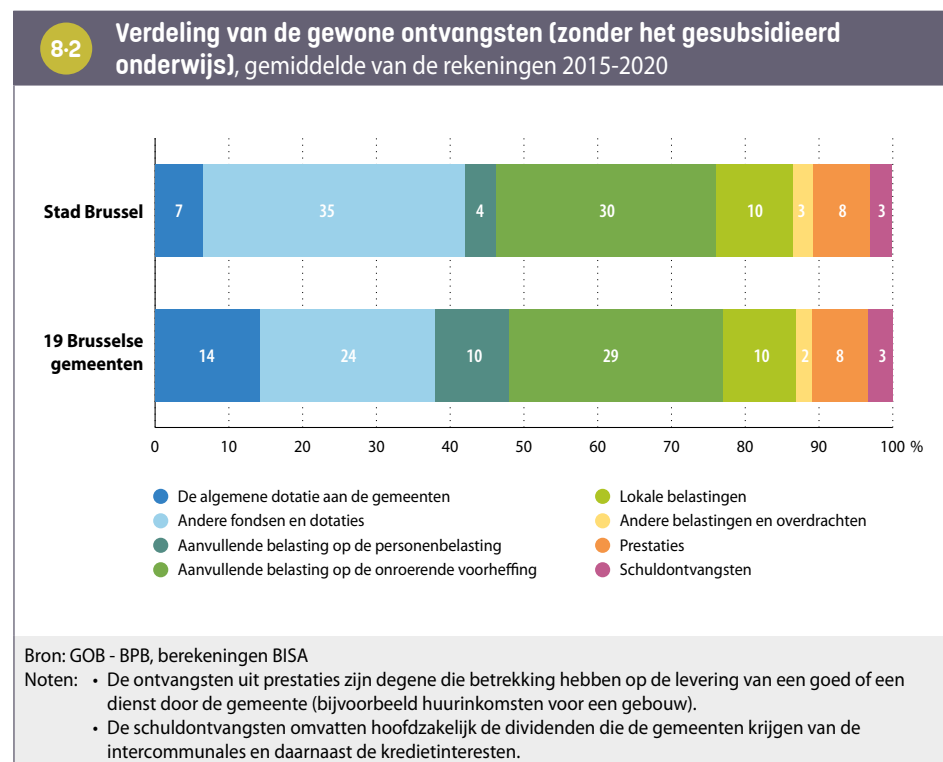
De opbrengst van de opcentiemen bij de **personenbelasting**²⁰ (4 %), tot slot, is binnen de ontvangsten van de stad Brussel minder belangrijk dan voor het geheel van de 19 gemeenten (10 %). Net zoals bij de meeste andere gemeenten van het noordwesten en van het centrum van het Gewest is de opbrengst uit de personenbelasting per inwoner relatief zwak in de stad Brussel.

¹⁸ Algemene dotatie aan de gemeenten (ADG): dotatie vanwege het Brussels Gewest om de algemene financiering te verzekeren. Andere fondsen en dotaties: voor specifieke doeleinden.

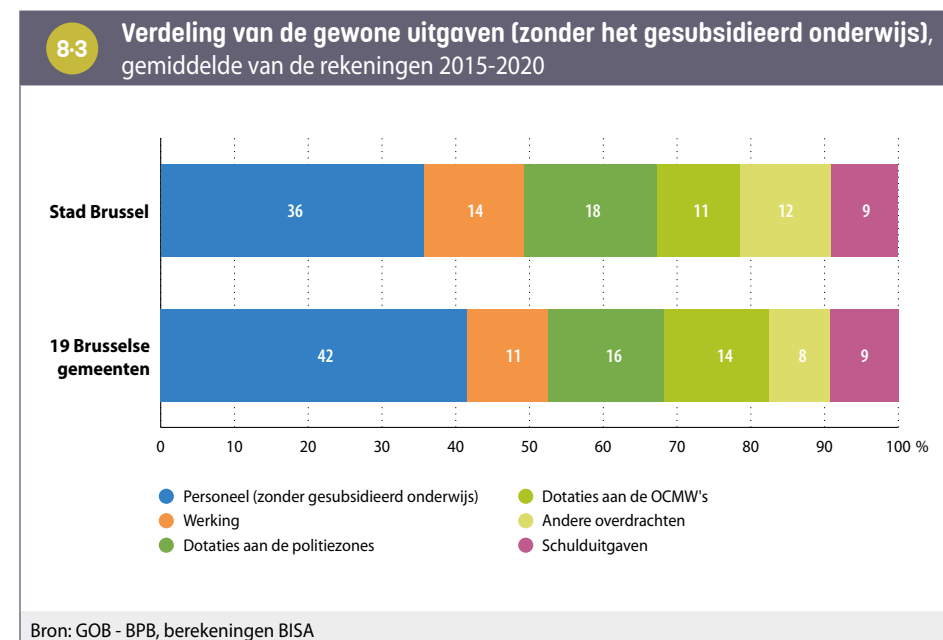
¹⁹ Belasting op het bezit van onroerende goederen, zoals woningen en gronden.

²⁰ Belasting op de inkomens van particulieren, zoals lonen en uitkeringen.

Het mediaan inkomen ligt immers lager in Brussel dan op regionaal niveau (zie hoofdstuk 7, Inkomens). Bovendien ligt ook het tarief in Brussel relatief laag.

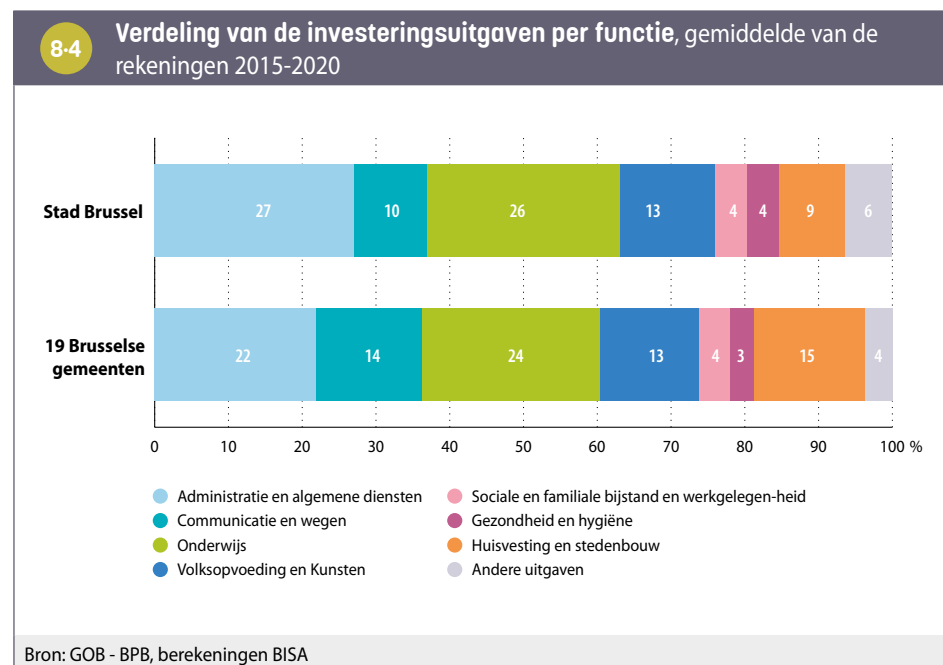

Net als in de andere gemeenten, zijn de personeelskosten de belangrijkste **uitgaven** van de stad Brussel. Zo werd in de periode 2015-2020 gemiddeld 36 % van de gewone uitgaven besteed aan de personeelskosten van het gemeentebestuur, tegenover 42 % voor de 19 gemeenten (8-3). De werkingsuitgaven, de dotatie aan de politiezone en de andere overdrachten zijn relatief iets hoger in Brussel dan in de 19 gemeenten samen, in tegenstelling tot de dotatie aan het OCMW.

8.3. INVESTERINGEN

De **investeringsuitgaven** schommelen sterk van jaar tot jaar. Men kan echter vaststellen dat in de periode 2015-2020 een aanzienlijk deel van de investeringen in Brussel werden vertegenwoordigd door de domeinen administratie en algemene diensten (27 % van de investeringsuitgaven tegenover 22 % voor de 19 gemeenten samen) en onderwijs (26 % tegenover 24 % voor de 19 gemeenten samen). In andere functies werd dan weer relatief minder geïnvesteerd in Brussel in diezelfde periode, namelijk communicatie en wegen (10 % in Brussel ten opzichte van 14 % in de 19 gemeenten samen) en huisvesting en stedenbouw (9 % in Brussel ten opzichte van 15 % in de 19 gemeenten samen) 8-4.

9. HUISVESTING

Op 1 januari 2021 zijn er 27.410 gebouwen (20.556 residentieel en 6.854 niet-residentieel) en 96.254 woningen in de Stad Brussel, waaronder 8.267 sociale woningen.

Op het moment van schrijven beschikken we niet over recente gegevens over de huurprijzen op gemeentelijk niveau. De laatst beschikbare gegevens over de huurprijzen op gemeentelijk niveau dateren van 2018. In dat jaar bedraagt de gemiddelde huurprijs in de Stad Brussel 733 euro, tegenover 739 euro op gewestelijk niveau²¹. In het algemeen drukken de kosten van de huur en de nutsvoorzieningen (energie en water) in het hele Gewest zwaar op het budget van veel Brusselse huishoudens. Ze behoren tot de belangrijkste oorzaken van de overmatige schuldenlast van de huishoudens²².

9.1. KENMERKEN VAN WOONGEBOUWEN

Net als op gewestelijk niveau domineren de huizen in gesloten bebouwing het park van de woongebouwen: ze vertegenwoordigen twee derde van de woongebouwen in de gemeente

9-1. Appartementengebouwen komen iets vaker voor dan in het Gewest als geheel. De huizen in halfopen en open bebouwing zijn daartegen minder frequent.

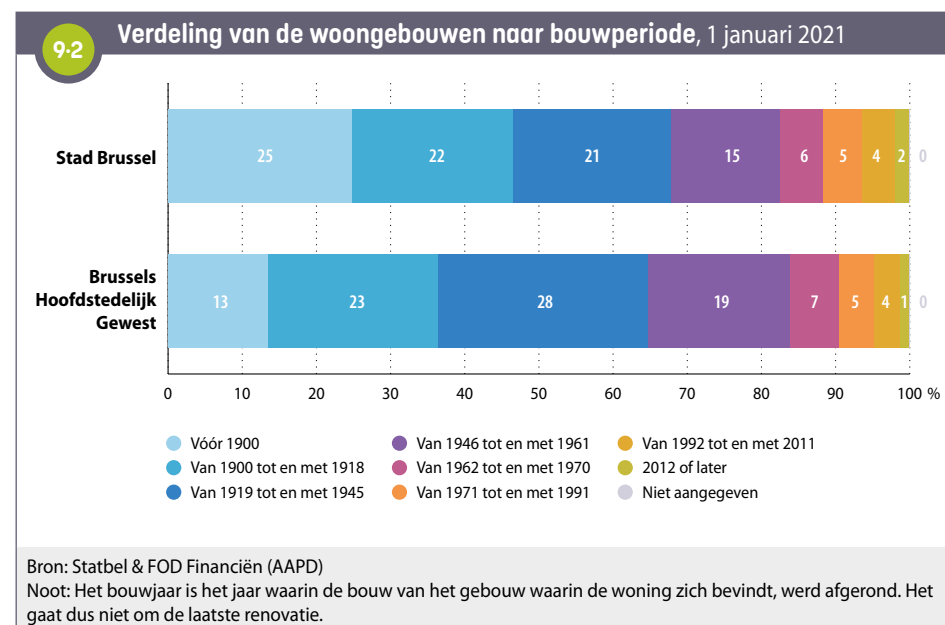
9-1 Verdeling van de woongebouwen naar type (kadastraal karakter), 2021				
	Huizen in gesloten bebouwing	Huizen in halfopen bebouwing	Huizen in open bebouwing	Appartementsgebouwen
Stad Brussel	65 %	5 %	2 %	28 %
Brussels Gewest	64 %	9 %	4 %	23 %

Bron: Statbel & FOD Financiën (AAPD)

21 BGHM, Observatiecentrum van de huurprijzen, enquête 2018 <https://slrb-bghm.brussels/sites/default/files/media/publication/documents/slrbs-obsloyer-enquete2018-nl-web.pdf>. Er moet ook worden benadrukt dat dit de gemiddelde huurprijzen zijn die huurders daadwerkelijk betaalden in 2018, dus niet de huurprijzen voor nieuwe huurovereenkomsten of nieuwe advertenties. De huurprijzen op deze basis zijn aanzienlijk lager dan de gemiddelde huurprijzen voor woningen die onder andere via Immoweb te huur worden aangeboden.

22 Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2020).

De Stad Brussel omvat de Vijfhoek en de rest van de gemeente overlapt de eerste en tweede kroon, zodat de gebouwen heterogeen zijn in termen van hun bouwperiode. Een groot deel van het grondgebied komt overeen met het historische centrum van de stad (zie Inleiding, *Landschap en stedelijke structuur* van het gebied): de oude gebouwen (daterend van voor 1900) zijn dan ook oververtegenwoordigd (25 % van de gebouwen tegenover 13 % in het Gewest als geheel) in de gemeente in vergelijking met het Gewest als geheel. Toch zijn de recente gebouwen niet ondervertegenwoordigd: meer dan een op de zes gebouwen (17 %) dateert van na 1962, een percentage dat aan het gewestelijke cijfer (16 %) grenst 9-2.

Wat betreft de grootte van de woningen, gebaseerd op de Census 2011 en rekening houdend met de woningen waarover geen informatie beschikbaar is, heeft 18,5 % van de woningen in de Stad Brussel 1 tot 3 kamers, 22 % 4 kamers, 26 % 5 tot 7 kamers en 9 % 8 kamers of meer. Deze cijfers moeten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, gezien het zeer

hoge percentage woningen in de Stad Brussel waarvoor het aantal kamers 'niet aangegeven' is (25 % van de woningen, tegenover 11 % op gewestelijk niveau) (zie Zoom op de gemeenten, editie 2016).

Het aandeel huurders is hoger dan op gewestelijk niveau: bijna driekwart van de woningen in de Stad Brussel wordt bewoond door huurders, een veel hoger aandeel dan op gewestelijk niveau (Census 2011). Het aandeel door hun eigenaar bewoonde woningen is dan ook veel kleiner (26,5 %) dan in het Brussels Gewest (39 %).

9.2. SOCIALE WONINGEN EN ANDERE WONINGEN VAN SOCIALE AARD

Op 31 december 2020 telt de Stad Brussel 8.267 sociale woningen, 522 meer dan in december 2010. In verhouding tot het aantal huishoudens zijn er meer sociale woningen in de gemeente (9,4 per 100 huishoudens) dan in het Brussels Gewest (7,2 per 100 huishoudens) **9-3**.

In 2022 staan op het grondgebied van de Stad Brussel 8.385 huishoudens op de wachtlijst voor sociale huisvesting in het Brussels Gewest (8.593 als de aanvragen voor woningen voor bescheiden en middeninkomens worden meegeteld), of 9 % van de huishoudens van de gemeente²³.

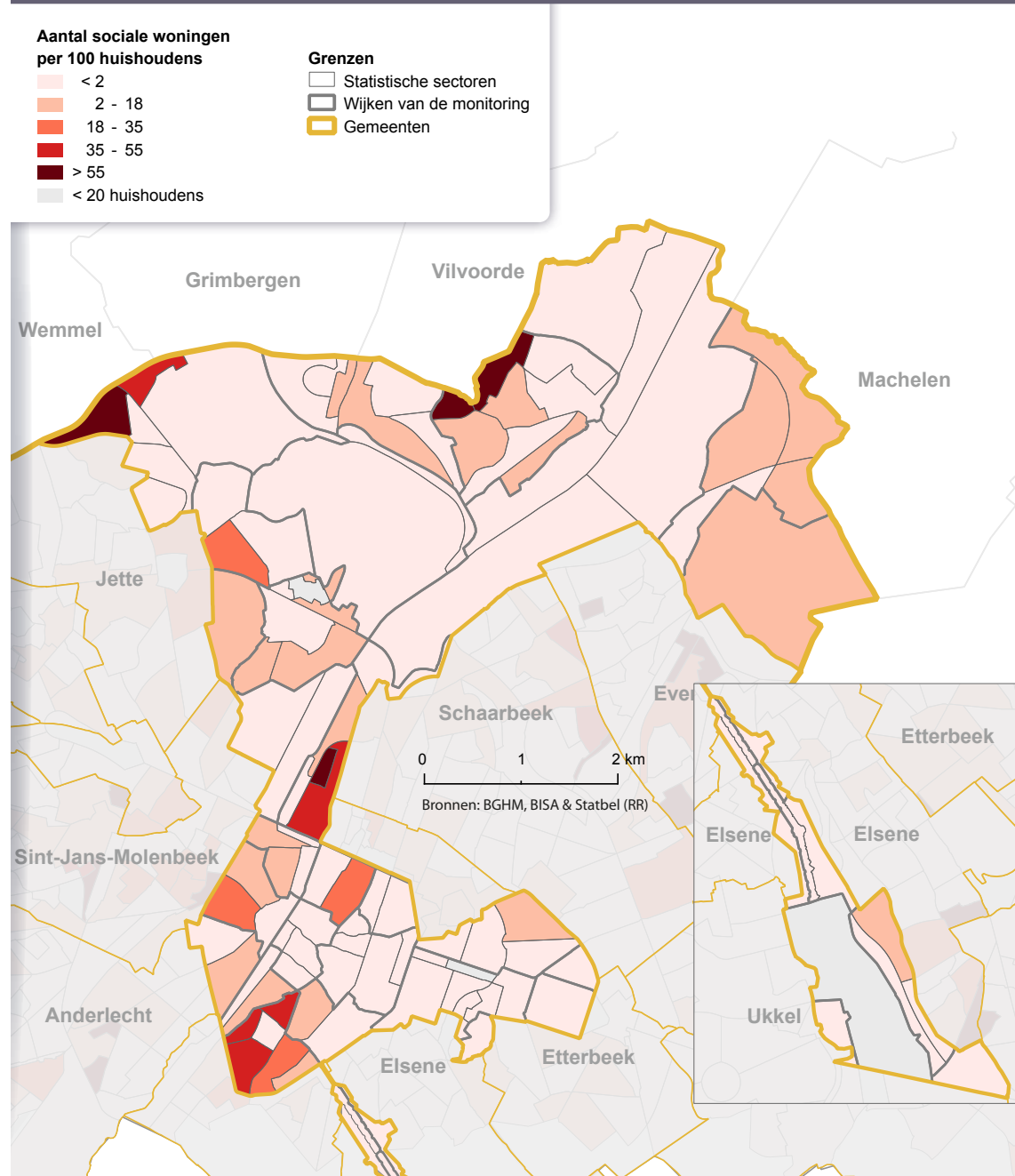
9-3 Aantal en aandeel sociale woningen, 31 december 2020		
	Stad Brussel	Brussels Gewest
Aantal sociale woningen	8.267	40.089
Aantal sociale woningen per 100 private huishoudens	9,4	7,2
Bronnen: BGHM en Statbel, berekeningen BISA		

Bijna 40 % van de **statistische sectoren** van de gemeente telt ten minste 5 sociale woningen **9-4**. Vijf sectoren zijn op zich goed voor bijna de helft van de sociale woningen van de gemeente: Modelwijk, Coin des Cerises in Neder-Over-Heembeek, Blaesstraat-Zuidstraat in de Marollen, Prins Leopold in het noorden van Laken en Sint-Rochus Voorplein in de Noordwijk. De eerste twee van deze sectoren bestaan bijna volledig uit sociale woningen. Anderzijds zijn er zo goed

²³ Bronnen: BGHM en Statbel, berekeningen Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel. Aantal gezinnen op de wachtlijst op 8/6/2022, vóór het schrappen van de lijst.

9-4

Aantal sociale woningen per 100 huishoudens naar statistische sector, Stad Brussel, 31 december 2020

als geen sociale woningen in bepaalde delen van de gemeente, zoals in de omgeving van de Louizalaan en de Europawijk ^{9.4}.

Naast de sociale woningen zijn er nog andere '**woningen met sociale bestemming**'. Deze huisvestingscategorie omvat sociale woningen maar ook andere '*woningen, geproduceerd of beheerd in het kader van een gewestelijk overheidsbeleid, of het nu gaat om de vaststelling van de huurprijs of de voorwaarden voor de aankoop en/of wederverkoop van de onroerende goederen*'²⁴. Binnen deze brede categorie verschillen echter de criteria voor de toegang en het al dan niet permanente sociale karakter van deze woningen.

Wat het **huurbestand** betreft, zijn er naast de sociale woningen die worden verhuurd door de Openbare vastgoedmaatschappijen (OVM's), ook een aantal andere **openbare woningen** met potentieel sociaal karakter (woningen van de gemeente, het OCMW, het Woningfonds en, zeldzamer, de gewestelijke Regie der Gebouwen). Net als bij de sociale huisvesting is de duur van de sociale aard permanent. Er zijn 2.429 van deze woningen in de Stad Brussel²⁵. De Stad Brussel is de gemeente met het derde grootste aantal woningen van dit type per 100 huishoudens (2,8), ver boven het gewestelijke gemiddelde (1,3). Er moet echter worden opgemerkt dat over het algemeen in het Brussels Gewest een deel van deze woningen verhuurd wordt tegen prijzen die dicht aanleunen bij die van de particuliere markt (en dus voorbehouden zijn aan de middenklasse).

Daarnaast wordt een aantal woningen in privébezit beheerd door **sociale verhuurkantoren** (SVK's), met huurprijzen onder de marktprijs voor huishoudens met een laag inkomen. Het bedrag dat de huurder betaalt, hangt af van de huur die is overeengekomen met de eigenaar van de woning. Bovendien is de sociale aard van deze woningen, in tegenstelling tot bij openbare huisvesting, niet permanent. Deze hangt af van de privé-eigenaar. De minimale duur van een contract met een SVK is 3 jaar. In de Stad Brussel worden op 30/09/2019 1.052 woningen verhuurd via SVK's.

Tot slot zijn er ook een aantal voorzieningen die de **aankoop** van een woning betaalbaarder moeten maken. Sommige overheidsprogramma's zijn gericht op de bouw van woningen en hun verkoop onder de marktprijs²⁶, andere vereenvoudigen dan weer de toegang tot krediet, zodat personen op de particuliere markt kunnen kopen²⁷. In totaal zijn er 1.833 koopwoningen van sociale aard in de Stad Brussel²⁸ ^{9.5}.

9.5

Aantal woningen van sociale aard (exclusief sociale woningbouw), huurwoningen en koopwoningen, 2019 en 2020

	Huurwoningen		Koopwoningen
	Openbare huisvesting (met uitzondering van sociale huisvesting)	Particuliere huisvesting (SVK)	
Stad Brussel	2.429	1.052	1.833
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	7.526	6.962	11.079

Bronnen: Woningfonds, Citydev, urban.brussels/DSV, CLTB, Brussel Huisvesting, Gewestelijke Grondregie

²⁴ Perspective.brussels (2021).

²⁵ 2.133 gemeentelijke woningen (gemeente en OCMW, exclusief leegstaande woningen) op 31 december 2019 en 296 woningen van het Woningfonds op 01/01/2019.

²⁶ Het betreft bijvoorbeeld woningen verkocht door het Woningfonds of Citydev of in het kader van wijkcontracten.

²⁷ Het betreft bijvoorbeeld door het Woningfonds verstrekte leningen.

²⁸ Dit betreft: door het Woningfonds verkochte woningen op 31/12/2020, woningen uit Duurzame Wijkcontracten op 31/12/2020, door Citydev verkochte woningen sinds 2010 en op 31/12/2019 actieve leningen van het Woningfonds.

9.3. VASTGOEDPRIJZEN

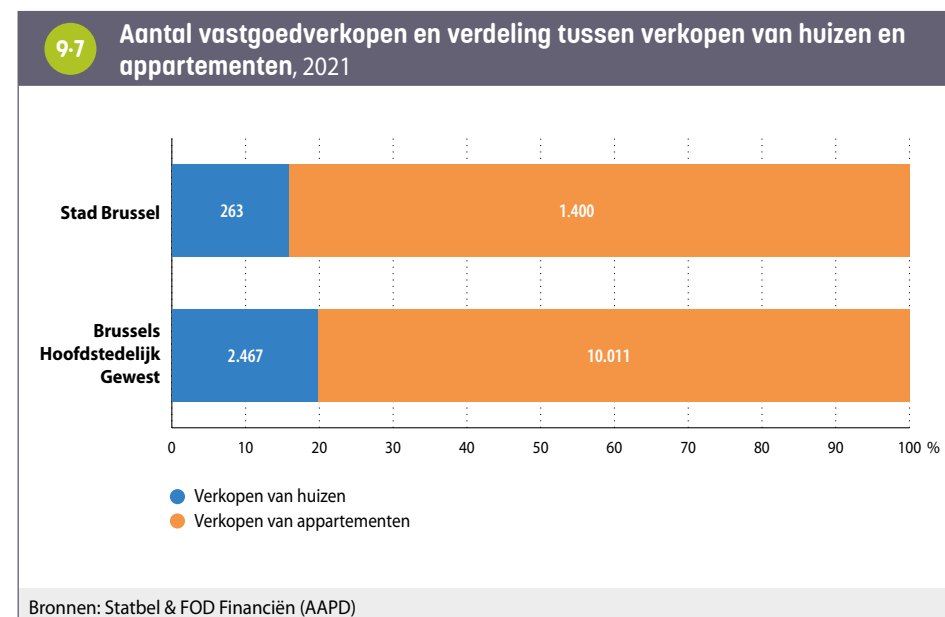
De mediane verkoopprijs van appartementen in de Stad Brussel (250.000 euro) is iets hoger dan die van de appartementen in het Gewest als geheel (240.000 euro). Anderzijds zijn de huizen goedkoper en is het verschil groot: hun mediane verkoopprijs bedraagt 370.000 euro in de gemeente, tegenover 455.000 euro in het Gewest ⁹⁻⁶.

Tussen 2011 en 2021 stijgt de voor inflatie gecorrigeerde mediane verkoopprijs van appartementen en huizen aanzienlijk in de Stad Brussel, net als in het Gewest als geheel. De verkoopprijs van appartementen en huizen steeg met respectievelijk +23 % en +17 % in de gemeente, tegenover +22 % en +18 % in het Gewest.

9-6 Woningprijzen (in euro 2021) en aantal transacties, 2011 en 2021				
	Stad Brussel		Brussels Gewest	
	2011	2021	2011	2021
Huizen in gesloten en halfopen bebouwing				
Mediane prijs	315.000 €	370.000 €	385.000 €	455.000 €
Aantal transacties	244	257	2.115	2.317
Appartementen				
Mediane prijs	204.000 €	250.000 €	196.000 €	240.000 €
Aantal transacties	1.160	1.400	8.276	10.011
Totaal aantal transacties per 100 huishoudens⁽¹⁾	1,76	1,88	1,98	2,23

Bronnen: Statbel (RR) & FOD Financiën (AAPD), berekeningen BISA
 (1) Deze indicator heeft ook betrekking op de verkoop van huizen in open bebouwing.

In 2021 betreft 84 % van de vastgoedverkoop in de Stad Brussel appartementen en 16 % huizen, tegenover respectievelijk 80 % en 20 % in het Brussels Gewest ⁹⁻⁷.

10. MOBILITEIT EN MILIEU

10.1. MOBILITEIT

Autobezit van de huishoudens

In de Stad Brussel telt men 0,5 auto's per huishouden. Dat is iets minder dan het gewestelijke gemiddelde (0,6). Het autobezit is het laagst in Sint-Joost (0,39) en het hoogst in Sint-Pieters-Woluwe (0,95 auto's per huishouden). In het algemeen hangt de mate van motorisering van de huishoudens af van een aantal factoren, waaronder het inkomen van het huishouden, de samenstelling en de leeftijd van de leden (bijvoorbeeld de aanwezigheid van kinderen in het huishouden), de lokale dichtheid van diensten (winkels enz.) en het bestaan van alternatieven voor de particuliere gemotoriseerde mobiliteit²⁹.

In de Stad Brussel heeft 60 % van de huishoudens geen auto, wat meer is dan in het Gewest (52 %). 32 % van de huishoudens heeft één auto (tegenover 38 % in het Brussels Gewest) en 7 % heeft er ten minste twee (tegenover 10 % in het Gewest) ¹⁰⁻¹.

10-1 Autobezit van de huishoudens, 2019				
			Stad Brussel	Brussels Gewest
Aandeel van huishoudens met:	0 auto's	%	60,3	52,3
	1 auto	%	32,4	37,7
	2 auto's of meer	%	7,3	10,0
Auto's per huishouden		graad	0,5	0,6
Aandeel huishoudens met een bedrijfswagen		%	5,9	7,7

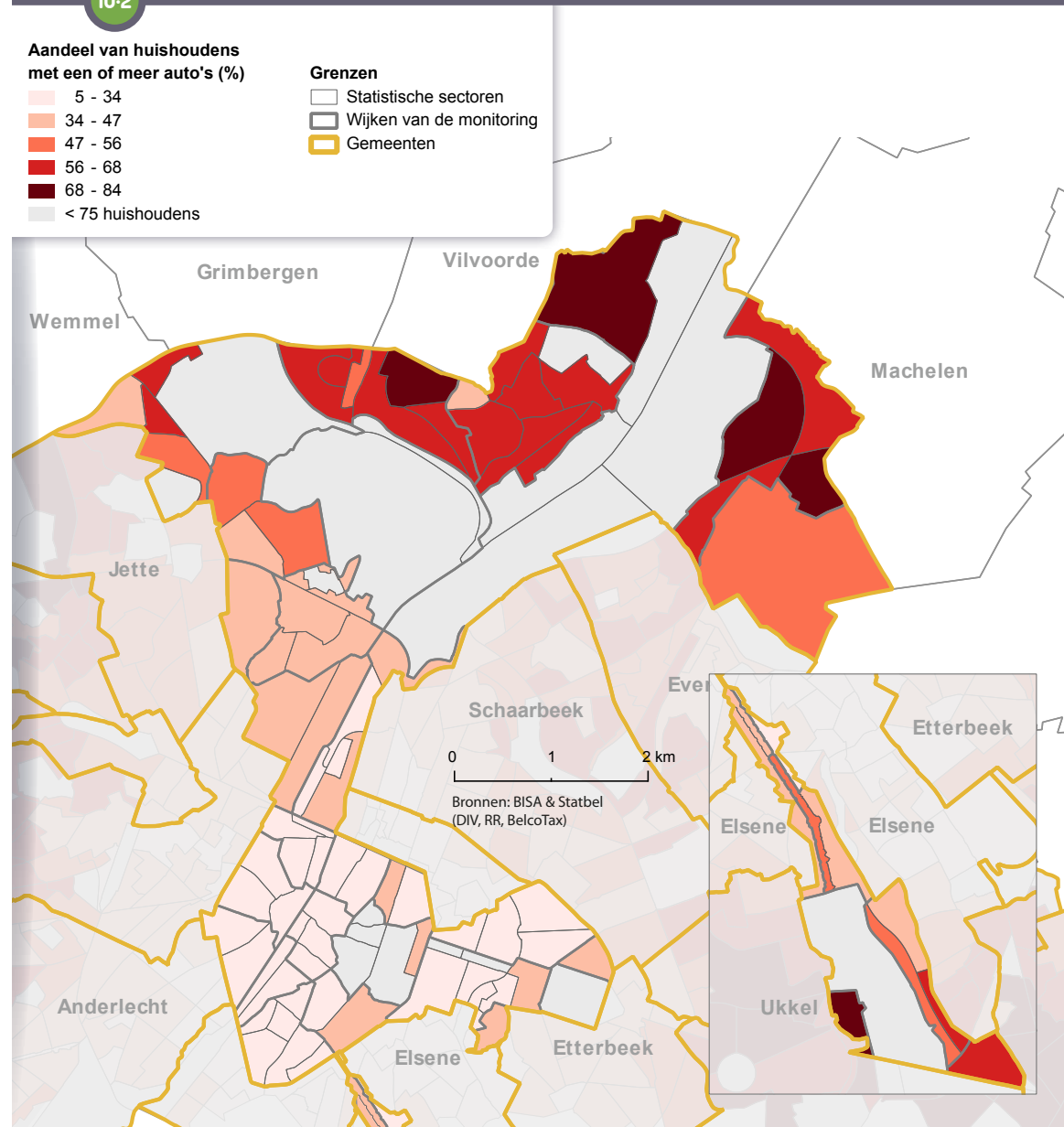
Bronnen: Statbel, berekeningen BISA

Het aandeel van de gemotoriseerde huishoudens varieert sterk binnen de gemeente ¹⁰⁻². De motorisering neemt toe met de afstand tot het stadscentrum: ze is laag in de Vijfhoek, de Europawijk en de Pleinenwijk (waar minder dan een

29 Zie BISA (2019).

10-2

Aandeel huishoudens met een auto per statistische sector, Stad Brussel, 2019

derde van de huishoudens een auto heeft), gemiddeld in Laken en hoger in Haren, Neder-Over-Heembeek en in de omgeving van het Terkamerenbos. Zoals gezegd kunnen deze verschillen worden verklaard door lokale verschillen in alternatieven voor privé-mobiliteit met de auto, door inkomensniveaus en door de parkeermogelijkheden die lokaal beschikbaar zijn.

Het aandeel huishoudens met een bedrijfswagen is in de Stad Brussel kleiner dan in het Gewest (6 % tegenover 8 %) ¹⁰⁻¹. In Sint-Pieters-Woluwe is het aandeel van de huishoudens met een bedrijfswagen het grootst (16 %). Het is het kleinst in Sint-Joost-ten-Node (2,6 %).

Algemeen beschouwd neemt in België de waarschijnlijkheid om over een bedrijfswagen te beschikken toe met het salarisniveau van de werknemer. 64 % van de best betaalde werknemers (hoogste deciel³⁰) heeft een bedrijfswagen, wat veel minder het geval is voor de minder betaalde werknemers (May *et al.*, 2019).

Deelauto's

De eerste deelauto's van Cambio werden in 2003 in gebruik genomen. In het algemeen is het aanbod van Cambio (gemeten door het aantal standplaatsen) tot 2017 aanzienlijk gestegen en sindsdien relatief stabiel gebleven (Parking.Brussels 2020). Het aanbod is ongelijk verdeeld over het Gewest en geconcentreerd in het centrum en in de gemeenten van de [eerste kroon](#), vooral in het oosten.

De Stad Brussel is relatief goed uitgerust op het gebied van Cambio-auto's. In 2021 waren er 128 standplaatsen, een per 1.460 inwoners, tegenover een per 1.886 inwoners voor het Gewest in zijn geheel. Elsene is de best voorziene gemeente met één standplaats voor 1.094 inwoners, tegenover één voor 7.172 inwoners in Anderlecht, de minst voorziene gemeente ¹⁰⁻³. De standplaatsen zijn echter ongelijk over het grondgebied van de Stad Brussel verdeeld. Het aanbod is relatief beperkt in Laken en in het noorden van de [tweede kroon](#) (Haren en Neder-Over-Heembeek) en groter in de Vijfhoek en de oostelijke uitbreiding.

In 2021 werd elke deelauto gemiddeld 422 keer gereserveerd in de Stad Brussel, tegenover 439 keer in het Gewest.

		Vraag en aanbod van Cambio-deelauto's, 2021			
		Stad Brussel	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Elsene (min. in termen van inwoners/standpl.)	Anderlecht (max. in termen van inwoners/standpl.)
Aanbod / Standplaatsen	Standplaatsen	128	647	80	17
	Inwoners per standplaats	1.460	1.886	1.094	7.172
Vraag / Reserveringen	Reserveringen	54.077	284.252	27.350	7.502
	Reserveringen per standplaats	422	439	342	441

Bron: parking.brussels

30 Ofwel de 10 % best betaalde loontrekkenden.

10.2. MILIEU

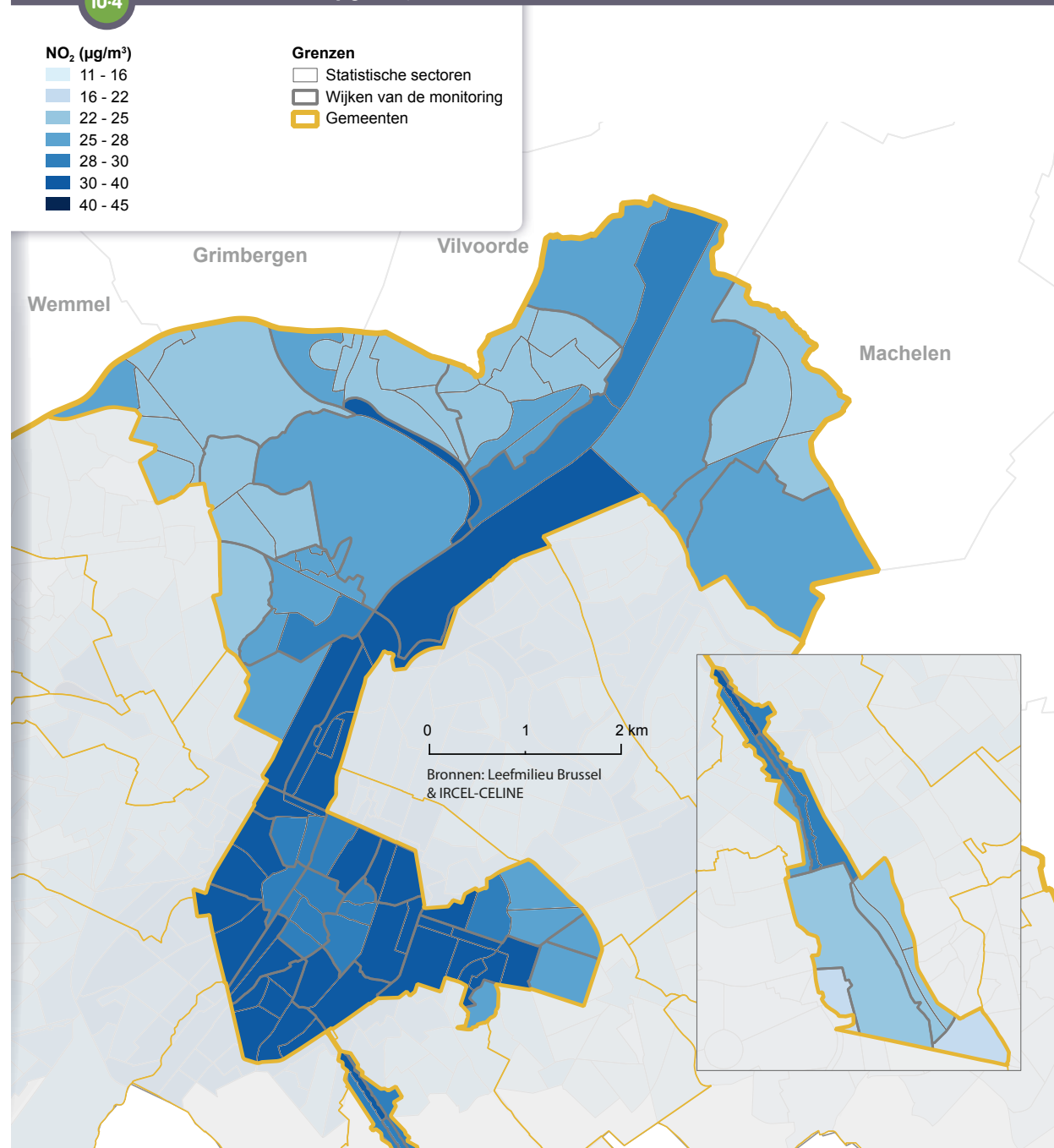
Luchtverontreiniging

Stikstofdioxide (NO₂) is een gas dat schadelijk is voor de menselijke gezondheid. In het Brussels Gewest is naar schatting ongeveer 4,7 % van de sterfte toe te schrijven aan NO₂-vervuiling, d.w.z. bijna 400 sterfgevallen per jaar (Andrieu *et al.*, 2020). De belangrijkste bronnen van de verontreiniging van de buitenlucht (alle verontreinigende stoffen samen) houden verband met wegverkeer, verwarming van gebouwen, energieproductie en afvalverbranding. Specifiek voor NO₂ wordt geschat dat 44 % van de concentraties in het Brussels Gewest verband houdt met het wegverkeer en dat 45 % te wijten is aan een bijdrage van buiten het Gewest (Leefmilieu Brussel, 2022).

In het Brussels Gewest liggen de [gemiddelde jaarlijkse NO₂-concentraties](#) die in 2021 in de verschillende meetstations voor de luchtkwaliteit worden geregistreerd onder de richtwaarden van de EU (40 µg/m³), maar systematisch boven de drempel die sinds 2021 door de WGO wordt aanbevolen (10 µg/m³) (Leefmilieu Brussel 2022).

De NO₂-concentraties zijn ongelijk verdeeld in het Brussels Gewest. Sommige [sectoren](#) zijn tot vier keer meer vervuild dan andere (Andrieu *et al.*, 2020). Het grondgebied van de Stad Brussel is ongelijkmatig blootgesteld [10-4](#). In de Vijfhoek en langs het kanaal zijn de waarden hoog. In de [tweede kroon](#) zijn ze lager. In het algemeen duiden de hoge waarden op de aanwezigheid van drukke verkeersassen: de kleine ring, de Wetstraat en de Belliardlaan, de Van Praetlaan, de Werkhuizenkaai, de Louizalaan enz.

10-4 NO₂-concentraties (µg/m³) per statistische sector, Stad Brussel 2019

Geluidshinder

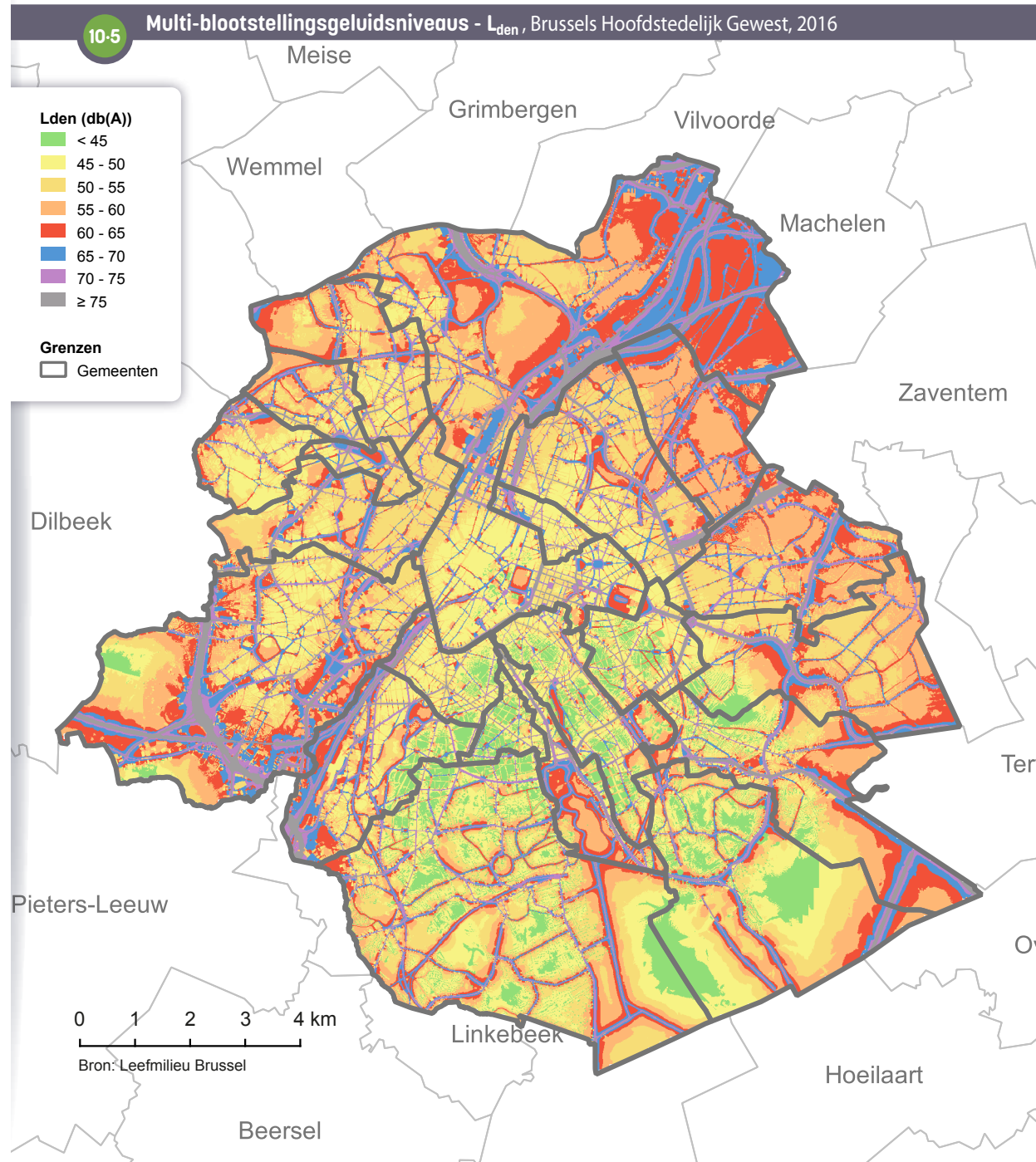
De effecten van geluidshinder zijn talrijk: er zijn auditieve effecten (gehoorverlies, oorsuizen enz.) en niet-auditieve effecten (slaapstoornissen, hart- en vaatziekten, laag geboortegewicht en vroeggeboorte, cognitieve stoornissen bij kinderen, impact op de mentale gezondheid enz.). Men schat dat 'het omgevingslawaai van het wegvervoer alleen al in het Brussels Gewest verantwoordelijk is voor het verlies van meer dan 10.103 gezonde levensjaren per jaar' (Andrieu *et al.*, 2020).

In het Brussels Gewest wordt ongeveer 70 % van de bevolking over een periode van 24 uur blootgesteld aan gemiddelde geluidsniveaus van het wegverkeer die de richtwaarden van de WGO (53 decibel - dB) overschrijden (idem).

De kaart van de geluidsniveaus **10-5** is samengesteld rekening houdend met de geschatte combinatie van het geluid van verschillende transportmodi (weg, lucht en spoor). Het betreft de gemiddelde toestand op 24 uur. Deze kaart houdt geen rekening met lawaai dat bijvoorbeeld verband houdt met de bevolkingsdichtheid, buurtlawaai of de aanwezigheid van cafés/bars.

De Stad Brussel wordt doorkruist door een aantal grote verkeersaders die allemaal geluidshinder veroorzaken: de Louizalaan, de kleine ring, de Groendreef, het einde van de autoweg A12 enz. Sommige spoorlijnen hebben echter ook een impact op de plaatselijke geluidshinder. Tot slot lijdt het noorden (en met name Haren) van de gemeente onder de nabijheid van de luchthaven en de vliegroutes.

Ruimten met een laag geluidsniveau (< 45 dB) zijn dus zeldzaam in de gemeente.

Groene ruimten

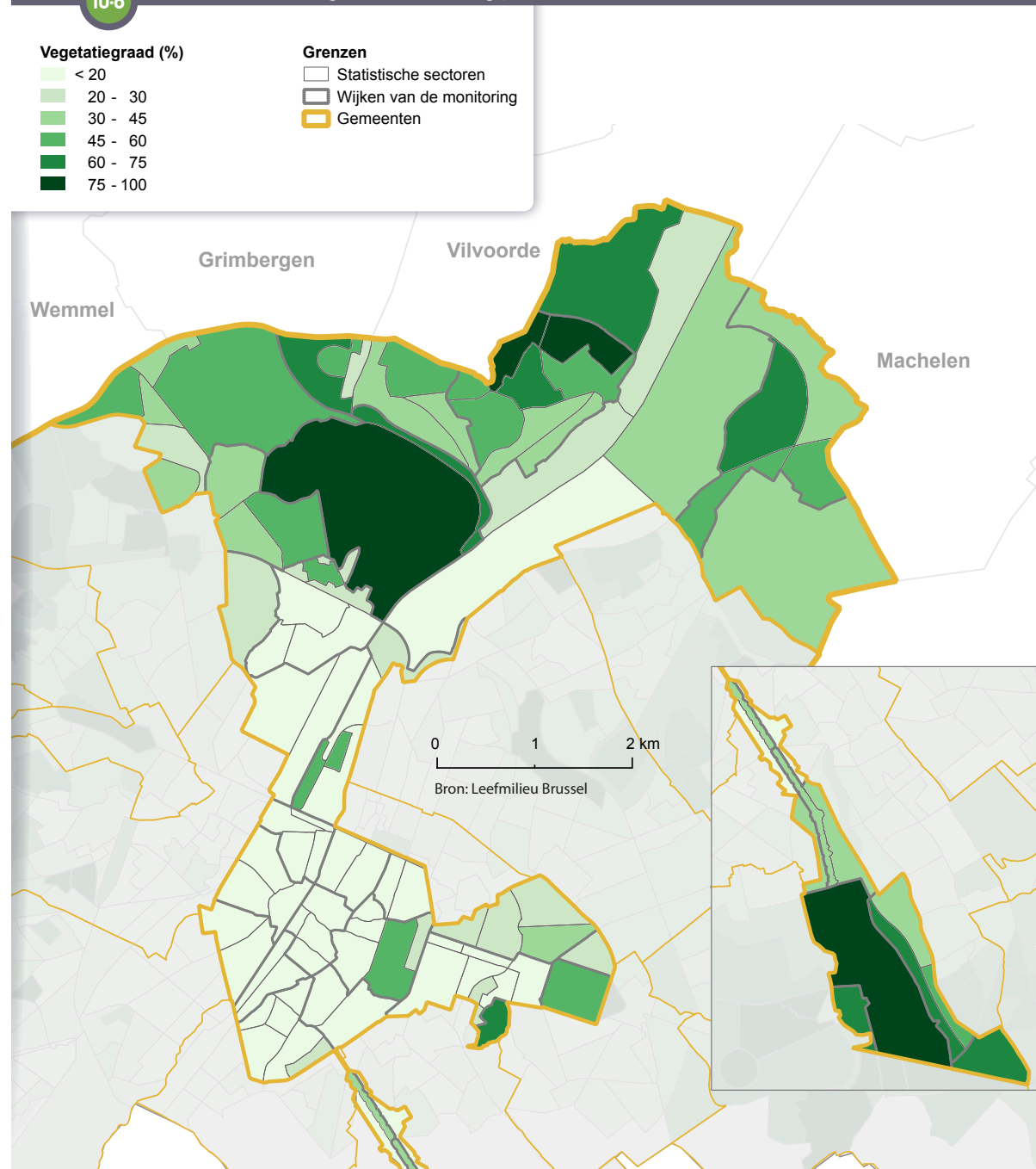
Naast hun rol in het behoud van fauna en flora zijn groene ruimten ook elementen die de levenskwaliteit en de gezondheid ten goede komen. De aanwezigheid van groene ruimten wordt in verband gebracht met een beter humeur, een beter concentratievermogen en minder stress. Minder rechtstreeks helpt de aanwezigheid van groene ruimten ook om lichaamsbeweging aan te moedigen, de luchtkwaliteit te verbeteren, de blootstelling aan lawaai en hitte te verminderen en daardoor het risico op het ontwikkelen van bepaalde ziekten te verkleinen (Andrieu *et al.*, 2020). Naast deze effecten op de gezondheid zijn groene ruimten ook ontmoetingsplaatsen die de sociale cohesie kunnen verbeteren.

De Stad Brussel is *minder groen* dan het Gewest als geheel. In vergelijking met het Gewest (met inbegrip van een deel van het Zoniënwoud) heeft slechts 40 % van het gemeentelijke grondgebied vegetatiebedekking (tegenover 52 % voor het Gewest) en 23 % boombedekking (tegenover 33 % voor het Gewest) ¹⁰⁻⁷.

Over het algemeen is er weinig vegetatiebedekking in de Vijfhoek, de Noordwijk en Laken, met uitzondering van enkele *sectoren* (waaronder het Koninklijk Park en het Maximiliaanpark). De oostelijke uitbreiding van het Vijfhoek telt sectoren met meer vegetatiebedekking (waaronder het Jubelpark, het Leopoldpark en de Pleinenwijk). De tweede noordelijke kroon heeft eveneens meer vegetatiebedekking, deels omdat er groene ruimten zijn maar ook omdat huizen met tuin de belangrijkste woonvorm zijn in sommige wijken. Het Koninklijk Domein van Laken, een grote groene ruimte die niet toegankelijk is voor het publiek, is eveneens zichtbaar op de kaart ¹⁰⁻⁶.

10-6

Aandeel van de vegetatiebedekking per statistische sector, Stad Brussel, 2020

Het aandeel voor het publiek toegankelijke groene ruimten en recreatieruimten van de Stad Brussel bedraagt slechts 12 %, tegenover 19 % voor het Gewest. Mede als gevolg van de ongelijke verdeling van de groene ruimten heeft 34 % van het gemeentelijke grondgebied een tekort aan voor het publiek toegankelijke groene ruimten en recreatieruimten, tegenover 27 % voor het Gewest. Het aantal m² groene ruimte per inwoner is eveneens kleiner in de gemeente (20 m²/inw.) dan in het Gewest (25 m²/inw.) **10-7**.

10-7 Kenmerken van de groene ruimten			
	Referentie-jaar	Stad Brussel	Brussels Gewest
Oppervlakte van de vegetatiebedekking (km ²)	2020	13,2	85,0
Oppervlakte van de boombedekking (km ²)		7,6	53,6
Aandeel van het grondgebied met vegetatiebedekking (%)		40	52
Aandeel van het grondgebied met boombedekking (%)		23	33
Oppervlakte van voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (km ²)	2021	3,8	30,2
Oppervlakte van het grondgebied waar er een gebrek is aan voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (km ²)		11,3	43,7
Aandeel van het grondgebied met voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (%)		12	19
Aandeel van het grondgebied waar er een gebrek is aan voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (%)		34	27
Dichtheid van voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten per inwoner (m ² /inw)		20	25

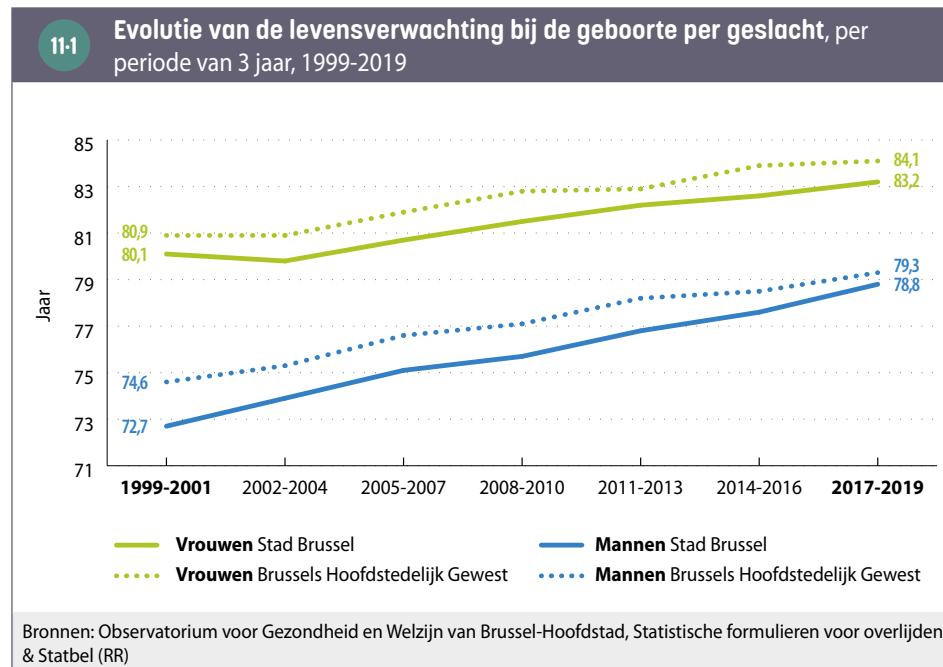
Bronnen: Leefmilieu Brussel, Statbel; berekeningen Leefmilieu Brussel & BISA

11. GEZONDHEID

11.1. LEVENSV ERWACHTING EN MORTALITEIT

Levensverwachting

Zowel voor mannen als vrouwen ligt de **levensverwachting** bij de geboorte in Brussel lager dan in het Brussels Gewest in de periode 2017-2019. De levensverwachting bij de geboorte (berekend over de periode 2017-2019) bedraagt 83,2 jaar voor vrouwen en 78,8 jaar voor mannen in Brussel, tegenover respectievelijk 84,1 jaar en 79,3 jaar in het Gewest **11-1**. Tussen 1999 en 2019 steeg de levensverwachting bij de geboorte meer bij mannen dan bij vrouwen, zowel in Brussel als in het Brussels Gewest. Bij mannen werd het verschil tussen Stad Brussel en het Brussels Gewest bovendien kleiner over die periode.

De lagere levensverwachting in Stad Brussel kan worden verklaard door de minder gunstige socio-economische situatie van de bewoners in vergelijking met het gewestelijke gemiddelde. De levensverwachting is gelinkt aan de socio-economische situatie van de inwoners van de gemeente. Enerzijds spelen levensomstandigheden (huisvesting, werksituatie, toegang tot gezonde voeding, armoedestress,...) mee en anderzijds ook de toegang tot gezondheidszorgen³¹.

Vroegtijdig overlijden (voor 75 jaar)

In Brussel bedraagt het vroegtijdig sterftecijfer (voor 75 jaar), gestandaardiseerd voor leeftijd, 545 per 100.000 mannen en 293 per 100.000 vrouwen voor de periode 2010-2019 **11-2**. Deze cijfers zijn, in vergelijking met het Brussels Gewest, hoger voor mannen (488 per 100.000 mannen) en ook iets hoger voor vrouwen (272 per 100.000 vrouwen).

Het gestandaardiseerd vroegtijdig sterftecijfer is wel aanzienlijk gedaald in vergelijking met het voorgaande decennium, zowel voor mannen als voor vrouwen. In de periode tussen 2000 en 2009, bedroeg het gestandaardiseerd vroegtijdig sterftecijfer in Brussel 698 op 100.000 mannen en 372 op 100.000 vrouwen.

Tabel **11-2** geeft een overzicht van de belangrijkste oorzaken van vroegtijdige sterfte. In Brussel zijn de drie belangrijkste oorzaken voor mannen, kanker aan het ademhalingsstelsel (strottenhoofd, luchtpijp, longen of bronchiën), **ischemische hartziekten** en chronische aandoeningen van de onderste luchtwegen. Voor vrouwen is dit kanker aan het ademhalingsstelsel, borstkanker en cerebrovasculaire aandoeningen. De belangrijkste doodsoorzaken zouden anders zijn indien men personen van 75 jaar of ouder ook in beschouwing neemt. Longontstekingen, dementie en Alzheimer zijn bijvoorbeeld belangrijke doodsoorzaken bij de inwoners van 75 jaar of ouder van het Brussels Gewest.

31 Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2019).

11.2

Vroegtijdige sterftcijfers (<75 jaar) voor de belangrijkste vroegtijdige doodsoorzaken, per geslacht, 2010-2019

	MANNEN			VROUWEN		
	Aantal sterfgevallen Stad Brussel	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Stad Brussel (/100.000)	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Brussel Gewest (/100.000)	Aantal sterfgevallen Stad Brussel	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Stad Brussel (/100.000)	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Brussel Gewest (/100.000)
Alle doodsoorzaken	2.981	545,1	487,8	1.606	292,9	272,2
Kanker aan strottenhoofd, luchtpijp, longen en bronchiën	335	65,0	55,8	142	26,9	25,3
Ischemische cardiopathie	255	50,7	43,0	72	14,6	13,0
Chronische aandoeningen van de onderste luchtwegen (inclusief bronchitis, astma, emfyseem)	134	28,4	23,5	72	14,9	14,0
Cerebrovasculaire aandoeningen	116	24,1	20,9	81	15,6	11,4
Zelfmoord (2)	131	17,0	16,3	62	9,7	7,6
Chronische leveraandoeningen	104	18,6	16,8	32	5,8	7,6
Borstkanker	-	-	0,3	134	23,9	24,1
Pancreaskanker	62	12,3	11,4	46	9,0	7,6
Kanker aan lymfatisch weefsel	66	12,4	12,4	35	6,6	6,9
Niet-gespecificeerde gebeurtenis - opzet niet bepaald	58	8,0	5,1	24	3,4	2,1
Longontsteking	48	9,6	8,8	33	6,7	4,3
Kanker aan lever en galwegen	53	9,7	9,3	27	5,3	3,4
Accidentele vergiftigingen	51	6,2	3,8	10	1,5	1,4

Bronnen: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Statistische formulieren voor overlijden & Statbel (RR)

(1) Directe standaardisatie waarbij de Europese referentiepopulatie van 2013 werd gehanteerd.

(2) Het aantal sterfgevallen door zelfmoord kan onderschat worden: een aantal zelfdodingen wordt geregistreerd als gebeurtenis waarvan niet duidelijk is of deze al dan niet opzettelijk is.

- Gerangschikt op basis van het totaal (mannen en vrouwen) aantal sterfgevallen per doodsoorzaak.

- Enkel de doodsoorzaken die minstens 10 overlijdens tellen voor een van beide geslachten, zijn opgenomen in deze tabel. Indien er minder dan 10 gevallen zijn, worden de gestandaardiseerde sterftcijfers niet weergegeven.

Voor de meeste doodsoorzaken zien we dat er in de gemeente Brussel relatief meer mannen vroegtijdig overlijden dan in het ganse Gewest. Verschillen tussen gemeenten in levensverwachting en vroegtijdige sterfte zijn gelinkt aan de socio-economische situatie van de inwoners. Armoede, in al zijn dimensies, kan leiden tot een verslechtering van de gezondheidstoestand en een slechte gezondheid kan leiden tot verarming. Sociale ongelijkheden in gezondheid komen voor op alle leeftijden en worden vastgesteld voor de meeste gezondheidsproblemen³².

Bij de mannen in de gemeente Brussel komt kanker aan het ademhalingsstelsel vaker voor dan gemiddeld in het Gewest, wat waarschijnlijk deels verklaard wordt door socio-economische verschillen in rookgedrag (er bestaat bijvoorbeeld een negatief verband tussen opleidingsniveau en het roken van tabak). Hoewel ook veel van de opgelijste vroegtijdige doodsoorzaken bij de vrouwen in Brussel iets vaker voorkomen dan in het Gewest als geheel, zijn deze verschillen nooit erg groot.

32 Voor meer informatie over sociale ongelijkheden in gezondheid in Brussel, zie: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. 2019. Iedereen even gezond in Brussel? Recente cijfers en kaarten over sociale ongelijkheden in gezondheid. Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie: Brussel.

Mortinataliteit en infantiele sterfte

Voor de vijfjarige periode van 2015 tot 2019 verschilt de **mortinataliteit** en de **infantiele sterfte** in de gemeente Brussel niet veel van deze in het Gewest **11-3**.

11-3 Mortinataliteit en infantiele sterfte, 2015-2019			
	Stad Brussel (1)		Brussels Gewest (2)
	Totaal aantal sterfgevallen	Per 1.000	Per 1.000
Mortinataliteit (op het aantal levend- en doodgeborenen)	114	7,5	6,2
Infantiele sterfte (op het aantal levendgeborenen)	59	3,9	3,5

Bronnen: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Statistische formulieren voor geboorten en overlijden](#)
(1)/(2) Het betreft de geboorten waarbij de gebruikelijke verblijfplaats van de moeder in (1) Stad Brussel / (2) het Brussels Gewest is.

11.2. ALGEMENE GEZONDHEIDSTOESTAND

Op basis van administratieve gegevens en terugbetalingsgegevens van zorg- en medicatiegebruik van het Intermutualistisch Agentschap (IMA)³³ kunnen we de prevalentie van een aantal aandoeningen en het (preventief) zorggebruik (zie deel 11.3) inschatten. Het is belangrijk om te onthouden dat deze gegevens beschikbaar zijn voor iedereen die recht heeft op en in orde is met de verplichte ziekteverzekering in België (hierna "rechthebbenden"), en dit dus niet de volledige officiële bevolking in het rijksregister betreft³⁴. Bovendien wordt een aandoening enkel geïdentificeerd indien mensen naar de dokter gaan voor een diagnose en/of de nodige medicatie (kunnen) kopen, wat kan leiden tot een onderschatting van bepaalde aandoeningen (Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, 2019).

³³ Het IMA brengt de informatie bijeen van alle terugbetalingen van zorg door de zeven ziekenfondsen in België.

³⁴ In het Brussels Gewest komt de populatie rechthebbenden op de verplichte ziekteverzekering, voor 91,6 % overeen met de populatie op basis van het Rijksregister. Dit is minder dan voor het ganse land (98 %) (Atlas IMA, 2021). Het verschil tussen beide gegevensbronnen heeft onder meer te maken met de referentieperiode die wordt gebruikt, het aandeel internationale werknemers met een private verzekering, het aandeel vreemdelingen en het aandeel personen dat niet in orde is met de verplichte ziekteverzekering. Voor meer details zie <https://atlas.ima-aim.be/databanken/?rw=1&lang=nl>. Ook personen die niet tot de officiële bevolking worden gerekend vallen buiten de analyses, aangezien ze niet aangesloten zijn bij de verplichte ziekteverzekering (studenten die niet in een van de Brusselse gemeenten gedomicilieerd zijn, asielzoekers, vreemdelingen in een onregelmatige verblijfssituatie, diplomaten en hun gezinsleden, enz.).

Chronische ziekten

In de gemeente Brussel wordt geschat dat 6 % van de rechthebbenden diabetes heeft, 1 % een hartaandoening en ongeveer 7 % van de rechthebbenden ouder dan 50 jaar een chronisch obstructief longlijden (COPD) (ongestandaardiseerde prevalenties). Na **standaardisatie** voor leeftijd zien we dat hartaandoeningen iets minder vaak voorkomen in de gemeente Brussel dan gemiddeld voor het ganse Gewest. Diabetes komt er dan weer iets vaker voor **11-4**.

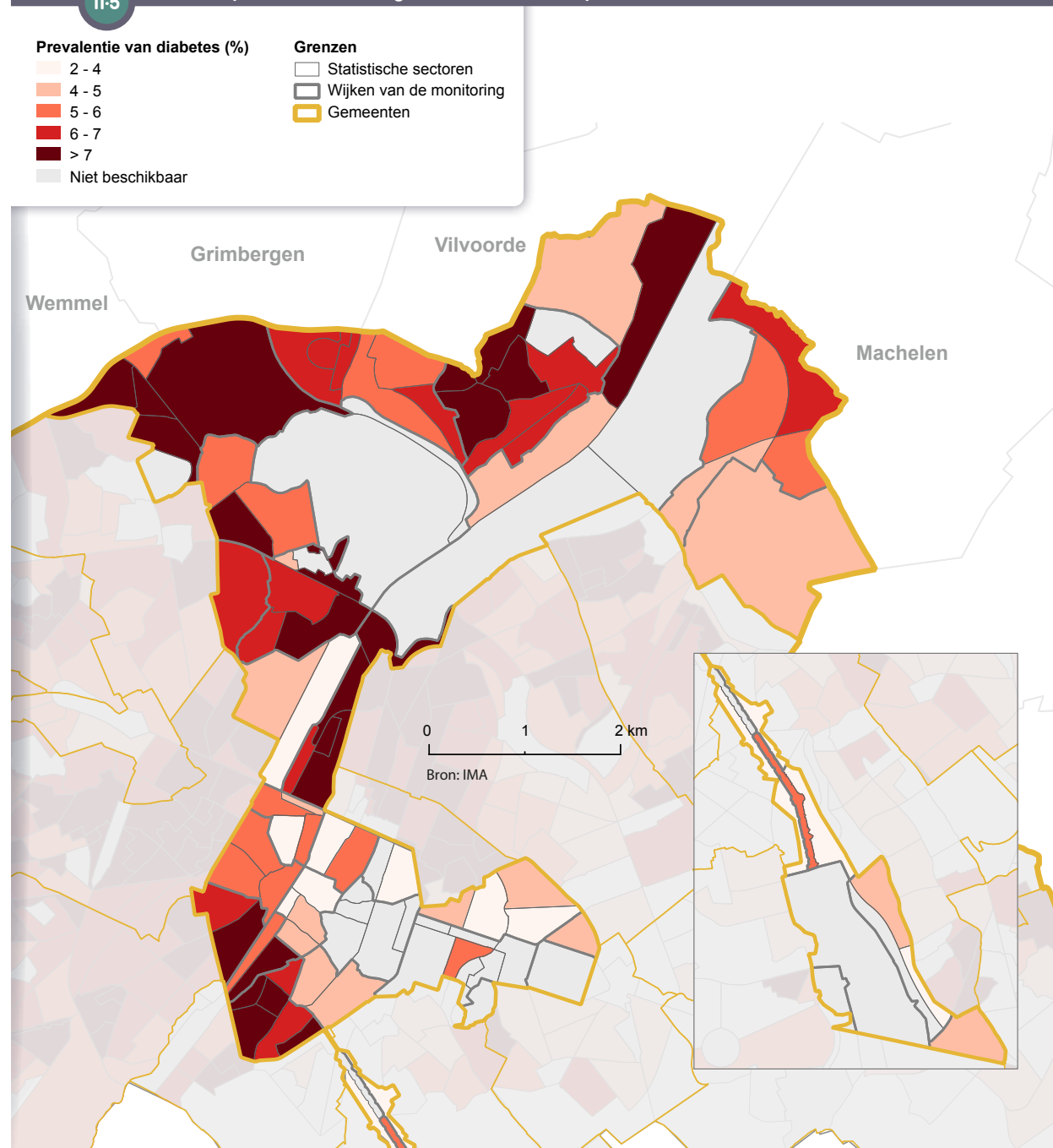
11-4 De prevalentie van een aantal chronische ziekten, 2020			
	Ongestandaardiseerd cijfer Stad Brussel (per 100.000)	Gestandaardiseerd (1) cijfer Stad Brussel (per 100.000)	Gestandaardiseerd (1) cijfer Brussels Gewest (per 100.000)
Diabetes (2)	6.300,0	8.584,4	7.777,1
Hartaandoeningen (3)	776,4	1.154,6	1.244,6
Chronisch obstructief longlijden (COPD) bij 50-plussers (4)	6.918,7	9.986,8	9.258,4

Bron: IMA
 (1) Directe **standaardisatie** voor leeftijd waarbij de Europese referentiepopulatie van 2013 werd gehanteerd.
 (2) We bekijken hier de terugbetaalde medicatie voor diabetes. Diabetes kan ook optreden tijdens de zwangerschap. Aangezien het hier om een tijdelijk fenomeen gaat, en dus niet om een chronische aandoening, wordt zwangerschapsdiabetes hier buiten beschouwing gelaten. Belangrijk is om in het achterhoofd te houden dat diabetes vaak niet wordt gediagnosticeerd (Van der Heyden *et al.*, 2019). Voor de methodologische details m.b.t. de indicator, zie Avalosse *et al.* (2019).
 (3) We bekijken hier een groep medicijnen die typisch worden gebruikt voor hartdecompensatie, angina pectoris en hartritmestoornissen. Dit komt niet overeen met alle cardiovasculaire ziekten, maar het gebruik van deze medicatie is een goede indicator voor een hartaandoening (zie Avalosse *et al.*, 2019).
 (4) We bekijken hier specifiek de medicijnen voor de behandeling van chronisch obstructief longlijden (COPD) (zie Avalosse *et al.*, 2019). Chronisch obstructief longlijden (COPD) is een ernstige en veel voorkomende longziekte, waarbij er een progressieve obstructie van de luchtwegen plaatsvindt. (Bij deze indicator worden al de prevalenties uitgedrukt per 100.000 rechthebbenden van de ziekteverzekering van 50 jaar en ouder).

In de gemeente Brussel, komt diabetes (niet gestandaardiseerd) niet in alle wijken veel voor, de uitgestrekte gemeente is dan ook zeer divers in termen van socio-economische levenssituatie van de inwoners **11-5**. In de rijkere wijken rond de Louizalaan bijvoorbeeld komt diabetes duidelijk minder voor. In de westelijke delen van het historisch centrum en in Oud-Laken en Houba komt diabetes dan weer wel veel voor.

Overigens heeft 9 % van de rechthebbenden in de gemeente Brussel het statuut van chronisch zieke bij de verplichte ziekteverzekering³⁵. Na standaardisatie voor leeftijd, ligt dit aandeel in deze gemeente (11,6 %) iets hoger als in het Gewest (11,2 %). Echter, dit cijfer wordt niet alleen bepaald door de prevalentie van chronische ziekten, maar eveneens door de hoogte van de hiermee samenhangende kosten en door de mogelijkheden die mensen hebben om dit statuut te bekomen³⁶.

11-5 Diabetesprevalentie (niet gestandaardiseerd) per statistische sector, Stad Brussel, 2020

35 Voor meer info over het "statuut chronisch aandoening", zie de website van het RIZIV: www.riziv.fgov.be.

36 Het verkrijgen van het "statuut chronisch aandoening" is verbonden aan allerlei voorwaarden. Zo moeten er bijvoorbeeld gedurende 2 jaar elk trimester genoeg terugbetalingen zijn geweest om in aanmerking te komen voor het statuut. Volgens een studie van het IMA (Rygaert *et al.*, 2021), geeft de indicator ons enkel een beeld over "het aantal personen met hoge en langdurige uitgaven". Er bestaan verder nog allerlei administratieve en andere drempels bij het opnemen van bepaalde rechten, zoals ook bij dit statuut het geval zou kunnen zijn (Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, 2017).

Kankerincidentie

Longkanker, colorectale kanker, borstkanker (bij vrouwen) en prostaatkanker (bij mannen) zijn, exclusief niet-melanoom huidkanker, de vaakst voorkomende kankers in het Brussels 11-6. In vergelijking met het Gewest, liggen de [gestandaardiseerde incidentie](#) van prostaatkanker bij mannen en van borstkanker bij vrouwen in de gemeente Brussel wat lager voor de periode 2016-2019.

Ook niet melanoom huidkankers komen veel voor. In de gemeente Brussel wordt geschat dat deze voorkomen bij 35,3 op de 100.000 mannen en bij 26,2 op de 100.000 vrouwen. Bij mannen in de gemeente Brussel komt dit type kankers dus met bijna gelijkaardige frequentie (bruto incidentie) voor als colorectale kanker en bij vrouwen bijna even vaak als longkanker³⁷.

11-6 Bruto en gestandaardiseerde incidentiecijfers voor longkanker, colorectale kanker, prostaatkanker (bij mannen) en borstkanker (bij vrouwen) (1), per geslacht, 2016-2019			
	Bruto incidentiecijfer Stad Brussel (per 100.000)	Gestandaardiseerd (2) incidentiecijfer Stad Brussel (per 100.000)	Gestandaardiseerd (2) incidentiecijfer Gewest (per 100.000)
Mannen			
Prostaat	76,9	143,4	165,5
Longen-bronchiën	59,7	99,3	106,6
Colorectaal	50,9	92,4	86,5
Vrouwen			
Borst	124,0	162,9	185,2
Colorectaal	37,3	51,1	58,4
Longen-bronchiën	32,5	47,7	50,5

Bron: Stichting Kankerregister

(1) De top 3 van meest voorkomende kankers werd bepaald op regionaal niveau en dit op basis van het absoluut aantal gevallen. Hier worden de cijfers voor deze top-3 gepresenteerd voor Stad Brussel. Niet-melanoom huidkankers worden buiten beschouwing gelaten aangezien de registratie van deze kankers, waarvan de grote meerderheid niet levensbedreigend is, niet volledig en niet goed geharmoniseerd is. Cijfers moeten dus voorzichtig worden geïnterpreteerd (Stichting Kankerregister, 2022).

(2) Directe standaardisatie voor leeftijd waarbij de Europese referentiepopulatie van 2013 werd gehanteerd. De Stichting Kankerregister heeft eveneens voor deze kankers de [gestandaardiseerde incidentieratio](#) (SIR-Standardised Incidence Ratio) en hun betrouwbaarheidsintervallen (95 %) berekend, alsook de betrouwbaarheidsintervallen van de gestandaardiseerde incidentiecijfers. Deze cijfers kunnen worden teruggevonden in de woordenlijst.

37 Zie nota 1 van Tabel 11-6.

11.3. PREVENTIE

Door preventieve gezondheidszorg kunnen bepaalde gezondheidsproblemen voorkomen of in een vroeg stadium behandeld worden, met een betere uitkomst tot gevolg.

Internationaal wordt aanbevolen om een systematische screening te organiseren voor darmkanker en, bij vrouwen, voor borst- en baarmoederhalskanker. Een georganiseerd screeningsprogramma voor borstkanker ("mammothest") voor vrouwen van 50 tot 69 jaar loopt in het Brussels Gewest sinds juni 2002. Een pilootproject voor de opsporing van dikkerdarmkanker bij personen tussen 50 en 74 jaar is gestart in het Brussels Gewest eind oktober 2018³⁸. Voor baarmoederhalskanker is er evenwel in het Brussels Gewest geen georganiseerd opsporingsprogramma. De deelnamecijfers aan de kankerscreenings liggen in de gemeente Brussel dicht bij de cijfers voor het ganse Gewest **11-7**. De deelname is laag in vergelijking met andere regio's of internationale doelstellingen.

De gemeente Brussel is bij de gemeenten waar de inwoners het minst vaak (24 %) preventief naar de tandarts gaan. Dit is zeer weinig aangezien het voor iedereen aangeraden wordt jaarlijks op controle te gaan. Van de thuiswonende 65-plussers is in 2020 in de gemeente Brussel 48 % gevaccineerd tegen griep, wat ook iets onder het Brusselse gemiddelde ligt.

11-7 Kankerscreening, preventieve mondzorg en griepvaccinatie, 2018-2021		Stad Brussel	Brussels Gewest
Opsporing van borstkanker (vrouwen 50-69 jaar)	Mammothest (periode 2018-2019)	11,4 %	10,4 %
	Mammothest en/of mammografie (periode 2018-2019)	47,3 %	51,0 %
Opsporing van darmkanker (50-74 jaar)	Colotest (2021) (1)	16,7 % (♂) - 15,3 % (♀)	17,4 % (♂) - 16,7 % (♀)
Opsporing van baarmoederhalskanker (vrouwen 25-64 jaar)	Uitstrijkje (periode 2017-2019)	42,8 %	44,9 %
Preventieve mondzorg	Minstens 2 preventieve contacten met de tandarts (periode 2018-2020) (2)	24,3 %	27,3 %
Griepvaccinatie (65-plussers thuiswonend)	2020 (3)	48,0 %	52,2 %

Bronnen: IMA, Bruprev, Statbel (RR) ; berekeningen Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad

(1) De dekkingsgraad van de screening naar colorectale kanker zou berekend moeten worden op een periode van 2 jaar, wat overeenkomt met de tijdspanne die nodig is om de volledige doelgroep uit te nodigen. Ze werd hier berekend op basis van een enkel jaar, het jaar 2021, gezien het project in een pilootfase gestart werd in 2018, en gezien de impact die de COVID-19-pandemie op het project heeft gehad.

(2) Aandeel rechthebbenden van de ziekteverzekering met minstens 2 preventieve contacten met de tandarts in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren (jaar x, jaar x-1, jaar x-2).

(3) Aandeel rechthebbenden van de ziekteverzekering.

38 Op het moment van het schrijven, loopt het pilootproject nog tot eind 2023.

11.4. FOCUS OP DE OUDERE BEVOLKING

De bewoners van de woonzorgcentra

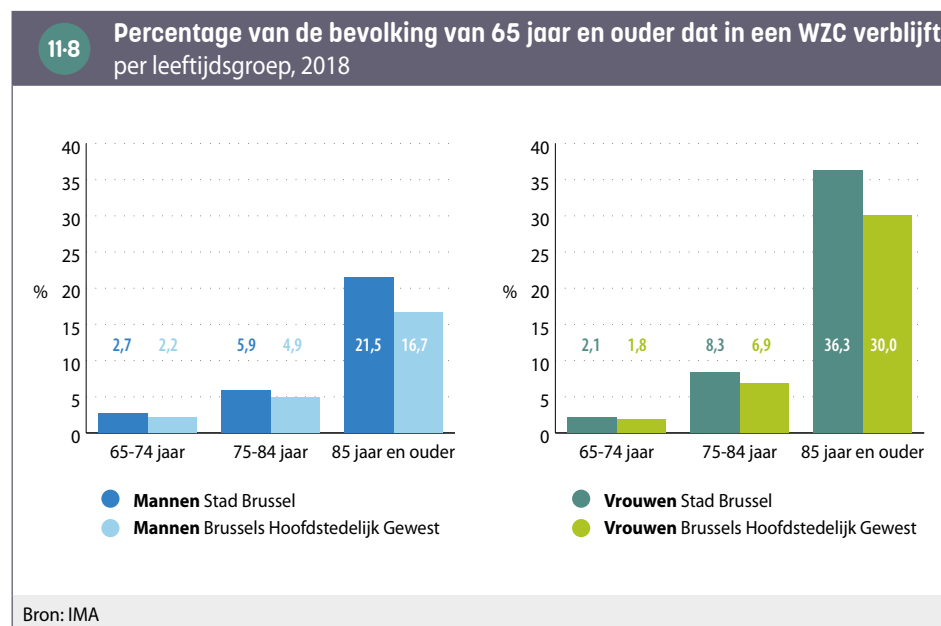
Op 1 januari 2022 telt de gemeente Brussel 20 woonzorgcentra (WZC) op haar grondgebied, goed voor een totaal van 2.068 bedden (waarvan 950 RVT-bedden³⁹ voor zwaar zorgafhankelijke ouderen) (Iriscare, 2022). Dit betekent dat in theorie 10 % van de inwoners van de gemeente ouder dan 65 jaar een plaats zou kunnen vinden in een woonzorgcentrum in de eigen gemeente. Dit percentage is wat hoger dan het gemiddelde van de 19 Brusselse gemeenten (8,9%). Er bevinden zich op het grondgebied van de gemeente Brussel ook nog 3 woonzorgcentra die erkend worden door de Vlaamse Gemeenschap met 331 (Nederlandstalige) bedden die in bovenstaande berekening niet zijn opgenomen.

In 2018 verbleven er 1.679 inwoners van de gemeente Brussel van 65 jaar en ouder (1.189 vrouwen en 490 mannen) in een WZC, wat neerkomt op 8,7 % van deze leeftijdsgroep⁴⁰. Voor het hele Gewest is dit 7,7 %. Een groter aandeel van de vrouwelijke inwoners van de gemeente Brussel woont in een WZC (10,9 %) dan dat dit bij de mannen het geval is (5,8 %). Voor het ganse Gewest is dit respectievelijk 9,5 % van alle vrouwelijke, en 5 % van de mannelijke 65-plussers. De hogere levensverwachting van vrouwen zorgt er enerzijds op zich al voor dat er relatief meer vrouwen dan mannen zijn in de hoogste leeftijdscategorieën, maar ook dat hierdoor statistisch gezien mannen in de laatste jaren van hun leven meer kans hebben om nog samen te wonen met hun vrouwelijke partner terwijl vrouwen hun mannelijke partner vaker overleven. Dit zorgt er voor dat bij het toenemen van de leeftijdsgebonden zorgnoden vrouwen vaker dan mannen geen beroep kunnen doen op hun nog inwonende partner en naar een woonzorgcentrum dienen te verhuizen.

Figuur 11-8 geeft een meer gedetailleerd beeld van de leeftijdsverdeling van de WZC-bewoners uit de gemeente Brussel in 2018. Hierin zien we dat de relatieve oververtegenwoordiging van WZC-bewoners ten opzichte van het gewest zich in beide geslachten in alle leeftijdsgroepen voordoet.

39 De meeste WZC zijn erkend als Rust- en Verzorgingstehuis (RVT). Ze krijgen een hogere subsidie voor zwaar zorgbehoevende ouderen (RVT-bedden).

40 Het betreft hier personen die in de gemeente Brussel gedomicilieerd zijn en in een rusthuis verblijven dat zich al dan niet op het grondgebied van de gemeente Brussel bevindt. Het gaat dus niet om het aantal bewoners van de rusthuizen in de gemeente Brussel, aangezien daar ook bewoners tussen zitten met een domicilie buiten de gemeente Brussel. Hierbij dient nog vermeld dat de grote meerderheid van de WZC-bewoners gedomicilieerd zijn in het WZC.

Het percentage WZC-bewoners uit de gemeente Brussel dat recht heeft op een Verhoogde Tegemoetkoming (VT) bedraagt 52 % in 2018. In de totale bevolking van het gemeente Brussel van 65 jaar en ouder is dat 43 %, wat betekent dat de rechthebbenden op een VT oververtegenwoordigd zijn in de WZC. Voor het ganse Gewest zijn deze percentages respectievelijk 42 % en 33 %.

GLOSSARIUM

Activiteitsgraad: De activiteitsgraad is het percentage van de beroepsbevolking in de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar).

Administratieve en ondersteunende diensten (N): deze activiteitensector omvat administratieve diensten ten behoeve van kantoren en andere bedrijfsondersteunende activiteiten; diensten in verband met gebouwen, met name het schoonmaken van gebouwen; activiteiten met betrekking tot tewerkstelling, met name door uitzendbureaus, verhuuractiviteiten en onderzoeks- en beveiligingsactiviteiten. Voor meer informatie: <https://data.be/nl/nace>

Arme sikkel: zone van het Brussels Gewest waar al meerdere decennia een concentratie van de op economisch vlak meest kansarme bevolkingsgroepen woont. Deze bestaat uit de [wijken](#) in het noorden en het westen van de [eerste kroon](#). Deze wijken behoren tot de armste wijken van het Gewest, ze vormen een sikkel rond het stadscentrum, van Sint-Joost-ten-Node tot de lage gedeelten van Vorst.

Armoederisicogrens: in navolging van de andere landen van de Europese Unie gebruikt België een relatieve armoededrempel om het aandeel van de bevolking te meten dat een armoederisico vertoont. Deze drempel werd vastgelegd op 60 % van het nationaal mediaan equivalent beschikbaar inkomen van het huishouden. Op basis van de enquête EU-SILC 2021 (inkomens 2020) wordt deze drempel in België vastgelegd op 1.287 euro per maand voor een alleenstaande persoon, 2.059 euro per maand voor een alleenstaande ouder met twee kinderen en 2.703 euro per maand voor een koppel met twee kinderen. Personen met een equivalent inkomen onder deze drempel worden beschouwd als risicolopend op armoede.

Beroepsbevolking: de beroepsbevolking van een grondgebied verwijst naar de inwoners van dit grondgebied die daadwerkelijk aanwezig zijn op de arbeidsmarkt, ongeacht of ze werken (tewerkgestelde bevolking op beroepsleeftijd) of werkloos zijn (niet-werkende werkzoekenden).

DASPA: het 'Dispositif d'Accueil et de Scolarisation des élèves Primo-Arrivants et Assimilés' is een onderwijsstructuur die binnen een school wordt opgezet. Het doel is de opvang, scholing en integratie van nieuwkomersleerlingen en gelijkgestelden in het reguliere onderwijs van het onderwijssysteem van de Franse Gemeenschap, vanaf het derde jaar van het kleuteronderwijs. Een DASPA is een tussenfase van maximaal 2 jaar waarin de leerling intensief Frans leert. Voor meer informatie: www.enseignement.be

Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs (DBSO): Het deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso) is een systeem van leren en werken. In de praktijk besteden studenten 2 dagen per week les en 3 dagen in het bedrijf. Dit onderwijs wordt gegeven in een instelling genaamd CEFA (Centre d'Education et de Formation en Alternance), in de Franse Gemeenschap, of een CDO (Centrum voor Deeltijds Onderwijs), in de Vlaamse Gemeenschap.

Dekkingsgraad van de kinderopvang: aantal kinderopvangplaatsen in de gemeente in verhouding tot het aantal kinderen jonger dan drie jaar dat in de gemeente woont.

Detailhandel en overige diensten (G(45 & 47), R, S, T): deze activiteitensector omvat de detailhandel, met inbegrip van de reparatie van auto's en motorfietsen, de kunst-, amusements- en recreatiesector, 'overige diensten', waartoe met name de activiteiten van ledenorganisaties behoren, alsmede de activiteiten van huishoudens die huishoudelijk personeel in dienst hebben en niet-gedifferentieerde activiteiten van huishoudens als producenten van goederen en diensten voor eigen gebruik. Voor meer informatie: <https://data.be/nl/nace>

Dringende medische hulp (DMH): deze hulp is een tegemoetkoming in dringende medische kosten (dokter, ziekenhuis, apotheek enz.) die door het OCMW wordt toegekend aan illegaal in België verblijvende mensen in het geval van gezondheidsproblemen.

Eerste kroon: in de concentrische voorstelling van een stad duidt een kroon [wijken](#) aan met een zekere maatschappelijke, stedenbouwkundige homogeniteit, die een ring vormen binnen de stad. De eerste kroon van het Brussels Gewest verwijst naar de wijken tussen de lanen van kleine ring en de middenring, gevormd door de grote lanen in het zuiden (Churchillaan) en in het oosten (Generaal Jacqueslaan, Louis Schmidlaan, Saint-Michellaan, Brand Whitlocklaan, August Reyerslaan en Lambermontlaan) en de spoorlijnen in het westen. Deze eerste kroon was volledig verstedelijkt rond 1930. Later werden de wijken van de [tweede kroon](#) verstedelijkt.

Equivalent leefloon: het equivalent leefloon is een financiële hulp die het OCMW in het kader van het recht op maatschappelijke hulp toekent aan personen die niet in aanmerking komen voor het recht op [leefloon](#) omdat ze niet voldoen aan de eisen in termen van nationaliteit, leeftijd of inkomen, maar die wel in een gelijkaardige noodbehoevende situatie verkeren. Het gaat hoofdzakelijk om kandidaat-vluchtelingen, personen die tijdelijke bescherming genieten en andere personen met een buitenlandse nationaliteit die verblijfsrecht hebben maar niet zijn ingeschreven in het bevolkingsregister. De bedragen zijn identiek aan die van het leefloon. Voor meer informatie: <http://www.ocmw-info-cpas.be/>

EU-13: Alle landen die na 2003 tot de Europese Unie zijn toegetreden, namelijk: Bulgarije, Cyprus, Estland, Hongarije, Kroatië, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Roemenië, Slowakije, Slovenië, Tsjechische Republiek.

EU-14 (zonder België): Alle landen die vóór 2004 tot de Europese Unie zijn toegetreden (en in 2022 nog steeds lid waren van de Europese Unie), met uitzondering van België, namelijk: Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Zweden.

Fiscale statistieken: deze statistieken bevatten informatie over inkomens op basis van de aangiften in de personenbelastingen van personen die hun hoofdverblijfplaats in België hebben. Om deze te kunnen interpreteren moet men rekening houden met een aantal zaken. De gegevens hebben enkel betrekking op de inkomens die onderworpen zijn aan de personenbelasting. Sommige soorten inkomens zijn niet belastbaar en worden dus niet mee opgenomen in de belastingstatistieken. Dit betekent dat verscheidene sociale uitkeringen (leefloon, equivalent leefloon en kinderbijslag in het bijzonder) vrijgesteld zijn van belastingen en dus niet mee opgenomen worden in het belastbaar inkomen. Ook zijn er personen met een hoog inkomen dat niet belastbaar is via het nationaal systeem, zoals buitenlandse diplomaten of internationale ambtenaren. De personen met deze verschillende soorten niet belastbare inkomens kunnen worden opgenomen in de aangiften waarvan het belastbaar inkomen nul is (en dus niet worden vermeld in de meeste fiscale statistieken) of in de lage inkomensklassen. Daarenboven onderschatten de fiscale statistieken de inkomens uit kapitaal (roerende goederen en vastgoed) zwaar.

Geboortecijfer: het geboortecijfer is de verhouding tussen het jaarlijks aantal geboorten en de totale bevolking.

Gestandaardiseerde incidentieratio (SIR - "Standardised Incidence Ratio"): de verhouding van het totaal aantal gevallen in de gemeente in vergelijking met het "verwachte" aantal gevallen in de gemeente (verkregen door de incidentie (in %) per leeftijdsgroep van het Gewest toe te passen op de inwoners van de gemeente).

Deze indicator laat toe om in te schatten of de incidentie in een gemeente statistisch significant afwijkt van wat geobserveerd wordt voor het Gewest. Het verschil is statistisch significant als de waarde 100 zich niet in het 95 %-betrouwbaarheidsinterval bevindt, met een foutmarge van 5 %. Echter, een SIR waarde kleiner dan 200, zelfs indien het significant is, duidt slechts op een klein verschil (Stichting Kankerregister, 2022).

Gestandaardiseerde incidentieratio (SIR) en betrouwbaarheidsintervallen voor de incidenties van longkanker, colorectale kanker, prostaatcancer (mannen) en borstkanker (vrouwen), 2016-2019						
	Gestandaardiseerde incidentie (1) Stad Brussel (per 100.000)	95 % betrouwbaarheidsinterval voor de gestandaardiseerde incidentie (1) Stad Brussel	Gestandaardiseerde incidentie (1) Brussels Gewest (per 100.000)	95 % betrouwbaarheidsinterval voor de gestandaardiseerde incidentie (1) Brussels Gewest	SIR	95 % betrouwbaarheidsinterval voor SIR Stad Brussel
Mannen						
Prostaat	143,4	[126,2 ; 160,6]	165,5	[158,7 ; 172,4]	84,9	[75,0 ; 94,9]
Longen-bronchiën	99,3	[85,6 ; 113,0]	106,6	[101,2 ; 111,9]	95,9	[83,2 ; 108,6]
Colorectaal	92,4	[78,6 ; 106,2]	86,5	[81,6 ; 91,3]	104,0	[89,0 ; 118,9]
Vrouwen						
Borst	162,9	[147,3 ; 178,6]	185,2	[179,2 ; 191,2]	87,4	[79,2 ; 95,6]
Colorectaal	51,1	[42,2 ; 60,1]	58,4	[55,0 ; 61,8]	86,8	[72,0 ; 101,7]
Longen-bronchiën	47,7	[38,8 ; 56,6]	50,5	[47,2 ; 53,7]	71,8	[57,1 ; 86,5]

Bron: Stichting Kankerregister, 2022

(1) Directe leeftijdsstandaardisering met behulp van de Europese referentiepopulatie van 2013.

Gini-coëfficiënt: de Gini-coëfficiënt is een indicator van inkomensongelijkheid. De coëfficiënt schommelt tussen 0 en 1. Hij is gelijk aan 0 in een situatie van perfecte gelijkheid waarin iedereen hetzelfde inkomen zou hebben. De coëfficiënt is daarentegen gelijk aan 1 in een situatie van totale ongelijkheid (één iemand heeft het volledige inkomen en de rest heeft geen inkomen). De coëfficiënt wordt hier berekend op basis van de [fiscale statistieken](#), zonder de aangiften met een totaal netto belastbaar inkomen dat gelijk is aan nul.

Groen en blauw netwerk: een programma in het Brussels Gewest met als doel groene ruimten te creëren, ze te verbinden door middel van met groen omzoomde straten, en rivieren te doen herleven in het belang van de inwoners en vanuit ecologisch standpunt. Het werd opgestart in 1996 en in 1999 mee opgenomen in het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP).

Incidentie: de incidentie is het aantal nieuwe gevallen van een ziekte die gediagnostiseerd worden gedurende een bepaalde periode op het aantal personen dat in aanmerking komt gedurende dezelfde periode (hier uitgedrukt als N/100.000).

Indicator van de ondernemingsdynamiek: Deze indicator, berekend door het BISA, meet de netto oprichtingsgraad van ondernemingen. De indicator wordt berekend als de verhouding tussen enerzijds de netto bedrijfsoprichtingen (het verschil tussen oprichtingen en stopzettingen) en anderzijds het gemiddelde aantal actieve ondernemingen in de beschouwde periode. De indicator wordt berekend op basis van de gegevens van Statbel over de demografische loop van de btw-plichtige ondernemingen.

Infantiele sterfte: aantal sterfgevallen van levend geboren kinderen voor de eerste verjaardag (van 0 tot 364 verstrekten dagen) per 1.000 levendgeborenen.

Ischemische hartziekte: IHD, ook wel coronaire hartziekte genoemd, verwijst naar hartproblemen die worden veroorzaakt door een vernauwing van de kransslagaders (atherosclerose), wat resulteert in een verminderde bloedstroom en zuurstoftoevoer (ischemie) naar de hartspier. De belangrijkste risicofactoren voor IHD zijn onder meer metabole factoren zoals hoge bloeddruk, risicofactor met hoog cholesterolgehalte, diabetes, en gedragsfactoren zoals tabaksgebruik, ongezonde voeding, alcoholmisbruik en gebrek aan lichaamsbeweging. Voor meer informatie: www.gezondbelgie.be/nl/

L_{den} : De indicator van het geluidsniveau L_{den} (Level day-evening-night) vertegenwoordigt het gemiddelde jaarlijkse geluidsniveau dat gedurende 24 u wordt waargenomen. L_{den} wordt op de volgende manier uitgedrukt:

$$L_{den} = 10 * \log \frac{1}{24} \left(12 * 10^{\frac{L_{day}}{10}} + 4 * 10^{\frac{L_{evening}+5}{10}} + 8 * 10^{\frac{L_{night}+10}{10}} \right)$$

De indicator verdeelt deze dag in drie perioden, weergegeven door hun overeenkomstige geluidsniveaus:

- De periode overdag L_{day} , van 7 tot 19 u.
- De periode 's avonds $L_{evening}$, van 19 tot 23 u.; er wordt een strafcorrectie van 5 decibel (dB) toegevoegd
- De periode 's nachts L_{night} , van 23 tot 7 u.; er wordt een strafcorrectie van 10 dB toegevoegd

Leefloon: het leefloon (tot 2002 bestaansminimum genoemd) is een specifieke vorm van het recht op maatschappelijke integratie. Het gaat om een minimuminkomen dat het OCMW toekent aan personen die onvoldoende bestaansmiddelen hebben en niet in staat zijn om deze via andere middelen te verwerven (residuaire recht). De rechthebbende moet ook voldoen aan andere toekenningsvoorwaarden, in termen van werkbaarheid, nationaliteit, woonplaats en leeftijd. Voor meer informatie: <http://www.ocmw-info-cpas.be/>

Levensverwachting: de levensverwachting bij de geboorte is het aantal jaren dat een kind geboren in een bepaald jaar, mag verwachten te leven indien hij of zij in de loop van zijn of haar leven dezelfde leeftijdsspecifieke sterfterisico's zou lopen als deze gemeten in dat welbepaalde jaar. De levensverwachting is in die zin geen voorspelling maar karakteriseert alleen op een synthetische manier de vastgestelde leeftijdsspecifieke sterftcijfers van de bestudeerde periode.

Maatschappelijke zetel: vestiging van een bedrijf die zijn officiële wettelijke adres vormt.

Mediaan equivalent inkomen per inwoner na belastingen:

- **Inkomen na belastingen:** het belastbaar inkomen na aftrek van de verschuldigde belasting. Het staat dichterbij dan het belastbaar inkomen bij de begrippen besteedbaar inkomen, levensstandaard en koopkracht.

- **Equivalent inkomen per inwoner:** elke inwoner krijgt een inkomen toegewezen dat identiek is aan dat van alle leden van zijn of haar huishouden. Dit inkomen wordt berekend door het totale inkomen van het huishouden te delen door zijn equivalente grootte. De equivalente grootte wordt verkregen met behulp van een equivalentieschaal die elk lid van het huishouden een ander gewicht geeft om rekening te houden met de schaalvoordelen van het samenwonen.

- **Mediaan inkomen:** dit is het inkomen in het midden van de verdeling wanneer mensen op basis van hun inkomen in oplopende volgorde worden gerangschikt. De mediaan is minder gevoelig voor extreme waarden dan het rekenkundig gemiddelde.

Voor meer informatie zie de methodologie op de website van het BISA: <https://bisa.brussels/themas/inkomens-en-uitgaven-van-de-huishoudens/fiscale-statistiek-van-de-inkomens>

Migratiesaldo van bedrijven: verschil tussen het aantal bedrijven (in de zin van de [maatschappelijke zetel](#)) dat zich in een gemeente komt vestigen en het aantal bedrijven dat de gemeente heeft verlaten in de loop van een geanalyseerde periode.

Modulair onderwijs: Modulair onderwijs is een onderwijsvorm waarbij het vak wordt opgedeeld in cursussen of modules die afzonderlijk kunnen worden gevolgd en waarvoor telkens een 'deelcertificaat' wordt uitgereikt. Wie alle modules van de opleiding met succes afrondt, ontvangt een diploma.

Mortinataliteit: mortinataliteit of foetale strefte betreft het aantal overlijdens voor of tijdens de bevalling wanneer er 22 zwangerschapsweken overschreden zijn of de foetus 500 gram of meer weegt, per 1.000 geboorten (levend- en doodgeborenen).

Niet-werkende werkzoekende (NWWZ): personen zonder betaalde arbeid, ingeschreven als werkzoekende bij de gewestelijke tewerkstellingsdienst (Actiris in het Brussels Gewest).

NO₂-concentratie: dit is de massa NO₂ (in microgram, µg) gemeten per volume-eenheid lucht (in kubieke meter, m³). Het is dus geen maatstaf voor lokale gasemissies, wel voor de lokale aanwezigheid van dit gas, ongeacht de herkomst ervan.

Officiële bevolking: alle personen die wettelijk ingeschreven zijn bij hun gemeentelijke administratie, met uitzondering van de asielzoekers.

OKAN (Onthaalonderwijs voor anderstalige kinderen): opvangonderwijs voor anderstalige kinderen in het Nederlandstalig onderwijs. Het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers is bedoeld voor leerlingen die niet de Belgische of Nederlandse nationaliteit hebben, die in België aankomen en die het Nederlands onvoldoende beheersen. Het onthaalonderwijs stelt deze leerlingen in staat om zo snel mogelijk Nederlands te leren. Voor meer informatie: www.onderwijsinbrussel.be

Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming (RVT): om de financiële toegang van personen met een laag inkomen tot de gezondheidszorg te verbeteren, krijgen verschillende categorieën personen (alsook hun personen ten laste) een verhoogde tegemoetkoming van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en dus een daling van het remgeld. Sinds januari 2014 zijn er drie voorwaarden die elk recht kunnen geven op de verhoogde tegemoetkoming: (1) recht hebben op bepaalde uitkeringen (leefloon, equivalent leefloon, IGO, tegemoetkoming voor personen met een handicap, verhoogde kinderbijslag voor kinderen met een handicap); (2) het statuut van wees of niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV); (3) een laag inkomen. Voor de eerste twee categorieën wordt het recht op de verhoogde tegemoetkoming automatisch toegekend voor de gerechtigde en zijn personen ten laste. Personen met een laag inkomen, die niet automatisch recht hebben op de verhoogde tegemoetkoming, kunnen een aanvraag indienen en het recht wordt al dan niet toegekend op basis van een onderzoek van de inkomens van het huishouden.

Schoolbevolking: populatie van leerlingen die regelmatig op een school zijn ingeschreven. De schoolbevolking kan om een aantal redenen verschillen van de officiële bevolking op dezelfde leeftijden: kinderen zonder verblijfsvergunning kunnen ingeschreven zijn in een school, zelfs als ze niet ingeschreven zijn in het bevolkingsregister, sommige kinderen volgen thuisonderwijs, enz.

Standaardisering (voor leeftijd): Gezondheidsparameters hangen sterk samen met leeftijd. Door te standaardiseren voor leeftijd wordt rekening gehouden met de verschillen in leeftijdsstructuur tussen het Gewest en een bepaalde gemeente, wat vergelijkingen mogelijk maakt. Dit wordt verwezenlijkt door de waargenomen respectieve cijfers per leeftijdscategorie toe te passen op een standaardpopulatie. Deze gestandaardiseerde cijfers wijken dus af van de “ware” cijfers en worden alleen gebruikt om abstractie te maken van de leeftijdsverschillen in de te vergelijken populaties.

Statistische formulieren voor geboorten en overlijden: de geboorte- en sterftestatistieken kunnen aan de hand van twee bronnen worden opgesteld: het rijksregister (officiële bevolking) en de statistische formulieren voor geboorten en overlijden. Deze laatste bron omvat alle geboorten en overlijdens, ook deze bij de personen die niet ingeschreven zijn in het rijksregister, maar die in de gemeente wonen. Het aantal geboorten en overlijdens dat via de formulieren wordt geteld, is meestal hoger dan het aantal geboorten en overlijdens via het rijksregister. Voor meer informatie: www.vivalis.brussels

Statistische sectoren: de statistische sectoren vertegenwoordigen de kleinste administratieve eenheid en zijn het resultaat van de onderverdeling van het grondgebied door Statbel, op basis van structurele kenmerken van sociale, economische, stedenbouwkundige en morfologische aard.

Totaal vruchtbaarheidscijfer: deze indicator is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in een jaar/periode. Hij kan worden geïnterpreteerd als het gemiddelde aantal kinderen dat een vrouw zou hebben als ze gedurende haar hele vruchtbare leven de vruchtbaarheidsomstandigheden zou ervaren die in dat jaar of in die periode zijn waargenomen.

Tweede kroon: in de concentrische voorstelling van een stad duidt een kroon [wijken](#) aan met een zekere maatschappelijke, stedenbouwkundige homogeniteit, die een ring vormen binnen de stad. De tweede kroon van het Brussels Gewest omvat de wijken die het meest aan de buitenkant van de stad liggen, buiten de middenring, gevormd door de grote lanen in het zuiden (Churchillaan) en in het oosten (Generaal Jacqueslaan, Louis Schmidlaan, Saint-Michellaan, Brand Whitlocklaan, August Reyerslaan en Lambermontlaan) en de spoorlijnen in het westen. Deze tweede kroon werd verstedelijkt na de [eerste kroon](#) en bereikte de grenzen van het Brussels Gewest rond 1960.

Vestigingseenheden: Onder vestigingseenheid verstaat men een plaats die men, geografisch gezien, kan identificeren door een adres waar ten minste één activiteit van de onderneming wordt uitgeoefend of van waaruit de activiteit wordt uitgeoefend. Dit kan een werkplaats zijn, een magazijn, een verkooppunt, een kantoor, een directie, een zetel, een agentschap of een filiaal.

Wachtregister: register dat in 1994 in elke gemeente werd gecreëerd en gecentraliseerd op het niveau van het Rijksregister, waarin de registratie wordt bijgehouden van personen die verklaren vluchteling te zijn of die erkenning van het vluchtelingenstatuut aanvragen.

Werkgelegenheidsgraad: percentage van de werkende beroepsbevolking (met een job) in de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar).

Werkloosheidsgraad: percentage van de werkloze bevolking (niet-werkende beroepsbevolking) in de [beroepsbevolking](#).

Wijken: de wijken van het Brussels Gewest die in deze publicatie worden gebruikt, zijn deze van de Wijkmonitoring. Een wijk is een som van [statistische sectoren](#), aan elkaar grenzend, gegroepeerd in functie van hun sociaaldemografische en fysieke kenmerken. Voor meer informatie: <https://wijkmonitoring.brussels/>

Zware diensten voor bedrijven (G-46 & H): deze sector omvat de groothandel (met uitzondering van motorvoertuigen en motorfietsen) en de sector vervoer en opslag.

ACRONIEMEN EN AFKORTINGEN

Actiris	Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling	OESO	Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling
IMA	Intermutualistisch Agentschap	OKAN	Onthaalonderwijs Anderstalige Nieuwkomers
KSZ	Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid	ONE	Office de la Naissance et de l'Enfance
RVT	Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming voor de verzekering voor geneeskundige verzorging	RVA	Rijksdienst Voor Arbeidsvoorziening
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	RVP	Rijksdienst voor Pensioenen
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn	RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
dB	Decibel	WGO	Wereldgezondheidsorganisatie
NWWZ	Niet-werkende werkzoekenden	GPB	Gewestelijk Bestemmingsplan
ELL	Equivalent leefloon	RR	Rijksregister
EU-SILC	European Union – Statistics on Income and Living Conditions	LL	Leefloon
IGO	Inkomensgarantie voor ouderen	BGHM	Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij
HORECA	Activiteitstak die alle hotels en eet- en drinkgelegenheden (restaurants en cafés) omvat	FOD	Federale Overheidsdienst
BISA	Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse	SPP	Federale openbare programmadienst
RIZIV	Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering	GOB	Gewestelijke Overheidsdienst Brussel
PB	Personenbelasting	btw	Belasting op de toegevoegde waarde
NBMV	Niet-begeleide minderjarige vreemdeling	EU	Europese Unie
		ULB	Université libre de Bruxelles
		VUB	Vrije Universiteit Brussel
		WSE	Steunpunt Werk en Sociale Economie

MEER WETEN

Wijkmonitoring van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

<https://wijkmonitoring.brussels>

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

www.bisa.brussels

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad

www.vivalis.brussels

BIBLIOGRAFIE

Andrieux J., Eggen M., Bouland C., Stand van zaken van de verbanden tussen milieu en gezondheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Centre de Recherche en Santé Environnementale et Santé au Travail (École de Santé Publique, Université libre de Bruxelles), Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. 2020.

Avalosse H., Maron L., Lona M., *et al.* (2019), Ongelijkheid in gezondheid, Intermutualistisch Agentschap (IMA), Brussel

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Wilmotte P.-F. (2022), Welke ondernemingen vestigen zich in of verlaten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest? Focus nr. 55

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Wilmotte P.-F. (2022), De gevolgen van de migratie van Belgische ondernemingen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Focus nr.54

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Hermia J.-P. en Treutens P.-P. (2021), Recente evolutie van de inkomens in Brussel op wijkniveau, Focus nr 41

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Ermans T. (2019), Brusselse huishoudens en de auto, Focus nr 32

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2016), Zoom op de gemeenten: Stad Brussel.

Hub.brussels, ULB & Perspective.brussels. 2019.De Brusselse handel in cijfers: analyse van het ruimtelijk koopgedrag van de Brusselse huishoudens. Brussels: Hub.brussels. https://perspective.brussels/sites/default/files/documents/article_4_-_vf_-_nl.pdf

Jaumain S. (Dir.) (2008), La Région de Bruxelles-Capitale. Histoire et Patrimoine des communes de Belgique, Bruxelles, Editions Racine, 624 p.

Leefmilieu.brussels (2022), Kwaliteit van de buitenlucht: stand van zaken. Concentratie van stikstofdioxide (NO₂): <https://leefmilieu.brussels/burgers/tools-en-data/het-milieu-stand-van-zaken/kwaliteit-van-de-buitenlucht-stand-van-zaken>. Geraadpleegd op 12-12-2022.

May X., Ermans T. en Hooftman N. (2019), "Bedrijfswagens: diagnostiek en uitdagingen van een fiscaal regime", Brussels Studies, Synthesenota's, n° 133. URL: <https://journals.openedition.org/brussels/2366?lang=nl>

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2020). 'Overmatige schuldenlast in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gevolg en verzwarende factor van armoedesituaties: presentatie en analyse van de gegevens van vier schuldbemiddelingsdiensten en van de Centrale voor kredieten aan particulieren'. Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Brussel

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2019), Dossier 2019/2 – Iedereen even gezond in Brussel? Recente cijfers en kaarten over sociale ongelijkheden in gezondheid, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Brussel

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2017) Inzichten in non take-up van de sociale rechten en in sociale onderbescherming in het Brussels Gewest, Thematisch katern van het Armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 2016, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie: Brussel.

Parking.Brussels (2020), Autodelen - Evaluatierapport van de gewestelijke spreiding, 16 p.

Perspective.brussels (2021), Monitoring van de publieke woonprojecten in Brussel nr 5, 43 p.

Roberfroid D., Dauvrin M., Keygnaert I., Desomer A., Kerstens B., Camberlin C., Gysen J., Lorant V., Derluyn I. (2015), Welke gezondheidszorg voor personen zonder wettig verblijf? Health Services Research (HSR). Brussel: Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE). KCE Reports 257Bs. D/2015/10.273/109.

Rygaert X., Vaes B., Vanoverloop J. *et al.* (2021), Chronische ziekten bij mensen met een statuut chronische aandoening: lessen uit een koppeling tussen gegevens van Intego en het InterMutualistisch Agentschap, IMA, Brussel.

Van der Heyden J., Nguyen D., Renard F., Scohy A., Demarest S., Drieskens S., Gisle L. Belgisch gezondheidsonderzoek 2018. Brussel, België: Sciensano; Rapportnummer: 2019/14.440/89.

Zoom op de gemeenten: Stad Brussel

De publicatie 'Zoom op de gemeenten' van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad verzamelt en analyseert demografische, socio-economische, welzijns- en gezondheidsindicatoren van de bevolking voor elk van de 19 Brusselse gemeenten. Deze publicatie dient als beleidsondersteunend instrument en geeft het werkveld inzage in de kenmerken van de bevolking waarmee en het grondgebied waarop ze werken.

www.bisa.brussels
www.vivalis.brussels